

Folk-
bildnings
-rådet

Årsredovisning med
verksamhetsberättelse

2014

Innehåll

Inledning	4
Ökad mångfald i folkbildningen	4
Folkbildningens uppdrag	6
Folkbildningsrådets uppdrag	6
Folkbildningsrådets verksamhet	8
Bidragsfördelning	8
Anslagsutvecklingen	10
Uppföljning	11
Nationell utvärdering	12
Resultatet av Folkbildningsrådets uppföljning och utvärdering	13
Folkbildningspolitik, omvärldsbevakning och kommunikation	14
Folkhögskolan som utbildningsform	16
Medlemsuppdrag	16
Administration och internt stöd	17
Organisation	19
Beslutande och beredande organ	19
Styrelse	19
Kansli och medarbetare	20
Verksamhetsredovisning	21
Studieförbunden	21
Folkhögskolorna	27
Folkbildningens betydelse för samhället 2014 – Folkbildningsrådets samlade bedömning	33
Folkbildningens deltagare – mångfald och möten	33
Folkbildningen och jämställdheten	42
Kulturens och kulturprogrammets betydelse	47
Folkbildning och befolkningens ideella engagemang	52
Folkbildning och digital delaktighet	56
Uppdrag folkbildning	59

Folkbildningsrådets årsredovisning för 2014	66
Förvaltningsberättelse	66
Bokslut för räkenskapsåret 2014-01-01–2014-12-31	71
Revisionsberättelse	80
Rapport om årsredovisningen	80
Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar	81
Bilagor:	82
Fördelning av statsbidrag till de 150 folkhögskolorna	82
Fördelning av statsbidrag till de 10 studieförbunden	86
Disposition av 2013 års räntemedel	86
Återtagna statsbidrag	86
Digital utveckling inom folkbildningen	87
Mänskliga rättigheter inom folkbildningen	87
Studiemotiverande folkhögskolekurser och Etableringskurs vid 66 folkhögskolor	88
Rådgivande grupper	90
Styrgrupper	90
Styr- och policydokument	90
Remissyttranden	91
Representation, medlemsoch partnerskap	91

Inledning

Ökad mångfald i folkbildningen

ÅR 2014 FASTSTÄLLDE riksdagen ett eget mål för folkbildningspolitiken *Folkbildningen ska ge alla möjlighet att tillsammans med andra öka sin kunskap och bildning för personlig utveckling och delaktighet i samhället*. I statens andra syfte med statsbidraget betonas behovet av att en ökad mångfald människor ges möjlighet att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen.

Behovet av mer folkbildning i samhället är påtagligt. Den senaste tidens händelser där vårt öppna demokratiska samhälle angrips och utmanas stärker denna uppfattning.

Riksdagen ställde sig också bakom regeringens förslag i folkbildningspropositionen *Allas kunskap allas bildning* att se över hur Folkbildningsrådets roll utöver de uppgifter som direkt rör fördelningen av statsbidrag kan regleras. Det gäller framför allt Folkbildningsrådets roll att nationellt företräda den statsbidragsberättigade folkhögskolan som utbildningsform.

Den 9 oktober arrangerade Folkbildningsrådet en konferens om utbildningsformen folkhögskola där fokus låg på frågor och områden som är särskilt angelägna för folkhögskolorna att bibehålla och utveckla för att stärka identiteten och rollen inom det offentligt finansierade utbildningssystemet.

Under året har bidragssystemen setts över och förslag till nytt system för statsbidrag till studieförbund är framtaget och utsänt på remiss till statsbidragsmottagarna. Det nya systemet ska träda i kraft 2016. Framtagningen av nytt system för statsbidrag till folkhögskolor ska genomföras under 2015 för att kunna gälla från 2017.

Folkbildningsrådet beslöt 2014 att godkänna två nya självständiga folkhögskolor som bidragsmottagare, Borås folkhögskola och Fryshusets folkhögskola. Under flera år har andra folkhögskolor bedrivit folkbildningsverksamhet i samverkan med Borås och Fryshuset vilket betyder att de nya har lång folkbildningserfarenhet trots sin nyetablering. Kännetecknande för de nya verksamheterna är att de vänder sig främst till utrikes födda deltagare och bidrar på så sätt till en ökad mångfald inom folkbildningsverksamheten totalt.

Folkbildningsrådet har fått alltfler uppdrag och frågor som är gemensamma med andra myndigheter. Det gäller t.ex. att stimulera till läsfrämjande som haft särskilt fokus under året och där en del av folkbildningsmedlen avdelats till förstärkta insatser. Folkbildningsrådet har också lämnat särskilda medel till

utveckling och genomförande av utbildningsinsatser om mänskliga rättigheter.

Regeringen har under senare år visat stort intresse för folkhögskolornas kompetens avseende studiemotivering och utbildning riktad till personer som är arbetslösa och som inte fullföljt sin gymnasieutbildning. Studiemotiverande folkhögskolekurs genomfördes 2014 på 117 folkhögskolor. Sedan 2010 har mer än 18 000 personer deltagit i denna tre månader långa kurs för att validera sina kunskaper och motiveras att fortsätta studera eller söka arbete.

Under året fick folkhögskolorna ett nytt uppdrag att genomföra etableringskurser för nyanlända invandrare. Sex månaders arbetsförberedande utbildning i bl.a. svenska och samhällsorientering. 1 100 personer deltog i utbildningen och folkhögskolorna har kapacitet och intresse för att utöka verksamheten kommande år.

Studieförbundens potential att möta studiebehovet hos arbetslösa och nyanlända har inte uppmärksammats av staten i samma utsträckning som för folkhögskolorna. Detta beror till en del på att endast folkhögskolorna kan utfärda behörigheter till vidare studier. Men för den växande gruppen asylsökande kan studieförbundens verksamhet vara bäst lämpad som utvecklingsstöd.

Engagemanget för att möta asylsökandes och EU-migranternas behov av kunskap, bildning och kulturupplevelser är starkt inom folkbildningen och möjligheterna att finansiera verksamheten behöver förbättras.

Den 20 november arrangerade Folkbildningsrådet ett nationellt rådslag om folkbildning och digital delaktighet som avslutning och summering av de lokala rådslagen med studieförbund och folkhögskolor runt om i landet. Vid mötet konstaterades att digitaliseringen i samhället påverkar all folkbildningsverksamhet och ställer nya krav på organisation och pedagogik vilket i sin tur kräver strategiska ställningstaganden av ledningsansvariga.

2014 ställdes höga förväntningar på folkbildningen, både från folkbildningsverksamma och från andra sektorer. Detta är ett gott kvitto på att folkbildning är en angelägenhet för alla.

Catharina Håkansson Boman
ordförande

Britten Månsson-Wallin
generalsekreterare

Folkbildningens uppdrag

I 2014 ÅRS folkbildningsproposition *Allas kunskap Allas bildning* (2013/14:172) markerade regeringen att folkbildningen är viktig för demokratin:

Folkbildningen utgör en viktig del av det svenska samhället och dess koppling till landets folkrörelser är stark. Relationen mellan staten och civilsamhället i Sverige har präglats av en ömsesidig respekt, vilket även gäller relationen mellan staten och folkbildningen. Folkbildningen har sedan sin framväxt alltid, parallellt med folkrörelserna, spelat en viktig roll för demokratin i Sverige.

Mål för folkbildningspolitiken

Riksdagen har fastställt ett särskilt mål för folkbildningspolitiken:

Folkbildningen ska ge alla möjlighet att tillsammans med andra öka sin kunskap och bildning för personlig utveckling och delaktighet i samhället.

En ny egen målformulering klargör statens intentioner med folkbildningspolitiken vilken innefattar:

- folkbildningens ska vara tillgänglig för alla
- folkbildning sker tillsammans med andra
- kunskap och bildning stärker människan
- folkbildningen bidrar till individens personliga utveckling
- folkbildningen har ett demokratiskt värde

Statens syfte med folkbildning

Riksdagen beslutar om statens syfte med folkbildning och har gett folkbildningen i uppdrag att:

- stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin
- bidra till att göra det möjligt för en ökad mångfald människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen
- bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället
- bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet

Folkbildningsrådets uppdrag

FOLKBILDNINGSRÅDET ÄR EN ideell förening med Folkbildningsförbundet, FBF, Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation, RIO och Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, som medlemmar. Folkbildningsrådet har enligt stadgarna till uppgift att för medlemmarnas räkning fullgöra det som regering och riksdag kräver för att statsbidrag ska utgå till den verksamhet som bedrivs av studieförbund och folkhögskolor.

Folkbildningsrådet har av riksdag och regering anförtrotts myndighetsuppdrag och företräder staten i förhållande till folkbildningen. Folkbildningsrådet beslutar om vilka studieförbund, folkhögskolor och studerandeorganisationer inom folkhögskolan som ska få statsbidrag, samt fördelar statsbidrag mellan dessa, i enlighet med *Förordningen om statsbidrag* (1991:977).

Folkbildningsrådet ska också följa upp och utvärdera om folkbildningsverksamheten uppfyller villkor för statsbidrag, samt redovisa detta i enlighet med regeringens riktlinjer. Folkbildningsrådet ska redovisa hur statsbidraget bidragit till att folkbildningens syften uppnåtts, men också återkalla statsbidrag i de fall verksamhet inte är förenlig med statens syften för statsbidrag.

Folkbildningsrådet har utöver sina ordinarie myndighets- och medlemsuppdrag ytterligare myndighetsuppdrag:

- främja folkbildningens arbete med digital delaktighet och flexibelt lärande
- fördela medel till folkhögskolor för studiemotiverande insatser för arbetslösa ungdomar som saknar slutbetyg från grund- eller gymnasieskola samt till folkhögskoleutbildning till nyanlända invandrare inom ramen för etableringsreformen
- läsfrämjande insatser
- mänskliga rättigheter inom folkbildningen

Folkbildningsrådets verksamhet regleras av styrdokument och riktlinjer från riksdag, regering och medlemsorganisationerna. Dessa redovisas i bilaga.

Folkbildnings- rådets verk- samhet

Bidragsfördelning

FOLKBILDNINGSRÅDET SKA FÖRDELA folkbildningsanslaget till studieförbund och folkhögskolor på sådant sätt att statens syften med stödet till folkbildningen uppnås och att de sju verksamhetsområden som fastställts av riksdagen särskilt beaktas. Folkbildningsrådet ska vidare bereda ansökningar om statsbidrag från organisationer som avser starta nya folkhögskolor och studieförbund samt från organisationer som önskar statsbidrag för att överta huvudmannskapet eller gå samman.

Folkbildningsrådet har uppdaterat och fastställt statsbidragsvillkor för 2015. Statsbidragsvillkoren beskriver villkor för bidragsmottagare och statsbidragsberättigad verksamhet. Fördelningsmodeller för fördelning av statsbidrag till studieförbund och folkhögskolor gäller från och med 2012.

Folkbildningsrådet arbetar för att kvalitetssäkra bidragsfördelningen och förebygga felaktig användning av statsbidragen. Under året fastställdes riktlinjer för utredning och granskning samt återkrav och avveckling av statsbidrag. En instans för prövning av Folkbildningsrådets bidragsbeslut har även inrättats.

Till stöd för kansliets beredning av etik- och gränsdragningsfrågor inrättades under 2014 en rådgivande grupp också för studieförbund. För folkhögskolor inrättades en motsvarande grupp under 2013. Arbetet kring etik- och gränsdragningsfrågor för folkbildningen har implementerats och utvecklats. Under året fastställdes riktlinjer för etik- och gränsdragningsfrågor.

Folkbildningsanslaget

Under 2014 fördelades 1 654 mnkr i statsbidrag till 150 folkhögskolor, varav 1 330 mnkr som ett verksamhetsrelaterat volymbidrag. Under året har en omfördelning (0,1 procent) av statsbidrag skett från större till 24 mindre folkhögskolor, för att ge de små folkhögskolorna möjlighet att på sikt växa i verksamhetsomfattning till 4 000 deltagarveckor. Varje folkhögskola erhöll 614 421 kronor i grundbidrag (inkluderar 6 800 kr i bidrag för internationell verksamhet), 300 000 kronor i utvecklings- och profileringsbidrag samt 100 000 kr för läsfrämjande insatser. Ca 167 mnkr fördelades som kostnadsrelaterat bidrag riktat till deltagare med funktionsnedsättning och till deltagare som är utrikes födda och har brister i det svenska språket.

Under 2014 har 60 miljoner fördelats till 1 000 nya platser vid folkhögskolornas allmänna kurser. Medlen avser deltagare som genomgått Studiemotiverande folkhögskolekurs och därefter fortsätter på den behörighetsgivande Allmänna kursen. Utbildningsdepartementet beslöt även att kvarvarande medel från 2013

fick disponeras för detta ändamål, vilket gav ytterligare ca 240 platser.

Folkbildningsrådet har genomfört en granskning av MKFC Stockholms folkhögskola och därefter beslutat att statsbidraget till MKFC upphör fr.o.m. 2015.

Fem organisationer har under året ansökt om statsbidrag till ny folkhögskola. Tre av ansökningarna uppfyllde grundvillkoren. Folkbildningsrådets styrelse fattade beslut om att Skolföreningen Dagfolkhögskolan på Hässleholmen i Borås (Borås folkhögskola) och Stiftelsen KFUM Söder Fryshuset (Fryshusets folkhögskola) ska få statsbidrag till ny folkhögskola med start den 1 juli 2015.

Tre organisationer har sökt statsbidrag för försöksverksamhet på folkhögskola. Styrelsen fattade beslut om att Stiftelsen S:t Ignatios ska få starta försöksverksamhet under 2015 genom Botkyrka folkhögskola. Inga ansökan om statsbidrag till ny studieförbundsverksamhet har kommit in.

Under 2014 fördelades 1 708 mnkr i statsbidrag till tio studieförbund. Enligt modellen för statsbidrag till studieförbunden fördelades 75 procent i grundbidrag och 25 procent i rörligt bidrag. Det rörliga bidraget innehåller två delar: verksamhetsrelaterat bidrag (19 procent) och förstärkningsbidrag (6 procent). Studieförbunden har även erhållit 500 000 kr vardera samt 10 mnkr fördelat med relativ andel av unika deltagare i Studiecirklar och Annan folkbildningsverksamhet (totalt 15 mnkr) för läsfremjande insatser.

Folkbildningsrådet har lämnat 250 000 kronor i bidrag till Sveriges förenade studentkårer (SFS) för att de inom ramen för sin verksamhet SFS Vux ska stödja folkhögskolestuderandes möjligheter till inflytande i sin studiesituation.

Enligt medlemmarnas önskemål har Folkbildningsrådet gjort en översyn av de övergripande principerna som ligger till grund för statsbidrag till såväl folkhögskolor som studieförbund. Parallellt har en översyn av systemet för statsbidrag till studieförbund genomförts. Ett förslag på nytt system kommer att gå ut på remiss under våren 2015.

Särskilda uppdrag

I enlighet med regeringens riktlinjer har Folkbildningsrådet avsatt 8,5 mnkr för särskilda insatser för att främja folkbildningens arbete med digital delaktighet och flexibelt lärande vid folkhögskolor och studieförbund. Drygt hälften av medlen har fördelats till rådslag regionalt och nationellt i syfte att stärka den långsiktiga digitala utvecklingen i folkhögskolor och studieförbund. Därutöver har ca 4 mnkr använts till fortbildning, nätverk och kunskapsbildning samt till utveckling av Folkbildningsnätet.

Regeringen beslutade att anslå 1 mnkr till Folkbildningsrådet för att under 2013 genomföra en jämställdhetsinsats med romska kvinnor. Sex ansökningar beviljades bidrag, fyra från folkhögskolor och två från studieförbund. De beviljade projekten bedömdes ha förutsättningar att förbättra romska kvinnors möjligheter till egen försörjning eller vidareutbildning. Projekten avslutades under 2014.

På uppdrag av Arbetsförmedlingen har Folkbildningsrådet fördelat statsbidrag till Studiemotiverande folkhögskolekurser och Etableringskurser på folkhögskola. Deltagarna har rekryterats av Arbetsförmedlingen lokalt. Fördelningen av bidrag avseende uppdragen redovisas per bidragsmottagare i bilaga.

De Studiemotiverande kurserna riktar sig till arbetssökande som saknar slutbetyg från grund- eller gymnasieskola. Målgruppen är dels ungdomar mellan 16 och 24 år, dels deltagare i jobb och utvecklingsgarantin som fyllt 25 år. Under 2014 har 4 706 personer deltagit. Av deltagare som gått en Studiemotiverande folkhögskolekurs har 38 procent studerat vidare inom ett år efter avslutad studiemotiverande kurs. 17 procent har fått arbete sex månader efter avslutad kurs.

Etableringskurs på folkhögskola riktar sig till personer som omfattas av etableringsuppdraget enligt lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare (2010:197) och som har en pågående etableringsplan. Utbildningen riktar sig främst till personer med kort utbildningsbakgrund. Under 2014 har 1 089 personer deltagit i en etableringskurs. Efter avslutad kurs erhåller deltagaren ett kompetensintyg som kan ligga till grund för validering för fortsatta studier på folkhögskola, sfi, eller inom den kommunala vuxenutbildningen. Deltagare erhåller också en plan för att fortsätta närma sig arbetsmarknaden.

Anslagsutvecklingen

Folkbildningsanslagets utveckling 2012–2014

ÅR	ANSLAG (MNKR)	PRIS- OCH LÖNEOMRÄKNING (%)	ANSLAGSFÖRÄNDRING (%)	KPI-FÖRÄNDRINGAR (%)
2014	3 460	2,35	-0,15	0,31
2013	3 386	0,61	1,82	0,14
2012	3 306	1,03	-0,08	-0,05

Fördelning av anslaget 14:1 Bidrag till folkbildningen (tkr)

	2014	2013	2012
Studieförbund	1 708 062	1 670 294	1 659 789
Allmänt statsbidrag	1 606 511	1 570 978	1 560 994
Förstärkningsbidrag (1)	101 551	99 316	98 795
Folkhögskolor	1 726 708	1 661 119	1 606 506
Allmänt statsbidrag	1 472 009	1 441 629	1 433 810
Extra platser allmän kurs (2)	73 684	41 317	
Förstärkningsbidrag (1)	175 964	168 988	163 537
Folkhögskolornas informationstjänst (3)	3 650	7 300	7 300
Folkbildningsnätets specifika fhs-k-drift (3)	481	945	920
Fortbildning för folkhögskolornas personal	920	940	940
Studerandeorganisationer inom folkhögskolan (4)	250	200	200
Folkbildningsrådets myndighetsuppdrag (5)	28 600	27 400	26 200
Digital delaktighet	7 800	8 500	8 500
Folkbildningsnätet (3)	2 319	4 555	4 430
Summa fördelat statsbidrag, anslag 14:1 ap.1	3 473 739	3 372 068	3 305 625
Föreningen nordisk folkhögskola i Genève (anslag 14:1 ap.3) (6)	407	398	396
Korrigerig för överförda medel Extra platser allmän kurs från 2013 till 2014	-13 684	13 684	
Summa bidrag till folkbildningen (14:1)	3 460 462	3 386 150	3 306 021

- (1) Medel för insatser för deltagare med funktionsnedsättning och utrikes födda med behov av stöd i svenska språket. Folkhögskolornas bidrag för 2013 och 2014 inkluderar även medel för Extra platser allmän kurs.
- (2) Från 2013 har 13 684 tkr överförts för den del som påbörjats 2013 och som avslutas under första halvåret 2014.
- (3) Genomförs av Folkbildningsrådet på uppdrag av R10 och SKL samt Folkbildningsförbundet när det gäller Folkbildningsnätets 2 319 tkr. Från 1 juli överfördes verksamheten till R10, vilket förklarar de lägre beloppen jämfört med tidigare år.
- (4) Fördelade till Sveriges förenade studentkårer.
- (5) Från 2014 ingår studeranderätts- och skolformsfrågor liksom frågor kring etik och gränsdragning. Dessa har tidigare varit särskilda eller medlemsuppdrag.
- (6) Fördelas inte av Folkbildningsrådet.
- Fördelningen till varje studieförbund och folkhögskola framgår av bilagor.

Uppföljning

FOLKBILDNINGSRÅDET SKA I enlighet med regeringens riktlinjer följa upp och utvärdera studieförbundens och folkhögskolornas användning av statsbidraget, samt årligen lämna rapporter och resultatredovisning av folkbildningens insatser.

Uppföljning av statsbidragsvillkor

I publikationerna *Statsbidragsvillkor 2014, Statsbidrag till folkhögskolor 2014 – kriterier och fördelningsprinciper*, och i *Statsbidrag till studieförbund 2014 – villkor, kriterier och fördelning* anger Folkbildningsrådet vilka villkor som gäller för fördelning av statsbidrag till studieförbund och folkhögskolor.

Folkbildningsrådet följer årligen upp att studieförbundens och folkhögskolornas verksamheter svarar upp mot gällande villkor för statsbidrag. Detta sker bland annat genom insamling och analys av verksamhetsstatistik. I detta arbete ingår systematiska rimlighetskontroller. Under 2014 har följande rimlighetskontroller genomförts, respektive påbörjats:

Folkhögskolan:

- Rapportering av utfärdande av behörigheter (avstämning görs februari 2015)
- Deltagarnas utbildningsbakgrund i Allmän kurs (avstämning görs februari 2015)
- Anordnarskap i långa kurser (underlag till styrelsebeslut)
- Unga deltagare i folkhögskolekurser

Studieförbunden:

- Rapportering av verksamhet med förstärkningsbidrag

Folkbildningsrådet följer upp studieförbundens internkontroll. Denna uppföljning används dels som underlag vid justering av statsbidrag till studieförbunden, dels som en del i Folkbildningsrådets återrapportering av folkbildningens kvalitetsarbete till regeringen. Sammantagen ledde uppföljningen av internkontrollen till marginella justeringar av fördelningen av statsbidraget. För enskilda förbund gjordes dock mer omfattande reduceringar av underlag för förstärkningsbidrag.

Folkbildningsrådet sammanställer och analyserar de uppgifter om statsbidragsanvändningen som studieförbunden och folkhögskolorna lämnar i sina årsredovisningar. Verksamhetsstatistiken och årsredovisningarna används som underlag vid de tio uppföljningsbesök vid landets folkhögskolor, respektive vid de tio besöken hos studieförbundens förbundskanslier

och lokala enheter, som Folkbildningsrådet genomför varje år.

Folkhögskolebesöken visade att de tio folkhögskolorna generellt betraktades som en resurs i kommunen/regionen och att folkhögskolorna arbetar aktivt för att utveckla goda kontakter med närsamhällets politiska beslutsfattare, näringsliv och lokala föreningar. Region-/landstingsskolornas verksamhet ingår i huvudmannens planer för regional utveckling. Det ekonomiska läget beskrivs ansträngt främst för de rörelseägda folkhögskolorna och man söker finansiering från flera källor. Deltagarnas genomsnittsalder har sjunkit och fler deltagare än tidigare har olika neuropsykiatriska funktionshinder. Folkhögskolorna satsar därför mer resurser på pedagogiskt stöd, men också på kurativa och vägledande insatser.

Studieförbundens kvalitetsarbete och ekonomiska förutsättningar diskuteras varje år under uppföljningsbesöken. Vid årets lokala och centrala uppföljningsbesök uppmärksammades dessutom särskilt de organisatoriska förändringar som pågår inom studieförbunden, den nya folkbildningspropositionen och dess konsekvenser för studieförbundens statsbidragsanvändning, jämställdheten inom folkbildningen, samt studieförbundens relationer till kommuner och landsting/regioner och den lokala/regionala bidragsgivningen.

Särskilda utredningar om bidragets användning i enskilda folkhögskolor och studieförbund genomförs, antingen som ett resultat av Folkbildningsrådets systematiska rimlighetskontroller, eller utifrån extern information. Under 2014 har utredningar om verksamhet i folkhögskolor handlat om statsbidragets användning i samband med organisationsförändringar, om volymtackets tillämpning och om anordnarskap i vissa folkhögskolekurser. Utredningarna har lett till att folkhögskolorna redovisat vilka åtgärder som vidtas. I ett fall har utredningen lett till återtag av statsbidrag.

Utredningar inom studieförbunden har i första hand handlat om orimligt stora ökningar av verksamhet t.ex. verksamhet med utrikes födda och verksamhet med förstärkningsbidrag. Utredningarna har lett till justering av rapportering och återtag av statsbidrag.

Förebyggande av felaktig bidragsanvändning

Till Folkbildningsrådets förebyggande arbete hör den årliga uppföljningen av studieförbundens och folkhögskolornas systematiska kvalitetsarbete, inklusive risk- och väsentlighetsanalys samt internkontroll. Den sammantagna bilden av årets uppföljning vid studieförbund och folkhögskolor är att det systematiska kvalitetsarbetet bidrar till mindre risk för misstag i hanteringen av statsbidraget. Generellt genererar

kvalitetsarbetet stärkta kontroll- och uppföljningsrutiner, bättre administrativa rutiner, transparens och ny kunskap. Inom organisationerna har medvetenheten ökat om betydelsen av ett systematiskt kvalitetsarbete och kvalitetsarbetet uppfattas som en allt mer självklar del i studieförbundens och folkhögskolornas verksamheter.

Kritikerna varnar för att det systematiska kvalitetsarbetet medför ökade arbetsinsatser, framför allt i form av krav på uppföljning och dokumentation. De här kraven har ökat både inom organisationerna och från anslagsgivare som Folkbildningsrådet, kommuner och landsting.

Utöver uppföljningen av kvalitetsarbetet arbetar Folkbildningsrådet kontinuerligt med att förebygga felaktig användning av statsbidragen genom information till bidragsmottagarna, rådgivning och genom medverkan vid kurser, konferenser och seminarier.

Belysning av grundläggande villkor för folkbildning/Folkhögskolan som utbildningsform

Som sektorsansvarig för folkbildningen ska Folkbildningsrådet bevaka och sprida kunskap om folkbildningen till regering, riksdag, myndigheter, kommuner/landsting/regioner och i internationella organ. Folkbildningsrådet ska särskilt bevaka folkhögskolan som utbildningsform i utbildningssystemet.

Den här delen av uppföljningsverksamheten har två inriktningar:

- årliga uppföljningar
I huvudsak kvantitativa uppföljningar som upprepas regelbundet och genomförs internt inom Folkbildningsrådet.
- folkbildningspolitiska uppföljningsstudier
Olika kvalitativa och kvantitativa undersökningar som bestäms per år och som i första hand genomförs med hjälp av externa utredare.

Följande årliga uppföljningar har genomförts:

- Kommunernas och landstingens/regionernas bidrag till studieförbund 2013
- Studieförbundens ekonomi 2013
- Folkhögskolornas ekonomi 2013
- Studieomdömen i folkhögskola 2013–2014
- Söktryck till folkhögskolan hösten 2014
- Folkhögskolans pedagogiska personal 2013
- Lärartjänster i folkhögskolan 2013

Åtterrapporing till regeringen

I sina riktlinjer till Folkbildningsrådet anger regeringen vilka uppgifter om folkbildningen som ska återrapporteras.

En samlad bedömning av hur folkbildningen lever upp till statens syften med stödet till folkbildningen genomförs varje år. I den samlade bedömningen ingår resultat från Folkbildningsrådets nationella utvärderingar, verksamhets- och deltagarstatistik samt underlag från särskilda uppföljningsstudier. Den samlade bedömningen redovisas senare i denna årsredovisning.

Folkbildningsrådet har följt upp och återrapporterat de särskilda insatserna för läsfrämjande verksamhet inom folkbildningen samt för att öka den digitala delaktigheten vid folkhögskolor och studieförbund. Vidare har de särskilda uppdragen om romska kvinnors möjlighet till egen försörjning eller vidareutbildning, folkbildningens insatser för mänskliga rättigheter samt Studiemotiverande folkhögskolekurs och Etableringskurs vid folkhögskola rapporterats.

Regeringen har beviljat Folkbildningsrådet 300 000 kronor för att genomföra en studie om jämställdheten inom folkbildningen. Syftet är att undersöka hur jämställdhetsperspektivet är integrerat inom folkbildningen samt hur folkbildningen förhåller sig till de jämställdhetspolitiska målen. Resultaten av studien ska rapporteras till Utbildningsdepartementet den 16 mars 2015.

Nationell utvärdering

FOLKBILDNINGSRÅDETS ARBETE MED nationella utvärderingar utformas med utgångspunkt i en femårig strategi för perioden 2010–2014. De nationella utvärderingarna undersöker i vilken utsträckning och på vilka sätt som folkbildningsverksamhet inriktas mot statens syften med stödet till folkbildningen. Även folkbildningens förutsättningar att arbeta mot dessa syften belyses. Utvärderingarna utgör ett centralt underlag i den samlade bedömningen av folkbildningens samhällsbetydelse som Folkbildningsrådet presenterar till regeringen varje år. Som stöd i arbetet med de nationella utvärderingarna har Folkbildningsrådet en rådgivande expertgrupp som består av personer med forsknings- och utvärderingskompetens samt av representanter från medlemsorganisationerna och den nationella politiken.

Arbetet med att utveckla en strategi för Folkbildningsrådets utvärderingar 2015–2019 påbörjades 2014. Som en del i det arbetet har expertgruppen i uppdrag att utvärdera Folkbildningsrådets sätt att organisera och arbeta med nationella utvärderingar under perioden 2010–2014. Samtal har även inletts med Statskontoret, som har fått regeringens uppdrag att svara för statens utvärderingar av folkbildningen.

Pågående och avslutade utvärderingsinsatser

Kartläggning av studieförbundens cirkelledare

En kartläggning av studieförbundens cirkelledare startade under hösten 2012. Syftet var att ge en bild av vilka cirkelledarna är, vilka kompetenser de har, samt av cirkelledarnas och studieförbundens syn på cirkelledarnas uppdrag. Kartläggningen avrapporterades 2014: *Cirkelledare – folkbildningens fotfolk och drivkraft* (Folkbildningsrådet utvärderar No 1 2014).

Utvärderingar av studieförbundens Kulturprogram

Tre nationella utvärderingar av studieförbundens Kulturprogram startade 2012. Den första, som behandlar Kulturprogrammets betydelse för kommunerna, avrapporterades 2013. De två följande rapporterna publicerades 2014: *Kulturprogrammets betydelse för deltagarna* (Folkbildningsrådet utvärderar No 2 2014) och *Kulturprogrammets betydelse för kulturutövarna* (Folkbildningsrådet utvärderar No 4 2014).

Studiecirkeldeltagare 2013

Folkbildningsrådet utför med jämna mellanrum undersökningar bland studieförbundens cirkeldeltagare. Fyra stycken har genomförts sedan 1994. Den senaste publicerades 2009. Den femte genomfördes 2013–2014: *Cirkeldeltagare efter 65 – livskvalitet och aktivt medborgarskap* (Folkbildningsrådet utvärderar No 3 2014).

Utvärdering av bidragsmodeller till studieförbund och folkhögskolor

År 2012 infördes nya fördelningsmodeller för statsbidrag till studieförbunden respektive folkhögskolorna. Båda fördelningsmodellerna utvärderas och resultaten presenteras i tre rapporter. Slutrapporten, som behandlar resultat och effekter av bidragsmodellerna, presenterades 2014: *Att styra eller icke styra?* (Folkbildningsrådet utvärderar No 5 2014).

Folkhögskolans deltagare 2013

Under 2013 påbörjades arbetet med Folkbildningsrådets andra undersökning av folkhögskolans deltagare – Folkhögskoledeltagare 2013. I denna uppmärksammas särskilt två grupper av "gränsöverskridare", d.v.s. deltagare från Studiemotiverande folkhögskolekurs som läser vidare vid folkhögskolan, samt folkhögskoledeltagare som läser vidare vid högskolan. Rapporten publiceras 2015.

Folkbildningen i Ersta Sköndal Högskolas befolkningsundersökning

Ersta Sköndal högskola har under 1990- och 2000-talen genomfört fyra studier av befolkningens frivilliga

arbete, informella hjälpinsatser och aktivitet i nätverk. En femte befolkningsstudie genomförs 2014. I denna ingår en specialstudie av folkbildningen som Folkbildningsrådet beställt och finansierat. Folkbildningsstudien avrapporterar 2015.

Metautvärdering 2014

I enlighet med strategin för nationella utvärderingar sammanfattas resultaten av 2010–2014 års utvärderingar i en metautvärdering. Denna fungerar samtidigt som underlag i planeringen av kommande utvärderingscykel. Förberedelserna inför metautvärderingen påbörjades under 2013, utvärderingsarbetet startar 2014 och rapporten publiceras 2015.

Resultatet av Folkbildningsrådets uppföljning och utvärdering

SAMTIDIGT SOM FOLKBILDNINGSRÅDETS uppföljning och nationella utvärderingar delvis har olika inriktning kompletterar verksamheterna varandra; Utvärderingarna inriktas direkt mot statens syften med stödet till folkbildningen, medan uppföljningen koncentreras till de villkor för bidragsanvändningen som Folkbildningsrådet beslutat om – med utgångspunkt i statens syften.

Sammantagna utgör uppföljnings- och utvärderingsinsatserna Folkbildningsrådets risk- och väsentlighetsanalys. Jämfört med det offentliga skolväsendet har studieförbund och folkhögskolor relativt stort utrymme att utforma de egna verksamheterna. Folkbildningsrådets uppföljning och utvärdering koncentreras till de delar av den bidragsberättigade folkbildningen som är väsentliga för regeringen att följa för att säkra korrekt bidragsanvändning i enlighet med statens syften. Det är samtidigt delar av verksamheten där de risker som identifieras bedöms kunna få särskilt allvarliga konsekvenser för folkbildningen.

Resultat av uppföljningsarbetet

Folkbildningsrådets uppföljningsinsatser innebär att studieförbundens och folkhögskolornas bidragsanvändning kontinuerligt följs under året. Resultaten av de olika uppföljningsinsatserna publiceras i rapporter som finns tillgängliga på Folkbildningsrådets webbplats.

Folkbildningsrådet lämnar sedan 2005 en årlig samlad bedömning av folkbildningens samhällsbetydelse till regeringen. I denna beskriver, analyserar och bedömer Folkbildningsrådet hur studieförbun-

dens och folkhögskolornas statsbidragsberättigade verksamhet har bidragit till att folkbildningens fyra syften uppfyllts. Som underlag används i första hand Folkbildningsrådets nationella utvärderingar och olika uppföljningsresultat. Den samlade bedömningen utgör en central del i Folkbildningsrådets årliga återrapportering till regeringen och används i sin tur som underlag för regeringens rapportering till riksdagen om verksamheten inom folkbildningen.

Förutom i återrapporteringen till regeringen använder Folkbildningsrådet resultaten från uppföljningsverksamheten som underlag vid bidragsfördelning, vid justering av bidragsfördelning, samt vid uppföljning och justering av bidragsvillkor. De tjänar även som underlag i Folkbildningsrådets nationella utvärderingar.

Uppföljningsdata används av studieförbund och folkhögskolor för kontroll, planering och utveckling av de lokala verksamheterna.

Folkbildningsrådet förser forskare och olika myndigheter som t.ex. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, Statistiska centralbyrån, SCB, och Riksdagens utredningstjänst med statistikunderlag och annan uppföljningsdata. Via uppdrag till SCB tillhandahåller Folkbildningsrådet också underlag för bidragsgivning och regional/lokal uppföljning av studieförbundens verksamhet till regioner, landsting och kommuner.

Resultat av de nationella utvärderingarna

I Folkbildningsrådets nationella utvärderingar ställs syftena med statens stöd till folkbildningen i centrum. De nationella utvärderingarna undersöker om den statsbidragsfinansierade folkbildningen bidrar till att demokratin stärks och utvecklas, om den ger människor möjlighet att påverka sin livssituation och skapar samhällsengagemang, om den bidrar till att utjämna utbildningsklyftor och höja samhällets bildnings- och utbildningsnivå, samt om den bidrar till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet.

Inom den vida ram som statens övergripande syften utgör, inriktas enskilda nationella utvärderingar mot frågor av särskild relevans för folkbildningen. Under 2000-talet har uppmärksamhet bland annat ägnats åt användningen av informationsteknik inom folkbildningen, folkbildningens betydelse för lokal utveckling, folkbildningens pedagoger samt folkbildningen i ett mångkulturellt perspektiv. Återkommande studier genomförs av studieförbundens och folkhögskolornas deltagare. Även studieförbundens och folkhögskolornas betydelse som resurs för det civila samhällets organisationer har uppmärksammats på olika sätt.

Folkbildningens generella förutsättningar har belysts bl.a. i en tredelad utvärdering av bidragsmodellerna till studieförbund och folkhögskolor.

Utvärderingarna bidrar därmed till att det inom studieförbund och folkhögskolor skapas uppmärksamhet och diskussion kring dessa frågor.

Folkbildningsrådet har inget forskningsuppdrag. I utformningen av de nationella utvärderingarna markeras en tydlig åtskillnad mellan utvärdering och forskning. Folkbildningsrådet arbetar dock aktivt för att resultaten från utvärderingarna ska bidra till forskning och annan kunskapsuppbyggnad inom folkbildningsområdet. Företrädare för Folkbildningsrådet ingår i flera forskningsnätverk. Folkbildningsrådet finansierar även vissa forskningsartiklar och forskningsansökningar som bygger på resultaten av de nationella utvärderingarna.

Folkbildningspolitik, omvärldsbevakning och kommunikation

FOLKBILDNINGSRÅDET HAR SOM sektorsansvarig för folkbildningen i uppgift att bevaka och sprida kunskap om folkbildningen gentemot regering, riksdag, myndigheter, kommuner, landsting och regioner samt i internationella organ. Folkbildningsrådet har att särskilt bevaka folkhögskolan som utbildningsform i utbildningssystemet.

Folkbildningspolitik och omvärldsbevakning

Den folkbildningspolitiska bevakningen har främst varit inriktad på kontakter med riksdagen, regeringen, kommittéer och olika myndigheter. Vidare har remisser, delningar och särskilda uppdrag, som lämnats till Folkbildningsrådet, behandlats.

Folkbildningsrådet har lämnat treårigt budgetunderlag till regeringen med motivering för framtida anslag till folkbildningen. En väsentlig grund för detta är arbetet med det folkbildningspolitiska dokumentet *Folkbildningens Vägval & Vilja*, fördjupade analyser av den folkbildningspolitiska utvecklingen och relevanta omvärldsfaktorer.

Folkbildningsrådet har reviderat strategin för omvärldsbevakning och omvärldsanalys. Det har skett mot bakgrund av att representantskapet har fastställt dokumenten *Folkbildningens Vägval & Vilja* samt *Principiella utgångspunkter för ett förnyat Folkbildningsråd* och att riksdagen har fastställt regeringens proposition *Allas kunskap Allas bildning*.

Folkbildningsrådet har arbetat med bevakning och information i frågor om folkbildningens roll för

den regionala kompetensförsörjningen. Det har t.ex. skett inom ramen för Reglab, ett nätverk för regional utveckling där Folkbildningsrådet är partner, och i ett nationellt nätverk för kompetensförsörjning där bl.a. Tillväxtverket, Näringsdepartementet och SKL ingår. Folkbildningsrådet har fått tillfälle att presentera frågor som behandlas i rapporten *Folkhögskolor, studieförbund och regionala kompetensplattformar* (2013) vid nationella konferenser i dessa båda nätverk.

Folkbildningsrådet har bevakat starten av den nya EU-programperioden 2014–2020, särskilt ifråga om Europeiska socialfonden, Erasmus + och Lokalt ledd utveckling (tidigare benämnt Leader). En strategi för att stärka folkbildningens inflytande och deltagande i Socialfonden 2014–2020 har utarbetats tillsammans med Folkbildningsrådets medlemmar. Överläggningar har ägt rum med företrädare för Svenska ESF-rådet. Arbetet med att kartlägga och analysera folkbildningens förutsättningar att delta i Socialfonden och andra relevanta EU-program har påbörjats.

Folkbildningsrådet har tidigare framfört behovet av validering av generella kompetenser och lämnat förslag på utvecklingsinsatser till regeringen. Frågan berördes dock inte i folkbildningspropositionen. Överläggning har ägt rum med den utredare av validering som regeringen tillsatt. I remissvaret på förslaget till nationellt kvalifikationsramverk (NQF) har Folkbildningsrådet framfört att Folkbildningsrådet bör hantera och samordna folkhögskolornas ansökningar om anslutning till och inplacering i ramverket. Det bör ske i samverkan med Myndigheten för yrkeshögskolan, som föreslås vara nationellt ansvarig myndighet för NQF.

Inom det myndighetsnätverk för vuxenutbildning och livslångt lärande där Folkbildningsrådet ingår har prioriterade teman under året varit PIAAC (OECD:s undersökning av vuxnas kunskaper och färdigheter), valideringsfrågor, regionala kompetensplattformar, det nya socialfondsprogrammet och Erasmus + samt folkbildningspropositionen.

Ett rådslag om digital utveckling i folkbildningen har genomförts i studieförbund och folkhögskolor på Folkbildningsrådets initiativ mot bakgrund av bl.a. utvärderingsresultat på området. Rådslaget har syftat till att identifiera och undanröja hinder för digital utveckling, att stimulera strategisk planering i folkbildningsorganisationerna och att ge underlag för Folkbildningsrådets hantering av statsbidragsfrågor och stöd. Rådslagsarbetet har samordnats av 20 resurspersoner i folkhögskolor och studieförbund som också ansvarat för rapportering. Folkbildningsrådet arrangerade en avslutande nationell konferens med medverkan från bland annat regeringen och EU-kom-

missionen. Slutsatser och förslag från rådslagen har sammanfattats och utgör underlag för Folkbildningsrådets ställningstaganden. Resultaten pekar på behov av digitalt pedagogiskt kompetenslyft, tekniklyft, långsiktig planering som involverar ledningsnivån, kunskaps- och erfarenhetsutbyte, ekonomiskt stöd via statsbidraget och statsbidragssystem som främjar digitalisering av folkbildningsverksamheten.

Kommunikation

I september antog styrelsen en ny kommunikationsstrategi för Folkbildningsrådet. Folkbildningsrådets kommunikationsarbete ska stärka folkbildningen som sektor och samhällsaktör och sprida kunskap om Folkbildningsrådets uppdrag och verksamhet. Folkbildningsrådets kommunikation präglas av våra kärnvärden och verksamheten kännetecknas av engagemang, kompetens och oberoende.

Folkbildningsrådet informerar om myndighetsbeslut och sprider resultat av de utvärderingar och uppföljningar som görs på uppdrag av regering och riksdag. Målet är att våra målgrupper ska ha god kännedom om folkbildningen och dess betydelse för samhällsutvecklingen. De ska också ha god kunskap om Folkbildningsrådets uppdrag och verksamhet.

Publikationer och seminarier

Folkbildningsrådet publicerar varje år verksamhetsplan, årsredovisning, budgetunderlag, regeringsrapporter, utvärderingsrapporter och uppföljningar. Brochuren *Fakta om Folkbildning* tas också fram årligen.

Folkbildningsrådet har arbetat med att utveckla hur de nationella utvärderingsrapporterna presenteras och publiceras. Folkbildningsrådet har arrangerat frukostseminarier för tre av dessa utvärderingar. Seminarierna har även filmats och publicerats på webbplatsen. Folkbildningsrådet har också medverkat vid olika konferenser och seminarier samt arbetat för att utvärderingarna ska lyftas fram vid andras arrangemang.

Press

Under året har Folkbildningsrådet intensifierat arbetet med pressutskick och pressbearbetning. I februari presenterade Folkbildningsrådet och Arbetsförmedlingen rapporten *Studiemotiverande folkhögskolekurs 2013* vid en gemensam pressträff. Störst medial uppmärksamhet har dock ägnats åt de ändrade antagningskraven till polishögskolan som utestängde deltagare med behörighet från folkhögskola.

Webb och sociala medier

Folkbildningsrådets viktigaste kanal för extern kommunikation är webbplatsen www.folkbildning.se.

I början av året lanserade Folkbildningsrådet en uppgraderad version av webbplatsen för att vara tillgänglig för så många som möjligt oavsett tekniska hjälpmedel. Antal mobila besökare har ökat med 18 procent. Antalet unika besökare på webbplatsen var drygt 20 procent fler jämfört med 2013. Nyhetsbrevet Folkhögskoleaktuellt och Studieförbundsaktuellt har många läsare.

Folkbildningsrådets har fortsatt arbetet i sociala medier för att föra en dialog med befintliga och nya målgrupper och för att generera trafik till webbplatsen. Antal följare på Twitter har ökat med 28 procent. Den nyhet som haft i särklass störst räckvidd på Facebook är att Alliansens budget gäller för folkbildningen (11 700 personer).

Grafisk profil

I och med Folkbildningsrådets förändrade uppdrag från medlemmarna har den grafiska profilen setts över. Utgångspunkten i översynen har varit det förtydligande myndighetsuppdraget men även med fokus på att Folkbildningsrådet verkar för folkbildningens bästa. Den nya grafiska profilen lanseras i början av 2015.

Folkhögskolan som utbildningsform

FOLKBILDNINGSRÅDETS UPPDRAG PÅ folkhögskoleområdet har under året förstärkts genom ett tydligare nationellt uppdrag att bevaka, stärka och slå vakt om folkhögskolornas roll i utbildnings- och studie-stödssystemet. Kontakterna med Universitets- och högskolerådet, Myndigheten för yrkeshögskolan samt Centrala studiestödsnämnden har utvecklats.

Nya anvisningar för folkhögskolans studieomdömen gäller från och med läsåret 2013/14. Uppföljningen av vårens omdömessättning visar att folkhögskolorna tillämpat det nya systemet. Folkbildningsrådet följer också den nya behörighetsgivning som är ett resultat av anpassningen till Gyll.

Principerna med ett delat ansvar för finansiering av folkbildningen mellan stat, landsting/region och kommun har följts upp. Folkbildningsrådet följer kontinuerligt utvecklingen av interkommunala ersättningar för studier vid folkhögskola.

Folkhögskolornas studeranderättsliga råd, FSR, har till uppgift att stärka de folkhögskolestuderandes rättsliga ställning. FSR har sedan 2010 varit ett medlemsuppdrag hos Folkbildningsrådet. Från och med 2014 är FSR en del av Folkbildningsrådets myndighetsuppdrag. Uppdraget och dess arbetssätt har setts

över och en anpassning så att det harmoniserar med Folkbildningsrådets myndighetsutövning i förhållande till folkhögskolorna har påbörjats. Under året har en konferens om folkhögskolan som utbildningsform riktad till skolornas rektorer och styrelseordförande genomförts.

Medlemsuppdrag

DEN 1 JULI 2014 bildades Folkhögskolornas serviceorganisation, FSO. Folkbildningsrådets två medlemsuppdrag: Folkbildningsnätet och Folkhögskolornas informationstjänst, FIN, övergick till den nya organisationen.

Folkbildningsnätet

Folkbildningsnätet består av gemensamma nätbaserade konferenssystem och pedagogiska verktyg. Tjänsterna är Folkbildningsnätet – en webbplats med digitala lärresurser, FirstClass konferenssystem och studieplattform, webbvideotjänsterna Scopia videokonferens och Videomaten, Wikimediaplattform samt nättidningen re:flex. Folkbildningsnätet är öppet för alla folkbildningsorganisationer och för alla verksamma inom folkbildningen.

Syftet med Folkbildningsnätet är att:

- erbjuda pedagogiska verktyg och resurser för folkbildningens lärande
- stödja den pedagogiska utvecklingen av flexibelt lärandet inom folkbildningen
- erbjuda mötesplatser för folkbildningen samt
- erbjuda organisationerna inom folkbildningen möjlighet att skapa interna konferensmiljöer.

Genomförda insatser

Folkbildningsnätets omfattande satsning på digital tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning har slutförts under första halvåret. Fokus har legat på att genomföra en nationell konferens som gick av stapeln den 2 april med cirka 90 deltagare från hela landet. Under våren har också ett intensivt arbete genomförts för att göra webbplatsen Folkbildningsnätet tillgänglig. Medverkande har varit, förutom Folkbildningsnätet, vår webbyrå Kaigan samt tillgänglighetsexperterna på företaget ETU. Inom ramen för projektet har studiematerial kring digital tillgänglighet börjat produceras.

Utveckling av Pedagogiska resursers funktioner att ladda upp läroobjekt för t.ex. sammanställning av studiematerial har genomförts och insatser för att göra verktyget mera känt i folkbildningen har påbörjats. En lösning för att studieförbundens intranät ska få

tillgång till samtliga Pedagogiska resurser och tjänster har presenterats. Studiefremjandet är först med att använda lösningen.

Trots att Folkbildningsnätet funnits under många år är kunskapen om Folkbildningsnätets utbud inom folkbildningen alltför svagt. Strategier för marknadsföring har saknats. Under verksamhetsperioden har ett arbete med workshops etc. genomförts för att förbättra arbetet med att sprida Folkbildningsnätet. En viktig del i arbetet har varit ett delprojekt inom marknadsföringen som kallats Mera keramik, där syftet varit att rikta marknadsföring till utvalda grupper inom folkbildningen med egen hemsida för materialet och flera olika erbjudanden (merakeramik.folkbildning.net).

Lokaladminenkäten som genomfördes under 2013 visade på ett behov av fortbildning kring Folkbildningsnätets verktyg. Detta arbete påbörjades under första halvåret. Tanken har varit att pröva lite friare former för fortbildning, huvudsakligen nätburet och också inspirerat av MOOC, massive open online courses.

Antal konton på Folkbildningsnätet ligger på ca 26 000–28 000 användare, sett över året. Kontot används för att logga in på FirstClass-systemet, Videokonferens Scopia samt de delar av hemsidan som kräver inloggning, t.ex. UR:s programutbud och andra inköpta tjänster.

Grundkursen för lokaladministratörer/resursperson för Folkbildningsnätet är en distanskurs på fem veckor med fysisk träff under en dag. Alla nya lokala administratörer för Folkbildningsnätet inleder sitt uppdrag med grundkursen. Under första halvåret 2014 har en kurs genomförts med 11 deltagare, 7 kvinnor och 4 män, samtliga från folkhögskolor.

Folkhögskolornas informationstjänst

FIN är folkhögskolornas gemensamma informationstjänst och ansvarar för den samlade informationen om landets alla folkhögskolor. Till stöd för arbetet finns en styrgrupp med företrädare för medlemsorganisationerna SKL och RIO.

FIN ska genom målinriktat kommunikationsarbete skapa en tydlig bild av folkhögskolan som utbildningsform och bidra till rekrytering av kursdeltagare. FIN:s vision är att alla vet vad folkhögskolan ger, gör och skapar och att FIN är den självklara vägen till den samlade informationen om landets folkhögskolor och deras kursutbud.

Genomförda insatser

Mycket av FIN:s arbete fokuseras på folkhögskola.nu. Utgångspunkt för webbutvecklingen är dels den årliga

användarundersökning som genomförs i början av varje år, dels den användarstatistik som samlas in och analyseras. Planeringen inför en responsiv webbplats och en bättre sökfunktion har inletts.

FIN:s digitala annonsering är koncentrerad till Google och Facebook. Tryckt annonsering sker i vissa kanaler med stor spridning t.ex. Kupé, Platsjournalen och Metro.

Samarbetet med andra utbildningsmyndigheter fortsätter för att sprida information om folkhögskolorna och folkhögskolekurser vidare till både offentliga och kommersiella utbildningssajter.

Närvaron på sociala medier fortsätter, främst med aktivitet på Facebook där också folkhögskolornas hela kursutbud visas.

Under verksamhetsåret har FIN producerat Folkhögskolekatalogen och Sommarkurskatalogen.

Folkhögskolans dag genomfördes under våren för femte gången med ca 75 deltagande skolor, denna gång med fokus på supervalåret 2014. En kampanj inleddes på Folkhögskolans dag: på en särskild webbplats publicerades dagligen fram till valet, en ny berättelse om folkhögskolan, www.150berattelser.se.

FIN har fördelat ett mässbidrag till elva grupperingar av folkhögskolor (främst geografiska) för att stödja samarbete kring medverkan på olika större utbildningsmässor.

FIN har varit ett stöd åt folkhögskolornas informatorer och vägledare genom tre digitala konferenser på Folkbildningsnätet samt genom nyhetsbrev till nyckelpersoner på folkhögskolorna.

Även detta år präglades FIN:s arbete av folkhögskolornas förändrade behörighetsintygande som en följd av Gy2011. Under 2014–2015 har folkhögskolorna två parallella behörighetsmodeller vilket har krävt stöd från FIN. Dessutom utfärdade folkhögskolorna för första gången studieomdömen i sju skalsteg och efter nya anvisningar vilket också påverkade FIN:s informationsarbete både externt och internt.

Administration och internt stöd

Administration

Administrationsenheten utgör stöd till andra enheter på kansliet inom ekonomi, personal, produktion, konferens, IT och allmän service. Ett stort antal möten, seminarier och konferenser har ägt rum i Folkbildningsrådets egna konferenslokaler. Under 2014 implementerades ett nytt ekonomisystem som fortsatt utvecklas under året. För att kvalitetssäkra handlägg-

ningen av ärenden på Folkbildningsrådet har Folkbildningsrådets diariesystem och hantering av handlingar setts över i samråd med Riksarkivet.

Kompetensförsörjning

Folkbildningsrådet gjorde under hösten 2013 en organisationsanalys med kompetensinventering. Som en konsekvens av nya riktlinjer från Folkbildningsrådets medlemmar, nya uppdrag och nya medarbetare samt de kommande årens pensionsavgångar gjordes en översyn av kansliets samlade kompetens och organisation för att på bästa sätt kunna möta förändringarna i uppdraget och i personalgruppen.

Kompetensinventeringen identifierade kompetensbehov som har beaktas vid rekryteringar som gjorts under 2014. Eftersom en tredjedel av personalen kommer att pensioneras under de närmaste fem åren är det angeläget att kompetensöverföring genomförs kontinuerligt och parallellt med nyrekrytering.

Arbetsmiljö

Folkbildningsrådets arbetsmiljöpolicy diskuteras årligen i en arbetsgrupp med arbetsgivar- och fackliga representanter. Gruppen arbetsområde är arbetsmiljö- och hälsofrågor. För förebyggande hälsovård och rehabilitering har Folkbildningsrådet tecknat avtal med Globenhälsan. För bedömning av personalens hälsoläge, samt för behovet av arbetsmiljöinsatser, erbjuds anställda regelbundna hälsoundersökningar.

Kanslipersonalens sjukfrånvaro är fortsatt låg, 2 procent, (2,4 procent 2013).

Organisation

Beslutande och beredande organ

FOLKBILDNINGSRÅDETS BESLUTANDE OCH beredande organ utgörs av representantskapet och styrelsen. Kansliets ledning och enheter organiserar och genomför arbetet baserat på de beslut som fattas.

Medlemsorganisationer och representantskapet

Folkbildningsrådets medlemsorganisationer är Folkbildningsförbundet, FBF, Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, och Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation, RIO.

Representantskapet som är Folkbildningsrådets högsta beslutande organ består av tio ombud för FBF, fem ombud för SKL och fem ombud för RIO. Representantskapet har till uppgift att välja valberedning med sex ledamöter, besluta om särskilda uppdrag för Folkbildningsrådet och att ta ställning till frågor av mer övergripande och principiell karaktär.

Samråd med medlemsorganisationerna

Enligt de nya stadgarna ska överläggningar med ordföranden i Folkbildningsrådets medlemsorganisationer genomföras kring frågor som är av mer övergripande och principiell karaktär. Till denna typ av frågor hänförs främst verksamhetsplan och ekonomisk budgetram för Folkbildningsrådet samt förslag om budgetunderlag till regeringen.

Styrelse

VALD AV REPRESENTANTSKAPET

- Catharina Håkansson Boman (ordförande)
- Lena Hallengren (vice ordförande)
- Kristina Båth Sågänger (fr.o.m. april 2014)
- Carola Gunnarsson
- Hanna Hallin
- Ulf Melin
- Lars Nordström
- Andreas Norlén
- Johan Söderman
- Tomas Östlund, personalrepresentant
- Anna-Carin Bylund, sekreterare

Revisorer

Ann-Christine Holgersson (t.o.m. 23 april), Kristina Mårtensson (fr.o.m. 24 april) och Anders Larsson, förtroendevalda revisorer samt Mats Blomgren, auktoriserad revisor, PwC.

Kansli och medarbetare

KANSLIETS ORGANISATION, KOMPETENSOMRÅDEN och bemanningsbehov baseras på fastställd verksamhetsplan, regeringens riktlinjer och andra beslut med konsekvenser för kansliet.

Den 1 juli 2014 bildades Folkhögskolornas serviceorganisation, FSO. Medlemsuppdragen Folkbildningsnätet och Folkhögskolornas informationstjänst övergick då till den nya organisationen.

Ledning

- Britten Månsson-Wallin, generalsekreterare

Enheten för omvärld och kommunikation

- Anna-Carin Bylund, bitr. generalsekreterare, enhetsansvarig
- Björn Garefelt, omvärldsbevakning
- Ingrid Sundberg, kommunikator webb
- Rebecka Svensén, kommunikationsansvarig

Enheten för statsbidrag

- Elisabet Andersson, statsbidrag, enhetsansvarig
- Signild Håkansson, statsbidrag
- Ulrika Knutsson, projektledare FlexLär
- Helene Lindgren, etik och gränsdragning stfb fr.o.m. 17 mars
- Paul Norén, ekonom
- Linda Rosén, studeranderätt
- Mikaela Smedberg, administratör SMF
- Benton Wolgers, etik- och gränsdragning fhsk
- Lena Östlund, projektledare SMF

Enheten för uppföljning och utvärdering

- Eva Åström, nationell utvärdering, enhetsansvarig
- Elvir Gigovic, uppföljning ekonomi
- Per-Erik Jalava, utredare, statistik, nationell utvärdering fr.o.m. 13 januari
- Carmela Guida, uppföljning kvalitet tjf fr.o.m. 12 maj
- Marie Lundahl, uppföljning kvalitet vik fr.o.m. 4 augusti
- Tomas Östlund, uppföljning statistik

Enheten för administration

- Lotta Ragelius, personalansvarig, enhetsansvarig
- Annika Blom, intern service
- Robin Forsberg, kontorsservice/IT
- Daniel Karbelius, administratör särskilda uppdrag fr.o.m. 22 april
- Linda Lindqvist, ekonomiadministration

Medlemsuppdrag t.o.m. 2014-06-30

Folkbildningsnätet

- Ronny Schueler, enhetsansvarig
- Lars-Göran Karlsson, redaktör

Folkhögskolornas informationstjänst

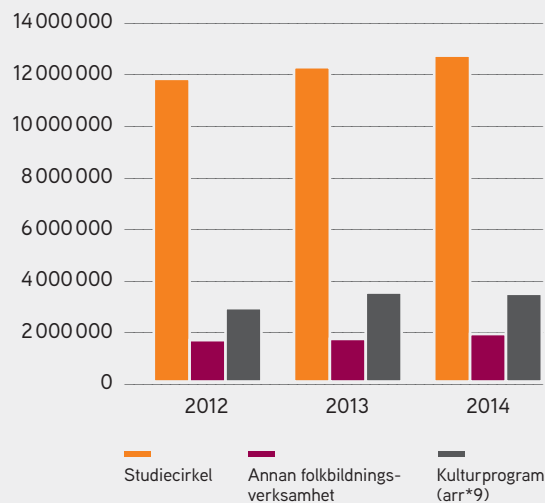
- Agneta Wallin, enhetsansvarig
- Sandra Löfstedt, administratör
- Fredrik Olén, kommunikatör
- Lina Remmert, kommunikatör

Verksamhetsredovisning

Studieförbunden

STUDIEFÖRBUNDEN RAPPORTERAR VERKSAMHETEN totalt i en arrangemangsrapportering och därutöver en deltagarrapportering i verksamhetsformerna Studiecirkel och Annan folkbildningsverksamhet. När deltagarrapporteringen utgör underlag avses unika personer.

DIAGRAM 1 Studietimmar under tre senaste åren.

Ökande verksamhet

I ett treårsperspektiv ökar verksamhetens volym i samtliga verksamhetsformer. Studietimmarna i cirkel ökar med 10 procent från 2012 års värde. Annan folkbildningsverksamhet med 8 procent och Kulturprogram med 7 procent.

Fler studietimmar – fler grupprapporterade deltagare och arrangemang i Studiecirkel

De tio studieförbunden arrangerade 275 200 Studiecirkel med 1,7 miljoner grupprapporterade deltagare, varav 56 procent är kvinnor och 44 män. Nära 13 miljoner studietimmar rapporterades.

Antal genomförda Studiecirkel var 4 000 fler mot föregående år, och antalet deltagare ökade med ca 10 000, efter att ha minskat två år i rad. Studietimmar ökade med 727 400 motsvarande 6 procent mot fjolåret. Deltagarsnittet var marginellt lägre än förra året, 6,2 mot tidigare 6,3 deltagare per cirkel. Antal studietimmar per cirkel ökar till 46,2 jämfört med 44,2 föregående år. Jämfört med 2012 pågår cirklar i snitt fyra studietimmar längre.

Annan folkbildningsverksamhet ökar i år

Nära 60 000 arrangemang genomfördes i Annan folkbildningsverksamhet med 726 200 deltagare, 65 procent var kvinnor och 35 procent män. Antalet deltagare ökade med 23 200 och antalet studietimmar med ca 141 600 mot fjolåret, vilket är en relativt stor återhämtning efter att ha minskat de två föregående åren.

Kulturprogram fortsätter att öka

Drygt 368 400 Kulturprogram genomfördes med nära 20 miljoner besökare/deltagare, 56 procent kvinnor och 44 procent män. Jämfört med föregående år rapporterades 9 300 fler Kulturprogram och 869 800 fler deltagare. Antalet Kulturprogram ökade med 3 procent.

Nära en miljon unika personer deltar i studieverksamhet

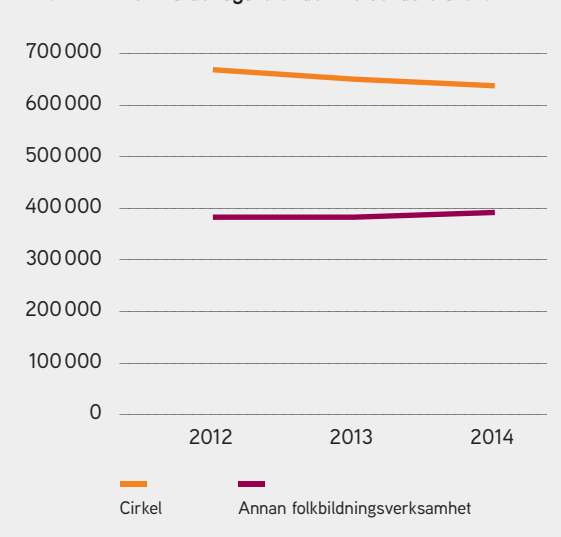
Med studieförbundens deltagarregister som underlag motsvarar antalet deltagare i Studiecirkel och Annan folkbildningsverksamhet 911 667 unika personer¹.

Fördelat på de två verksamhetsformerna deltog 637 998 personer i Studiecirkel och 388 983 i Annan folkbildningsverksamhet. Runt 115 300 personer deltog i båda verksamhetsformerna. Jämfört med 2013 är unika personer närmast oförändrat med en minskning i Studiecirkel om nära 2 procent och en något större procentuell ökning inom Annan folkbildningsverksamhet.

Samma tendens gäller för treårsperioden. Unika cirkeldeltagare minskar medan deltagare i Annan folkbildningsverksamhet ökar.

1 SCB sammanställer uppgiften om unika personer utifrån de deltagare som rapporterats med fullständigt personnummer genom att matchning görs mot register över rikets totalbefolkning (RTB).

DIAGRAM 2 Unika deltagare under tre senaste åren.

Målgrupper i gruppstatistiken

När mer än hälften av deltagarna i en Studiecirkel är att hänföra till en målgrupp rapporteras Studiecirkeln och dess deltagare som målgrupp.

Av deltagarna i Studiecirkel rapporterades 27 procent som deltagare i målgrupperna², varav 19 procent som utrikes födda³. Deltagare med funktionsnedsättning utgjorde 7 procent och arbetslösa⁴ 0,2 procent. Målgruppsrapporterade deltagare ökade med 2 procentenheter mot 2013.

Utrikes födda deltagare som över åren ökat sin andel av deltagare totalt, ökade med 1,5 procentenhet. Av deltagarregistret framgår att i det studieförbund som hade störst andel utrikes födda cirkeldeltagare utgjorde dessa 78 procent av deltagarna. I det som hade minst andel utgjorde de utrikes födda 9 procent av deltagarna.

- Arbetslösa, deltagare med funktionsnedsättning och utrikes födda.
- Av studieförbundens deltagarrapportering framgår att 17 procent av de unika personerna i Studiecirkel var födda utomlands.
- Verksamheten med arbetslösa genomförs i högre grad i andra typer av arrangemang än statsbidragsberättigad folkbildningsverksamhet. I folkbildnings- och uppdragsverksamhet sammantaget rapporterade studieförbunden arrangemang med 7 453 arbetslösa deltagare varav kvinnor utgjorde 51 procent och män 49 procent. Rapporteringen av uppdragsverksamhet är frivillig.

TABELL 1
Studieförbundens samlade verksamhet 2012–2014

STUDIECIRKELVERKSAMHET	CIRKLAR	DELTAGARE	MÄN	KVINNOR	STUDIETIMMAR
2014	275 200	1 707 000	746 300	960 700	12 717 400
2013	271 200	1 697 200	737 900	959 400	11 990 000
2012	276 600	1 747 100	758 300	988 800	11 596 500
ANNAN FOLKBILDNINGSVVERKSAMHET	ARRANGEMANG	DELTAGARE	MÄN	KVINNOR	STUDIETIMMAR
2014	60 000	726 200	255 000	471 200	1 673 300
2013	59 200	703 000	241 500	461 500	1 531 700
2012	59 600	707 800	241 900	465 900	1 542 600
KULTURPROGRAM	ARRANGEMANG	DELTAGARE	MÄN	KVINNOR	MEDVERKANDE
2014	368 400	19 929 600	8 731 500	11 198 100	1 364 700
2013	359 100	19 059 800	8 299 400	10 760 400	1 315 200
2012	340 900	17 985 100	7 821 400	10 163 700	1 270 500

Not. Tal är avrundade till närmsta hundratal.

TABELL 2
Verksamhet i Studiecirkel per målgrupp 2012–2014

	CIRKLAR	DELTAGARE	ANDEL AV DELTAGARE (%)	MÄN	KVINNOR	STUDIETIMMAR
2014	275 200	1 707 000	100	746 300	960 700	12 717 400
varav						
arbetslösa	500	3 800	0,2	1 800	2 000	23 700
funktionsnedsättning	17 400	127 000	7,4	40 200	86 800	523 200
utrikes födda	59 800	328 900	19,3	162 200	166 700	3 413 600
2013	271 200	1 697 200	100	737 800	959 400	11 990 000
varav						
arbetslösa	600	4 100	0,2	1 400	2 700	24 200
funktionsnedsättning	18 300	131 700	7,8	42 100	89 600	538 900
utrikes födda	52 000	288 100	17	138 400	149 700	2 886 400
2012	276 600	1 747 100	100	758 300	988 800	11 596 500
varav						
arbetslösa	500	3 300	0,2	1 300	2 000	21 300
funktionsnedsättning	19 500	141 600	8,1	46 300	95 400	548 700
utrikes födda	50 200	282 300	16,2	136 000	146 300	2 641 600

TABELL 3

Studiecirkelnas ämnesinriktning, studietimmar och deltagare, andel per huvudämne

ÄMNE	STUDIE- TIMMAR	ANDEL (%)	DELTAGARE ANTAL	ANDEL (%)	KVINNOR ANTAL	ANDEL (%)	MÄN ANTAL	ANDEL (%)
Konst, musik och media	7 575 562	59,6	814 357	47,7	420 482	43,8	393 875	52,8
varav Bild- och formkonst	397 632	3,1	64 031	3,8	45 112	4,7	18 919	2,5
Musik, dans och dramatik	5 835 258	45,9	560 601	32,8	223 980	23,3	336 621	45,1
Medieproduktion (grafisk formgivning)	281 633	2,2	18 606	1,1	6 588	0,7	12 018	1,6
Formgivning	17 464	0,1	1 940	0,1	1 292	0,1	648	0,1
Konsthantverk	1 043 575	8,2	169 179	9,9	143 510	14,9	25 669	3,4
Humaniora (språk, historia)	2 062 312	16,2	344 910	20,2	213 052	22,2	131 858	17,7
varav Religion	460 990	3,6	58 591	3,4	32 576	3,4	26 015	3,5
Främmande språk	685 629	5,4	126 318	7,4	74 538	7,8	51 780	6,9
Svenska och litteraturkunskap	456 726	3,6	76 041	4,5	55 040	5,7	21 001	2,8
Historia och arkeologi	339 689	2,7	58 717	3,4	35 196	3,7	23 521	3,2
Livsåskådning, filosofi, logik och etik	119 278	0,9	25 243	1,5	15 702	1,6	9 541	1,3
Samhälls- och beteendevetenskap	789 585	6,2	124 437	7,3	68 383	7,1	56 054	7,5
Personliga tjänster	545 874	4,3	108 847	6,4	75 189	7,8	33 658	4,5
Lantbruk, trädgård, skog och fiske	430 927	3,4	90 408	5,3	58 268	6,1	32 140	4,3
Data	227 418	1,8	46 740	2,7	25 343	2,6	21 397	2,9
Hälsa- och sjukvård	154 341	1,2	37 132	2,2	27 722	2,9	9 410	1,3
Socialt arbete och omsorg	151 877	1,2	25 078	1,5	15 084	1,6	9 994	1,3
Företagsekonomi, handel och administration	160 111	1,3	22 012	1,3	11 597	1,2	10 415	1,4
Teknik och teknisk industri	113 830	0,9	12 569	0,7	3 232	0,3	9 337	1,3
Pedagogik och cirkelledarutbildning	87 756	0,7	17 600	1	10 717	1,1	6 883	0,9
Läs- och skrivinläring för vuxna	13 848	0,1	1 784	0,1	1 105	0,1	679	0,1
Övriga	402 857	3,2	60 893	3,6	30 448	3,2	30 445	4,1
Summa	12 716 298	100	1 706 767	100	960 622	100	746 145	100

TABELL 4

Andel (%) deltagare per åldersgrupp och verksamhetsform och antal deltagare totalt i Studiecirkel och Annan folkbildningsverksamhet jämfört med rikets befolkning

Åldersgrupp	-12	13-19	20-24	25-44	45-64	65+	TOTALT
Studiecirkel	0	8	7	23	26	36	100
Annan folkbildningsverksamhet	17	9	5	19	25	25	100
Deltagare (%) totalt	8	8	6	22	25	31	100
Deltagare totalt	68 641	75 127	52 561	201 132	228 055	286 151	911 667
Andel av rikets befolkning	15	7	7	26	25	20	100
Befolkning	1 460 302	727 862	670 097	2 517 968	2 435 030	1 926 300	9 737 559

Not. Som cirkeldeltagare räknas endast personer 13 år och äldre.

Källa: scb Sveriges befolkning efter ålder och kön 1 november 2014 och Studieförbundens deltagarrapportering.

Estetiska ämnesinriktningar var störst och ökade mest

Pedagogik och cirkelledarutbildning var det huvudämnesområde vars studietimmar procentuellt ökade mest från fjolåret, medan Humaniora ökade sin andel av studietimmar mest. Ökningen var 1 procentenhet mot föregående år och återfinns främst i underämnet Främmande språk⁵.

På en mer detaljerad nivå var de ämnen som ökade mest i studietimmar räknat; Musik, dans och dramatik, Främmande språk, Religion, Samhälls- och beteendevetenskap, allmän inriktning, Historia och arkeologi, Statsvetenskap, Arrangörskap (Turism, resor och fritid), Barn och ungdom, Svenska och litteraturkunskap (även hemspråk) och Matematik. Det estetiska ämnesområdet Konst, musik och media var fortsatt störst, med sina 60 procent av alla cirkeltimmar.

De tio största underämnena mätt i studietimmar var Improvisatorisk musik (rock, jazz etc.), Sång och musik i grupp, Musik (för scenframställning), Annan utbildning i religion, Teater och dramatik (för scenframställning), Historia, Samhälls- och beteendevetenskap, allmän inriktning, Matlagning, Körsång och Husdjurskötsel/Hunddressyr. Motsvarande 33 procent av totala deltagarantalet, 560 601 deltagare rapporterades i Musik-, teater- och dansverksamheten. Improvisatorisk musik var det enskilda underämne som samlade flest deltagare – 194 623. Med nära 3 miljoner studietimmar var det också det enskilt största ämnet och svarade för 24 procent av samtliga cirkeltimmar. Improvisatorisk musik avvek i könsfördelning från Studiecirklar i övrigt – 87 procent av deltagarna var män. Andel kvinnor i detta ämne ökar med 2 procentenheter till 13 procent. Andra mansdominerade ämnen var Fiske och vattenbruk, Skogsbruk, Annan utbildning i maskinteknik och verkstadsteknik, Cirkelledarutbildning praktiskt/estetiskt ämne. En motsvarande kvinnodominans återfinns i textila konsthantverksämnen, Keramik, Porslinsmålning och Balett där mer än 94 procent av deltagarna var kvinnor.

5 Ämneskategorierna är en anpassning till svensk utbildningsnomenklatur (SUN), avsedd att göra studieförbundens verksamhet jämförbar med ämnesstudier i annan studieverksamhet. Denna ämnesindelning tillämpas med verksamhetsår 2004 som startår. Huvudämnet Humaniora, språk och konst där merparten av cirklar återfinns, har för att bättre spegla studieförbundens verksamhet delats upp i estetisk inriktning (Konst, musik och media) och humaniora i övrigt (Humaniora – språk, historia, livsåskådning).

Många unga och äldre

Folkbildningsverksamheten riktar sig i första hand till vuxna, vilket tar sig uttryck i åldersgränsen 13 år för att vara godkänd som cirkeldeltagare. Deltagare i folkbildningsverksamhet var 911 667 – motsvarade 9,4 procent av rikets befolkning⁶.

En stor del av landets pensionärer deltog i verksamheten, men även unga var väl representerade. I Studiecirkel och Annan folkbildningsverksamhet sammantaget utgjorde deltagare över 65 år 31 procent mot 20 procent av befolkningen. Det är en minskning med 2 procentenheter sedan förra året. Åldersstrukturen skiljde sig stort mellan det studieförbund vars deltagare till mer än hälften var i åldrarna över 65 år, till det förbund där den åldersgruppen endast svarade för 2 procent av deltagarna. Deltagare 13–24 år utgör liksom för befolkningen 14 procent.

Störst andel unga återfinns i verksamhetsformen Annan folkbildningsverksamhet. Gruppen yngre än 13 år var där hela 17 procent mot 15 procent i befolkningen.

Deltagarnas utbildningsbakgrund

Andelen korttidsutbildade deltagare med utbildning kortare än 3-årigt gymnasium varierar mellan 52 procent av deltagarna till 15 procent sett till enskilda studieförbund. En högre andel personer med eftergymnasial utbildning återfinns i studieförbundens verksamhet än i befolkningen i utbildningsregistret totalt. Deltagandet i folkbildningsverksamhet visar samma samband med utbildningsbakgrund som förhållandet utbildning och deltagande i kulturverksamhet⁷ men är i studieförbundens verksamhet mindre utpräglat. Deltagare med eftergymnasial utbildning utgjorde sammantaget 41 procent. Deltagare med förgymnasial utbildning minskar med 1 procentenhet.

Föreläsningar i Kulturprogram fortsatte att öka

Studieförbunden bedrev en omfattande kulturverksamhet, dels i form av Studiecirkel och Annan folkbildningsverksamhet där deltagarna själva var utövarna – dels som arrangör av Kulturprogram.

6 Exklusive deltagare i Kulturprogram.

7 "Högutbildade har mer aktiva vanor rörande kultur med både bredare och finkulturella drag. De dominerar statistiken om besök av såväl teater och klassiska konserter och opera (53 och 29 procent) som biografier respektive pop- och rockkonserter (78, respektive 44 procent)". Kulturvanor i Sverige 1989–2012 [SOM-rapport nr 2013:16].

TABELL 5
Deltagares utbildningsbakgrund

UTBILDNINGSNIVÅ	STUDIECIRKEL OCH ANNAN FOLKBILDNINGSVERKSAMHET ANDEL (%)	BEFOLKNING I UTBILDNINGSREGISTRET ANDEL (%)
Förgymnasial utbildning (inkluderar folkskola och grundskola)	19	23
Gymnasial utbildning högst 2-årig	22	22
Gymnasial utbildning 3 år	18	22
Eftergymnasial utbildning kortare än 3 år	16	13
Eftergymnasial utbildning 3 år eller längre (inkluderar forskarutbildning)	25	20
Totalt	100	100

Not. Tabell 5 baseras på uppgifter där deltagares och motsvarande befolknings utbildningsbakgrund är känd. Unika personer i verksamheten har stämts av mot scb:s Utbildningsregister för att hämta uppgift om högsta fullföljda utbildning. Populationen i registret består av i Sverige folkbokförda personer 16 år och äldre.

Av de 127 100 personer som saknade uppgift om utbildningsbakgrund var 114 190 personer 15 år och yngre år 2013, vilka ännu inte avslutat någon utbildning år 2013.

TABELL 6
Kulturprogram

	ANTAL PROGRAM	ANTAL DELTAGARE	ANDEL (%) KVINNOR	ANDEL (%) MÄN	ANTAL MEDVERKANDE
Föreläsning	148 390	4 856 930	55	45	213 990
Sång/musik	127 640	8 695 420	57	43	733 490
Dramatisk framställning	19 100	1 490 810	55	45	157 740
Film/foto/bild	18 280	768 450	54	46	27 450
Dans	7 940	808 340	56	44	99 370
Utställningar	16 170	2 015 430	58	42	49 790
Litteratur	5 780	108 480	59	41	8 250
Konst/konsthantverk	5 880	269 670	61	39	11 500
Tvärkulturellt	19 250	916 090	56	44	63 100
Totalt	368 430	19 929 620	56	44	1 364 680

Not. Värden avrundade till tiotal.

Nära 20 miljoner deltagare fick ta del av 368 430 Kulturprogram. Kulturprogramsverksamheten ökade med 3 procent mot fjolåret mätt i antal program, vilket motsvarar en ökning med 9 350 program.

Sång och musik samlade liksom förra året flest deltagare med 44 procent. Föreläsningssverksamheten som utgjorde 40 procent av programmen ökade med 10 240 arrangemang, motsvarande 2 procentenheter.

De tio vanligaste föreläsningssämna var Historia, Annan utbildning i religion, Samhälls- och beteendevetenskap, Livsåskådning, filosofi, logik och etik, Skönlitteratur och svenska, Geografi (Kultur- och samhällsgeografi), Friskvård, Politiska ideologier, Hälso- och sjukvård och Övrigt konsthandverk.

Folkhögskolorna

Folkbildningsverksamhet

Den folkhögskoleverksamhet som Folkbildningsrådet fördelar statsbidrag till benämns i sammanställningen Folkbildning. Hit hör den behörighetsgivande Allmänna kursen, liksom Extraplats i allmän kurs som tillkom 2013 och den Särskilda kursen, som utmärker sig genom ett stort inslag av ämnesprofil. Korta kurser särredovisas liksom Öppen folkbildningsverksamhet.

Kulturprogram utgör den utåtriktade verksamhet folkhögskolorna genomför för allmänheten. Kultur integreras därutöver i utbildningarna i en omfattande kulturverksamhet, som i denna redovisning till stor del återfinns i avsnittet Kursinriktningar i långa kurser.

Utveckling av Folkbildningsverksamheten

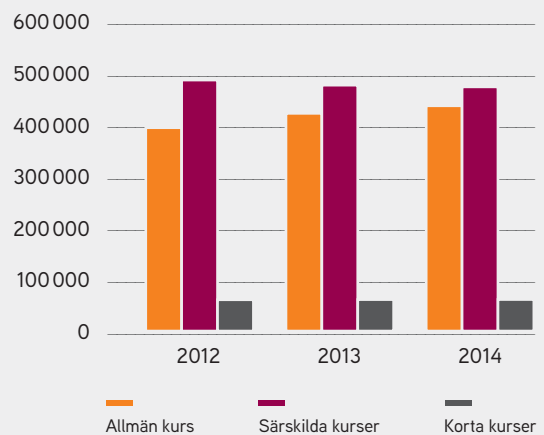
Deltagarveckor i den Allmänna kursen med Extraplats i allmän kurs inräknad har ökat under perioden. Särskilda kurser minskar något, Korta kurser procentuellt mer. Öppen folkbildning och Kulturprogram är förhållandevis små verksamheter i jämförelse med främst de långa kurserna. Sett i ett 3-årigt perspektiv ökar verksamheten i Allmän kurs. Kulturprogram minskar senaste två åren.

Långa kurser ökade sin andel av deltagarveckor

För att möta behovet av fortsatt utbildning efter den Studiemotiverande folkhögskolekursen fördelade Folkbildningsrådet på regeringens uppdrag Extra platser i allmän kurs. Platserna är enligt regeringens riktlinjer avsedda för arbetslösa som gått vidare från den Studiemotiverande folkhögskolekursen. Folkhögskolorna rapporterade för höstterminen ca 1 270 deltagare som på så sätt sökt sig vidare till studier i Allmän kurs.

Mätt i deltagarveckor svarade de långa kurserna

DIAGRAM 3 Deltagarveckor under tre senaste åren.

för 93 procent av den statsbidragsberättigade kursverksamheten och de Korta kurserna för ca 6 procent. Den Allmänna kursen utgjorde 48 procent av folkbildningsverksamheten 2014, vilket är i samma nivå som fjolåret⁸. Ungefär 11 procent av den Allmänna kursens deltagarveckor genomfördes inom den speciella satsningen Extra platser i allmän kurs.

Deltagare i de långa kurserna, höstterminen, ökade med ca 1 procent mot föregående år. Ökningen hänförs främst till Extraplats i allmän kurs tillsammans med Allmän kurs. I de Korta kurserna minskade deltagarna med 3 procent.

Antal deltagare i de långa kurserna var höstterminen 29 280, vilket motsvarar cirka 340 fler deltagare än föregående år. Allmänna kursen hade cirka 12 620 deltagare under hösten, fördelat på 56 procent kvinnor och 44 procent män. Antalet deltagare ökade med 310 jämfört med föregående år. I Särskilda kurserna deltog 16 660 personer, en minskning med ca 170 deltagare. Fördelningen var 65 procent kvinnor och 35 procent män i de Särskilda kurserna.

Deltagarveckorna i den Allmänna kursen inklusive Extra platser ökade med 21 130 (5 procent), och minskade med 3 700 (1 procent) i de Särskilda kurserna inklusive Påbyggnadsutbildning. Ökningen förklaras till stor del av den nya kursstypen Extra platser i allmän kurs.

I de Korta kurserna minskade antal deltagarveckor med 3 procent. Folkhögskolorna arrangerade sammanlagt drygt 2 270 Kulturprogram riktade till

⁸ Ett minimikrav för folkhögskolan är att minst 15 procent av verksamheten ska utgöras av Allmän kurs.

TABELL 7
Folkhögskolornas samlade verksamhet

	DELTAGARVECKOR			DELTAGARE		KVINNOR		MÄN	
	2014	2013	2012	VT 14	HT 14	VT 14	HT 14	VT 14	HT 14
Allmän kurs	440 290	419 160	394 240	12 240	12 620	6 820	7 020	5 420	5 600
Särskilda kurser	475 920	479 620	486 460	16 520	16 660	10 680	10 820	5 840	5 840
Summa långa kurser	916 210	898 780	880 700	28 760	29 280	17 500	17 840	11 260	11 440
Korta kurser	57 440	59 380	62 000	44 790	39 300	25 930	23 120	18 860	16 180
Öppen folkbildning	3 020	2 510	3 120	7 100	6 950	4 040	3 690	3 060	3 260
Kulturprogram	4 540	5 350	5 600	112 060	81 890	60 010	46 190	52 050	35 700
Summa folkbildning	981 210	966 020	951 420	192 710	157 420	107 480	90 840	85 230	66 580
Individuellt gym prog	4 700	5 290	5 960	120	120	70	70	50	50
Kurser via kommuner	5 570	22 330	32 780	150	170	80	100	70	70
Övr uppdragsutbildningar	62 890	44 900	39 790	3 450	2 870	1 840	1 560	1 610	1 310
Studiemotiverande fhskkurs	51 050	61 960	43 310	1 940	1 960	770	780	1 170	1 180
Studiemotiverande fhskkurs +25 år	10 560			390	380	180	180	210	200
Etableringskurs	26 480			660	440	340	220	320	220
Summa uppdragsutbildning	161 250	134 480	121 840	6 710	5 940	3 280	2 910	3 430	3 030
Totalt	1 142 470	1 100 500	1 073 270	199 420	163 360	110 740	93 730	88 660	69 630
Andel inom folkbildningsanslaget	86%	88%	89%						
Andel Uppdragsutbildning	14%	12%	11%						

Not. Värden avrundade till tiotal.

Ett Kulturprogram motsvarar två deltagarveckor.

Extra platser allmän kurs startade 2013 och inräknas i Allmän kurs och Påbyggnadsutbildning i Särskilda kurser.

TABELL 8
Deltagare med funktionsnedsättning i folkhögskolornas långa kurser, höstterminen

	ALLMÄN KURS	SÄRSKILD KURS	SUMMA
Rörelsehinder	89	117	206
Synskada	45	37	82
Hörselskada	60	86	146
Döv	163	16	179
Dövblind	10	15	25
Utvecklingsstörning	204	309	513
Hjärnskadad i vuxen ålder	26	104	130
Psykiskt funktionshinder	1 280	569	1 849
Medicinskt funktionshinder	273	255	528
Aspergers, DAMP m fl.	1 464	416	1 880
Dyslexi	820	346	1 166
Totalt	4 434	2 270	6 704
Andel av deltagare	35%	14%	23%
Deltagare totalt	12 614	16 663	29 277

Not. Extra platser allmän kurs inräknas i Allmän kurs och Påbyggnadsutbildning i Särskilda kurser.

TABELL 9
Kursinriktningar i folkhögskolans långa kurser, höstterminen

	DELTAGARVECKOR	ANTAL DELTAGARE TOTALT	ANDEL KVINNOR (%)	ANDEL MÄN (%)
Allmän, bred ämnesinriktning	198 911	12 293	56	44
Musik	33 933	2 123	45	55
Bild, form och målarkonst	23 213	1 571	79	21
Religion och livsåskådningsfrågor	16 582	1 538	62	38
Scenisk konst (dans, film och teater)	15 509	883	58	42
Fritidsledarutbildning	14 799	848	43	57
Stöjd och konsthantverk	10 619	800	79	22
Informationsverksamhet & mediautbildning	10 497	624	58	42
Friskvård	9 907	769	74	26
Annan ledarutbildning inkl. organisation	7 772	657	61	39
Beteendekunskap, humaniora Övrigt	7 273	618	73	27
Språk Övrigt	7 016	578	75	25
Övrigt	6 347	635	60	40
Medicin, hälsa och sjukvård Övrigt	6 166	425	71	29
Estetiska ämnen Övrigt	6 117	473	70	30
Internationella frågor	5 524	416	78	22
Samhällsfrågor, allmänt	5 219	525	72	28
Svenska	5 026	467	84	16
Estetiska ämnen	2 838	166	66	34
Litteratur	2 442	146	66	34
Samhällsvetenskap	2 085	209	83	17
Idrott	2 072	147	48	52
Summa ämnen med färre än 2 000 dv	23 741	2 086	61	39
Totalt	423 608	28 997	61	39

allmänheten med totalt cirka 202 000 deltagare, varav 44 procent var män och 56 procent kvinnor.

Under 2014 genomförde folkhögskolorna 107 procent av det ingångsvärde om 100 procent för vilket man erhöll folkbildningsanslag.

Utrikes födda deltagare

Utrikes födda deltagare utgjorde 33 procent av deltagare i Allmän kurs under höstterminen. Det är en ökning med 1 procentenhet. Var fjärde deltagare i Allmän kurs var utrikes född med behov av stöd i svenska språket.

I de Särskilda kurserna var andelen utrikes födda deltagare 13 procent, medan 3 procent var utrikes födda med behov av stöd i svenska vilket är oförändrat mot förra året.

Deltagare med funktionsnedsättning

Folkhögskolan har en lång tradition av samarbete med handikapporganisationer, som i vissa fall även ingår bland huvudmän för folkhögskolor. Det har lett till att flera skolor har utvecklat verksamhet anpassad till deltagare

med specifika funktionsnedsättningar. På andra skolor ingår deltagare med funktionsnedsättning i blandade grupper. Av de 150 folkhögskolorna rapporterade 142 skolor 6 704 deltagare med funktionsnedsättning i de långa kurserna hösten 2014, dyslexi inräknat.

Sammantaget utgjorde deltagare med funktionsnedsättning inklusive dyslexi 35 procent av deltagarna i Allmän kurs under höstterminen. I Särskilda kurser hade 14 procent av deltagarna funktionsnedsättning dyslexi inräknat. Antal deltagare med funktionsnedsättning i de långa kurserna ökade med 770 det senaste året.

I de korta kurserna totalt utgjorde andelen deltagare med funktionsnedsättning 16 procent av deltagarna. 54 folkhögskolor anordnade dessa korta kurser.

Kursinriktningar i långa kurser

De mest framträdande kursinriktningarna i den behörighetsgivande Allmänna kursen var Allmän inriktning, dominerad av basämnena (svenska, matematik, samhällskunskap och engelska). Denna kurstyp kan även ha inslag av mer profilerade ämnen, men då i mindre omfattning.

TABELL 10
Utbildningsbakgrund i folkhögskolans långa kurser, höstterminen (%)

UTBILDNINGSNIVÅ	ALLMÄN KURS	SÄRSKILDA KURSER	LÅNG KURS	BEFOLKNING I UTBILDNINGSGRUPPEN
Förgymnasial utbildning (inkluderar folkskola och grundskola)	83	16	45	23
Gymnasial utbildning högst 2-årig	6	6	6	22
Gymnasial utbildning 3 år	9	58	37	22
Eftergymnasial utbildning	2	20	12	33
Totalt	100	100	100	100

Källa: Folkhögskolans Statistikrapport.

TABELL 11
Andel deltagare per åldersgrupp och kurstyp och antal deltagare totalt i folkhögskolans långa kurser höstterminen i jämförelse med rikets befolkning

	-17	18-24	25-34	35-49	50-64	65+	TOTAL
Allmän kurs	0	59	24	12	2	3	100
Särskild kurs	1	43	22	15	9	10	100
Andel totalt	1	50	22	14	6	7	100
Deltagare totalt	150	14 624	6 613	4 061	1 863	1 968	29 279
Andel av rikets befolkning	15	7	7	26	25	20	100
Befolkning	1 460 302	727 862	670 097	2 517 968	2 435 030	1 926 300	9 737 559

I de Särskilda kurserna var det estetiska ämnesområdet dominerande med 42 procent av deltagarveckorna, motsvarande 21 procent av den totala långkursverksamheten. Till estetområdet räknas inriktningar som Bild, form och målar Konst, Musik, Scenisk konst (dans, film och teater) och Slöjd och konsthantverk.

Störst deltagarantal som enskild kursinriktning hade Musik med 2 123 deltagare i långa kurser under höstterminen.

Kursinriktningar med hög andel kvinnor var Svenska, Samhällsvetenskap, Bild, form och målar Konst, Slöjd och konsthantverk och Internationella frågor. Kursinriktningar med större andel män var Teknik, Fritidsledarutbildning, Musik, Matematik, naturvetenskap och Idrott.

Utbildningsbakgrund

I den Allmänna kursen hade 89 procent av deltagarna kortare utbildningsbakgrund än 3-årigt gymnasium. Det är en ökning med 1 procentenhet.

De Särskilda kursernas deltagare med en utbild-

ningsbakgrund motsvarande 3-årigt gymnasium eller högre utbildning utgjorde 78 procent, vilket motsvarar en ökning med 1 procentenhet.

Av samtliga deltagare i långa kurser hade 51 procent av deltagarna kortare utbildning än 3-årigt gymnasium. Förgymnasial utbildning var med 45 procent den enskilt vanligaste utbildningsbakgrunden.

Åldersfördelning

I Allmän kurs med extraplatser inräknat utgjorde deltagare under 25 år 59 procent av deltagarna – 1 procentenhet lägre än föregående år. I de Särskilda kurserna var 43 procent yngre än 25 år.

Deltagarnas ålder spänner mellan 18 till 92 år i Allmän kurs, medan medianålder är 23 år. Över en treårsperiod har en långsam förskjutning skett mot en något större andel deltagare yngre än 25 år.

Förändringen är liten men den motsatta i Särskilda kurser. På tre år minskar andelen deltagare yngre än 25 år med 3 procentenheter. I Särskilda kurser är den yngste deltagaren 14 år, den äldste 94 år och medianåldern 26 år.

TABELL 12

Eftergymnasial yrkesutbildning – deltagarveckor (dv) helår och deltagare, höstterminen

TYP AV KURSINRIKTNING	HELÅR DELTAGARVECKOR	HÖSTTERMIN DELTAGARE	KVINNOR	MÄN
Kortare än två år	48 682	1 422	895	527
Informationsverksamhet & mediautbildning	8 092	220	129	91
Friskvård	6 487	222	168	54
Annan ledarutbildning inkl. organisation	4 666	174	111	63
Scenisk konst (dans, film och teater)	2 929	83	47	36
Övrigt	2 606	72	39	33
Medicin, hälsa och sjukvård	2 569	71	58	13
Musik	2 559	59	23	36
Bild, form och målarkonst	2 500	63	49	14
Beteendekunskap, humaniora	2 219	44	27	17
Övriga kursinriktningar < 2 000 dv	14 055	414	244	170
Minst två år	61 601	1 697	1 011	686
Fritidsledarutbildning	24 812	682	285	397
Språk	7 544	101	93	8
Scenisk konst (dans, film och teater)	4 840	122	74	48
Informationsverksamhet & mediautbildning	4 568	108	56	52
Religion och livsåskådningsfrågor	3 224	93	58	35
Beteendekunskap, humaniora	3 167	128	76	52
Tecken- och dövblindtolkutbildning	3 134	176	160	16
Övriga kursinriktningar < 2 000 dv	8 446	231	176	55
Totalt	110 283	3 119	1 906	1 213

Yrkesutbildning i folkhögskolan

Folkhögskolorna har fått allt fler uppdrag i form av arbetsmarknadsinsatser. Inom ramen för de ordinarie kurserna genomför folkhögskolorna dessutom yrkesutbildningar. Ett mindre antal av dessa genomförs på den gymnasiala nivån, t.ex. Personlig assistent och Turistguide. De flesta yrkesutbildningarna var eftergymnasiala i fråga om inträdeskrav och innehåll.

Längre yrkesutbildningar med flest deltagarveckor var Fritidsledarutbildning, Språk, Scenisk konst, Informationsverksamhet & mediautbildning, Religion och Beteendekunskap.

Av yrkesutbildningar kortare än två år var inriktningar med flest deltagare och deltagarveckor Informationsverksamhet & mediautbildning, Friskvård, Annan ledarutbildning inkl. organisation och Scenisk konst.

På den eftergymnasiala nivån studerade 3 119 deltagare sammantaget under höstterminen fördelat på 61 procent kvinnor och 39 procent män.

Några folkhögskolor har utöver detta bedrivit utbildningar som yrkeshögskolekurser, t.ex. behandlingsassistent.

Uppdragsutbildning

Uppdragsutbildning kan till form och innehåll likna folkbildningsverksamheten, men finansieras av uppdragsgivare och inte genom det statliga folkbildningsanslaget. Utbildningarna delas in i Individuellt gymnasieprogram, Kurser beställda av kommuner, Övriga uppdragsutbildningar, Studiemotiverande folkhögskolekurs och Etableringskurs på folkhögskola som är uppdrag från Arbetsförmedlingen centralt.

Verksamhetens omfattning uttrycks i deltagarveckor, som är en produkt av antal deltagare och kursernas längd.

Uppdragsutbildningar en allt större del av verksamheten

Uppdragsutbildningarna svarade sammanlagt för ca 14 procent av folkhögskolornas totala verksamhet mätt i deltagarveckor.

Den arbetsmarknadspolitiska satsningen Studiemotiverande folkhögskolekurs, som initierades 2010, rapporterades sammantaget med 61 610 deltagarveckor. 4 706 deltagare påbörjade denna kurs under 2014.

Nytt för 2014 var att målgruppen utökades att även gälla deltagare äldre än 25 år. Kurser med den åldersgruppen svarade för ungefär en femtedel av deltagarveckorna inom Studiemotiverande folkhögskolekurs.

Övriga uppdragsutbildningar ökade med 17 990 deltagarveckor och var med 62 890 deltagarveckor den största kursstypen inom uppdragsutbildningar. Hit hör Yrkehögskoleutbildningar, sfi och vissa fackliga funktionsutbildningar som skyddsombud. Dessa kurser genomfördes på uppdrag av och finansierades främst via ersättningar från Myndigheten för yrkeshögskolan och kommuner.

Ca 120 studerande deltog under hösten i folkhögskolans långa kurser i form av Individuellt gymnasieprogram. Deltagarnas hemkommuner betalade interkommunala ersättningar för skolornas undervisningskostnader.

Folkbildningens betydelse för samhället 2014

– Folkbildningsrådets samlade bedömning

FOLKBILDNINGSRÅDET SKA VARJE år redovisa till regeringen hur statsbidraget bidragit till att folkbildningens syften har uppnåtts. Den syftesuppfyllelse som Folkbildningsrådet ska bedöma handlar om folkbildningens betydelse för samhällsutvecklingen i mycket vid mening.

I den samlade bedömningen av folkbildningens samhällsbetydelse 2014 tematiseras analysen.

Folkbildningsrådet har valt följande teman:

- Folkbildningens deltagare – mångfald och möten
- Folkbildningen och jämställdheten
- Kulturens och kulturprogrammets betydelse
- Folkbildning och befolkningens ideella engagemang
- Folkbildning och digital delaktighet
- Uppdrag folkbildning

Varje tema är härlett ur Folkbildningsförordningen och anknyter både till folkbildningens fyra syften och till de prioriterade verksamhetsområden som den samlade folkbildningen anger i *Folkbildningens Vägval & Vilja*.

Folkbildningens deltagare

– mångfald och möten

Folkbildningsrådets bedömning

I proposition 2013/14:172 *Allas kunskap – allas bildning* framhåller regeringen mångfaldens betydelse. Ett mål för folkbildningspolitiken formuleras: *Folkbildningen ska ge alla möjlighet att tillsammans med andra öka sin kunskap och bildning för personlig utveckling och delaktighet i samhället.* I statens andra syfte med statsbidraget betonas behovet av ökad mångfald.

Folkbildningen är i dag en mötesplats för människor med olika bakgrund och förutsättningar. Varje år rapporterar studieförbund och folkhögskolor verksamhet med mer än en miljon unika deltagare.

Det faktum att folkbildningen, framför allt studieförbunden, når ut till landets äldre innebär ett proaktivt arbete för att stärka folkhälsa och välbefinnande i dessa åldrar. Och i tider när föreningsaktiviteten minskar, i synnerhet bland unga, är framför allt studieförbundens Kulturprogram och musikcirklar och folkhögskolornas Studiemotiverande och Allmänna kurser, verksamhetsformer som attraherar unga att engagera sig i studier, samt ideellt och kulturellt.

Studieförbunden och folkhögskolorna har olika idégrunder och profilerar sitt arbete och utbud i enlighet med dessa. Därmed ser även deltagar-

grupperna olika ut. Statens syften med stödet till folkbildningen gäller både folkbildningen som helhet och enskilda folkbildningsorganisationer. Varje studieförbund och folkhögskola ska därför arbeta aktivt för att nå deltagare med kort utbildningsbakgrund, utrikes födda deltagare och deltagare med funktionsnedsättning. De ska dessutom arbeta mer aktivt för att nå nya deltagare som inte tidigare deltagit i folkbildning och som inte redan är föreningsaktiva.

För många deltagare sker lärandet ihop med vänner och bekanta som man delar intressen, åsikter och identitet med. Framför allt de arrangemang som genomförs i samarbete med det civila samhällets organisationer ser ofta ut på det sättet. Denna idéutveckling och fortbildning som sker bland medlemsorganisationer, samverkande organisationer och huvudmän är betydelsefulla delar i folkbildningens arbete med att utveckla demokratin, skapa engagemang och ge människor möjligheter att påverka sin livssituation.⁹

Folkbildningen ska bidra till att perspektiv möts och idéer utmanas. Gränser mellan människor och grupper ska överskridas. Därför behöver den uppdelning som sker i delar av folkbildningsverksamheten uppmärksammas och otraditionella möten skapas.

Samtidigt som filialerna ger folkhögskolorna en möjlighet att öka mångfalden i sin verksamhet innebär de också en utmaning för folkhögskolan som utbildningsform, i och med att de innebär en uppdelning mellan olika deltagargrupper.

Statens syften ställer deltagarna i fokus

I rapporten *Cirkeldeltagare efter 65 – livskvalitet och aktivt medborgarskap* visar utvärderarna hur deltagande i Studiecirkelklar hör samman med statens syften med stödet till folkbildningen. Många av cirkelarna ger samhällsrelevanta kunskaper, antingen direkt i och med att de har en inriktning mot samhällsfrågor, eller indirekt genom de samtal som förs mellan deltagarna, oavsett cirkelns ämne. Drygt 90 procent anser att Studiecirkeln förbättrat deras kunskaper och färdigheter.

⁹ Under senare år har t.ex. ett studieförbund och två folkhögskolor startats som syftar till att möta vissa etniska och religiösa gruppers (folk)bildningsbehov: Agnesbergs folkhögskola med romsk profil, Kista folkhögskola med muslimsk profil och muslimskt huvudmannaskap, samt studieförbundet Ibn Rushd med uppgift att stärka muslimer i Sverige och att ge icke-muslimer mer kunskap om islam. Kulturrens Bildningsverksamhet startade 2010 med särskild fokus på ideella kulturutövares behov av utveckling.

Studiecirkelarna bidrar till att bildningsnivån bland deltagarna höjs, konstaterar utvärderarna.

Cirkelformen ska innebära en träning i praktiskt, demokratiskt handlande – med jämlikhet, deltagarflytande, gemensamt arbete och ömsesidig respekt som mål. Enligt deltagarna var 65–75 procent av cirkelarna deltagarstyrda och i ungefär 30 procent av dem skedde nästan allt arbete gemensamt i grupp, utan individuellt arbete. Mellan 50 och 80 procent menar att cirkeldeltagandet bidragit till att deras samarbetsförmåga, kritiska tänkande, förmåga att lyssna på andra, förmåga att fatta välgrundade beslut och kunna uttrycka sig, har förbättrats.

En stor andel av cirkelarna genomförs dessutom i samverkan med organisationer inom det civila samhället som deltagarna är engagerade i, och fungerar på det sättet som kanaler för deltagarnas samhällsengagemang och påverkansarbete. Ungefär 20 procent av deltagarna anmälde sig till Studiecirkeln för att de behövde vissa kunskaper för sitt arbete i en förening. Nästan lika många inspirerades av Studiecirkeln att gå med i en verksamhet som han eller hon inte tidigare varit medlem i.

Liknande beskrivningar ges i Folkbildningsrådets tre utvärderingar av studieförbundens Kulturprogram, i den senaste utvärderingen av folkhögskolans deltagare och i uppföljningen av Studiemotiverande folkhögskolekurser: Att delta i folkbildning ger kunskap. Deltagandet beskrivs som aktivt och gemensamt. Det handlar om att tillsammans med andra öka sin kritiska förmåga och stärka sitt sociala kapital. Inom folkhögskolan berättar många om hur man fått lust och motivation att läsa vidare. Folkhögskoletiden beskrivs som en vändpunkt i livet.

Mångfald inom folkbildningen

Unga, medelålders och äldre i delvis olika verksamheter

Vilka deltagare som folkbildningen når avgör på flera sätt om statens syften med stödet till folkbildningen uppnås.

Studieförbund och folkhögskolor vänder sig till delvis olika åldersgrupper. Folkhögskolornas deltagare är i allmänhet yngre än studieförbundens och deltagarna i Allmän kurs är yngst. Under 2014 var medelåldern i Allmän kurs 28 år, och i den Särskilda kursen 33 år. Nästan 60 procent av deltagarna i Allmän kurs och 44 procent av deltagarna i Särskild kurs var yngre än 25 år. Endast 7 procent av deltagarna i Allmän kurs och 23 procent av deltagarna i Särskild kurs var äldre än 45 år.

Under de tre senaste åren har åldersfördelningen i Allmän kurs varit i princip oförändrad, medan andelen yngre minskat något inom Särskild kurs. Sett i ett längre

tidsperspektiv har deltagarnas medelålder sjunkit i Allmän kurs och stigit i den Särskilda kursen.

Under 2014 var 63 procent av studieförbundens cirkeldeltagare nästan 45 år eller äldre, alltså en betydligt större andel än inom folkhögskolan. Gruppen som var yngre än 25 år utgjorde 14 procent, och gruppen äldre än 65 år 37 procent av samtliga cirkeldeltagare. I befolkningen var 29 procent 25 år eller yngre och 20 procent är 65 år eller äldre. Åldersstrukturen varierade stort, mellan å ena sidan de studieförbund vars cirkeldeltagare till mer än hälften var i åldrarna över 65 år, till det förbund där den åldersgruppen bara utgjorde 2 procent av deltagarna.¹⁰

Annan folkbildningsverksamhet genomförs i friare och flexibla former än Studiecirkeln. Sammankomsterna kan vara längre och genomföras tätare. Antalet sammankomster kan vara färre, deltagarna kan vara fler, och också yngre. De friare formerna slår igenom i deltagargruppens sammansättning. Deltagarna i Annan folkbildningsverksamhet är t.ex. i allmänhet yngre än cirkeldeltagarna. Under 2014 utgjorde de deltagare som var 25 år eller yngre 31 procent inom den här verksamhetsformen – varav 17 procent var 12 år eller yngre. Andelen ålderspensionärer var 25 procent.

Under de senaste tre åren har åldersstrukturen varit i princip oförändrad bland både cirkeldeltagarna och deltagarna i Annan folkbildningsverksamhet.

Nästan alltid fler kvinnor än män

Sammantaget har könsfördelningen bland folkbildningens deltagare sett ungefär likadan ut under åtminstone de senaste tio åren.

Kvinnorna är fler än männen, precis som inom andra former av vuxenutbildning. Under 2014 var 61 procent av folkhögskolornas deltagare i långa kurser och 64 procent av studieförbundens deltagare kvinnor. Andelen kvinnor är något större i Annan folkbildningsverksamhet än i Studiecirkeln. Andelen kvinnor i folkhögskolans långa kurser är särskilt hög, 75–80 procent, i kursinriktningar som Svenska, Samhällsvetenskap, Slöjd och konsthantverk, Bild, form och målar Konst, Internationella frågor och Övriga språk.

Andelen kvinnor var något mindre i vissa av folkbildningens verksamheter, t.ex. inom folkhögskolans Allmänna kurs. Här har kvinnornas del minskat från 60 till 56 procent sedan 2010. Männen är flest inom några områden, framför allt bland yngre deltagare.

¹⁰ Andelen cirkeldeltagare äldre än 65 år var 52 procent inom ABF, 50 procent inom Studieförbundet Vuxenskolan och 2 procent inom Ibn Rushd.

Hälften av cirkeldeltagarna i åldern 13–24 år var män 2014. Inom ämnet improvisatorisk musik var 84 procent av deltagarna män varav nära hälften i åldrarna 25–44 år.

Sedan 2010 pågår en satsning på Studiemotiverande folkhögskolekurser. Också i den här gruppen var männen i majoritet, 59 procent, under 2014.¹¹

Alla utbildningsnivåer representerade

Folkhögskolans Allmänna kurser är behörighetsgivande och det påverkar deltagargruppens utbildningsnivå. De här deltagarna har betydligt kortare formell utbildningsbakgrund än befolkningsgenomsnittet. Under 2014 hade 89 procent av deltagarna i Allmän kurs kortare utbildning än 3-årigt gymnasium. Det innebar en ökning med 2 procentenheter jämfört med två år innan. Motsvarande andel inom de Särskilda kurserna var 21 procent.

Studieförbundens verksamheter är inte behörighetsgivande. Många av studieförbundens deltagare har relativt lång formell utbildning, även jämfört med befolkningen: 40 procent av cirkeldeltagarna och 46 procent av deltagarna i Annan folkbildningsverksamhet hade eftergymnasial utbildning 2014, jämfört med 33 procent i befolkningen. Studieförbundens andel deltagare med eftergymnasial utbildning har ökat de senaste decennierna och ökningen är snabbare än i befolkningen.¹²

Allt fler utrikes födda deltagare

Andelen utrikes födda deltagare ökar inom folkhögskolans långa kurser. Under 2014 var 32 procent av deltagarna inom de Allmänna kurserna utrikes födda, jämfört med 12 procent inom de Särskilda kurserna. Andelarna har ökat med 4 procent jämfört med 2012.^{13 14}

¹¹ De Studiemotiverande folkhögskolekurserna är en arbetsmarknadspolitisk åtgärd som infördes 2010 och som genomförs av folkhögskolorna i nära samarbete med Arbetsförmedlingen. Kurserna riktas till arbetssökande som saknar slutbetyg från grund- eller gymnasieskolan och syftet är att motivera till vidare studier. Målgrupper är dels ungdomar mellan 16 och 24 år, dels deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin som fyllt 25 år.

¹² Uppgifterna om utbildningsnivå avser deltagare eller invånare i befolkningen som är 16 år eller äldre.

¹³ Enligt Skolverkets statistik var drygt 42 procent av Komvux deltagare födda utomlands 2013 (genomsnitt, alla nivåer). På gymnasial nivå var andelen 32 procent och på grundläggande nivå 91 procent. (*Komvux – Elever och kursdeltagare – Riksnivå. Tabell 3 A: Elever kalenderåren 2008–2013.*)

¹⁴ Inom folkhögskolan finns även gäststuderande, d.v.s. personer som bor i andra länder och som kommer till Sverige för att studera. Hösten 2014 var 2 procent av alla långkursdeltagare

I åldersgruppen 25–64 år, totalt 4 809 deltagare i Allmän kurs, var de utrikes födda deltagarna i majoritet.

År 2014 var 15 procent av cirkeldeltagarna utrikes födda, vilket innebär en liten ökning jämfört med 2012. I Annan folkbildningsverksamhet var andelen lägre, även om den ökat något sedan 2012. Flest utrikes födda återfinns bland de unga och medelålders cirkeldeltagarna, 17–25 procent av samtliga deltagare i dessa åldersgrupper. Däremot var endast 9 procent av deltagarna som var äldre än 64 år födda i ett annat land.

Vid Folkbildningsrådets uppföljningsbesök 2014 beskrev studieförbunden och folkhögskolorna mångfaldsfrågan som central. I första hand beskrevs det som viktigt att nå utrikes födda deltagare. De flesta studieförbunden och många folkhögskolor kan redovisa särskilda satsningar inom området, med ökande antal deltagare, studietimmar och arrangemang som resultat.¹⁵ Deltagarstatistiken visar t.ex. att sju av tio studieförbund ökade andelen utrikes födda cirkeldeltagare 2014 jämfört med 2012.¹⁶

Av uppföljningsbesöken framkom även att de flesta studieförbunden arbetar aktivt för att knyta till sig invandrareföreningar som nya medlems- och samverkansorganisationer, och för att öka den etniska mångfalden bland cirkelledarna och studieförbundets anställda och förtroendevalda.

Många deltagare med funktionsnedsättning

Framför allt inom folkhögskolan finns många deltagare med funktionsnedsättning. I de Allmänna kurserna hade 35 procent någon form av funktionsnedsättning. Motsva-

gäststuderande, d.v.s. 521 personer. Av dessa var 38 procent nordiska medborgare, 32 procent EU-medborgare och 30 procent kom från andra länder. Ungefär två tredjedelar av dem studerade på Särskild kurs och en tredjedel på Allmän kurs.

15 Enligt Regeringens förordning (1991:977) om statsbidrag till folkbildningen ska Folkbildningsrådet kontinuerligt följa upp och utvärdera verksamheten vid studieförbunden och folkhögskolorna i förhållande till statens syften med stödet till folkbildningen, och utifrån de villkor och kriterier som Folkbildningsrådet föreskrivit för att statsbidrag ska utbetalas. Som en del i denna uppföljning besöker Folkbildningsrådet varje år samtliga studieförbunds förbundskanslier samt genomför besök och samtal med studieförbundens lokala enheter/avdelningar. Parallellt besöks tio av landets folkhögskolor.

16 Nykterhetsrörelsen bildningsverksamhet (nbv) och Studieförbundet Bilda ökade mest både avseende andel och antal utrikes födda deltagare. De studieförbund som inte ökat sina andelar under perioden var Studieförbundet, Kulturens bildningsverksamhet och Ibn Rushd. Ibn Rushds andel utrikes födda cirkeldeltagare uppgår dock till 78 procent.

rande andel i de Särskilda kurserna var 14 procent.¹⁷ Under den senaste tioårsperioden har andelarna ökat tydligt, framför allt inom Allmän kurs. Här är det framför allt deltagarna med psykiska eller neuropsykiatriska funktionshinder som blivit fler.

Gruppen deltagare med funktionsnedsättning är stor inom folkhögskolan jämfört med andra utbildningsformer.¹⁸

Av studieförbundens deltagare hade drygt 7 procent någon form av funktionsnedsättning 2014, d.v.s. en tydligt lägre andel än inom folkhögskolan och en något mindre andel jämfört med 2012 (8 procent).¹⁹ I Annan folkbildningsverksamhet var andelen 3 procent.²⁰

Förstärkningsbidrag och språkschablon

Inom folkbildningen satsas särskilda resurser, i form av förstärkningsbidrag och språkschablon, på vissa deltagargrupper. Folkbildningsrådet avsatte under 2014 ungefär 8 procent av statsbidraget till vissa deltagare med funktionsnedsättning eller med brister i svenska språket. Totalt uppgick dessa medel till 278 mnkr – 176 mnkr till folkhögskolorna och 102 mnkr till studieförbunden.²¹ Det är en satsning

17 Inkluderar deltagare med dyslexi.

18 I sin *Årsredovisning 2011* konstaterar Specialpedagogiska Skolmyndigheten, SPSM, att när det gäller kommunala vuxenutbildningen tyder resultaten på att färre vuxna med funktionsnedsättning väljer kommunal vuxenutbildning i förhållande till folkhögskola. I rapporten *Vuxenutbildning för personer med funktionsnedsättning* (2011) belyser forskare vid Linköpings universitet, på uppdrag av SPSM, möjligheterna för vuxna med funktionsnedsättning att ta del av utbildning på lika villkor som andra. Rapporten visar att den genomsnittliga andelen deltagare med funktionsnedsättning var betydligt lägre inom Komvux än inom folkhögskolan. I rapporten *Olika tillsammans. En kartläggning av folkhögskolors lärmiljö för deltagare med funktionsnedsättning* (2014) talar forskarna om folkhögskolan som "en sista utpost" för de studiegrupper, i detta fall deltagare med funktionsnedsättning, som inte fått sina studiebehov tillgodosedda i andra utbildningsformer.

19 Siffran avser grupprapporterade deltagare, alltså ej unika personer.

20 Folkbildningsrådets uppföljningsbesök visar att det finns en utbredd motvilja inom studieförbunden mot att i deltagarrapporteringen efterfråga och rapportera deltagare som har en funktionsnedsättning. Den andel som rapporteras är därför troligen i underkant.

21 I och med den modell för fördelning av statsbidraget som infördes 2012 integrerades en del av studieförbundens andel av förstärkningsbidraget i det s.k. grundbidraget. I detta grunduppdrag ingår att studieförbunden utifrån sitt samlade stöd från staten ska rikta resurserna på ett sådant sätt att verksamhet

TABELL 13

Andel (procent) inrikes födda och utrikes födda deltagare i studieförbundens Studiecirkel och Annan folkbildningsverksamhet 2014, samt i folkhögskolornas långa kurser höstterminen 2014.

	INRIKES FÖDDA	UTRIKES FÖDDA	TOTALT	UNIKA DELTAGARE
Studieförbund, verksamhetsform				
Studiecirkel	85	15	100	660 848
Annan folkbildningsverksamhet	90	10	100	413 330
Folkhögskola, kursstyp				
Allmän kurs	67	33	100 (1)	12 420
Särskild kurs	87	13	100 (2)	16 284

(1) I värden för Allmän kurs är 2 procent av deltagarna av okänd etnisk bakgrund.

(2) I värden för Särskild kurs är 3 procent av deltagarna av okänd etnisk bakgrund.

som till sin storlek är unik bland myndigheter och organisationer som ger statsbidrag till ideella organisationer.^{22 23}

för dessa målgrupper prioriteras och att genom aktiva åtgärder se till att ingen utestängs från folkbildningsverksamhet.

22 Medel för särskilt pedagogiskt stöd till studenter med funktionshinder i studiesituationen fördelas till övriga lärosäten av Stockholms universitet på regeringens uppdrag. Stockholms universitet har också i uppdrag att redovisa uppgifter om studenter med funktionshinder vid universitet och högskolor. Kostnaderna för personliga pedagogiska insatser samt riktade pedagogiska insatser som erbjuds studenter i grupp uppgick 2013 till knappt 63 mnkr. Utbildningstolkning stod för 60 procent av kostnaden. Av redovisningen framgår det vidare att under 2013 fick knappt 9 880 studenter tillgång till lärosätenas stödresurser genom kontakt med en samordnare av pedagogiskt stöd. Det var en ökning med 15 procent jämfört med 2012. Gruppen bestod av 64 procent kvinnor och 36 procent män vilket innebär att andelen kvinnor är något större än i studentpopulationen i övrigt. Ytterligare omkring 570 studenter kom till samordnares kännedom via lärare och vägledare. (Universitetskanslersämbetet 2014).

23 Ungefär 13 procent av deltagarna i de långa kurserna, 25 procent i Allmän kurs, var under höstterminen 2014 utrikes födda och behövde dessutom särskilda pedagogiska insatser som stöd för sina brister i svenska språket. För detta tilldelades folkhögskolorna en s.k. språkschablon. Deltagarna med funktionsnedsättning och med behov av förstärkt stöd var något fler. I de långa kurserna utgjorde dessa totalt 22 procent av alla deltagare, och 34 procent av deltagarna i Allmän kurs. Andelen deltagare med funktionsnedsättning inom folkhögskolan som har behov av särskilt stöd har dessutom ökat sedan 2012, framför allt inom Allmän kurs. Studieförbundens förstärkningsbidrag under 2014 fördelades till 75 procent av samtliga deltagare med funktionsnedsättning och till 83 procent av de invandrade deltagarna.

Under Folkbildningsrådets uppföljningsbesök 2014 påpekade flera studieförbund och folkhögskolor att förstärkningsbidrag och språkschablon lett till arbetet med tillgänglighet uppmärksammats, och således även till ökad tillgänglighet.

Studieförbundens och folkhögskolornas nya deltagare

Nya och yngre cirkeldeltagare i städer och förorter

En betydande andel cirkeldeltagare återkommer år efter år till studieförbunden. Av rapporten *Cirkeldeltagare efter 65* framgår att cirkeldeltagarna även tycks vara mer engagerade i samhälle, föreningsliv och ideellt arbete än befolkningen i allmänhet. Utvärderarna talar i det sammanhanget om ett kumulativt medborgarskap, d.v.s. om att människor som redan är samhällsengagerade har en tendens att engagera sig ytterligare. Det blir en självgående process. På liknande sätt beskrivs Kulturprogrammets deltagare i Folkbildningsrådets utvärdering *Kulturprogrammets betydelse för deltagarna*.

För studieförbunden innebär det en extra utmaning att nå nya deltagare som inte är etablerade inom folkbildningen. Av studieförbundens samtliga cirkeldeltagare 2014 var 23 procent nya för året, jämfört med 28 procent av deltagarna i Annan folkbildningsverksamhet. Övriga var återkommande, d.v.s. de hade också tidigare deltagit i en cirkel eller i Annan folkbildningsverksamhet någon gång under åren 2011–2013. Studieförbundens respektive andelar nya cirkeldeltagare varierade från 33–34 procent till 15 procent.²⁴ Störst

24 Störst andel nya deltagare hade Folkuniversitetet (34 procent), Medborgarskolan (33 procent) och Ibn Rushd (32 procent).

TABELL 14**Studieförbundens nya deltagare 2014. Jämförelse med återkommande deltagare Procent.**

	NYA CIRKEL- DELTAGARE (1)	ÅTERKOMMANDE CIRKELDELTAGARE (2)	NYA DELTAGARE ANNAN FOLKBILDNING- VERKSAMHET	ÅTERKOMMANDE DELTAGARE ANNAN FOLKBILDNING- VERKSAMHET
Andel 25 år och yngre	19	13	41	27
Andel 65 år och äldre	22	42	12	31
Andel män	41	36	39	31
Andel med förgymnasial utbildning (3)	23	27	18	19
Andel med eftergymnasial utbildning	51	51	54	60
Andel utrikes födda	20	15	13	9

- (1) Nya deltagare avser deltagare i Studiecirkel eller Annan folkbildningsverksamhet 2014, som inte deltagit under perioden 2011–2013. Så kallade nya deltagare kan alltså ha deltagit före 2011.
- (2) Återkommande deltagare avser deltagare i Studiecirkel eller Annan folkbildningsverksamhet 2014, som även deltagit någon gång under perioden 2011–2013.
- (3) Deltagare utan uppgift om utbildningsbakgrund är exkluderade ur beräkningen, och utgjorde i Studiecirkel 27 procent av samtliga deltagare och i Annan folkbildningsverksamhet 40 procent.

andel nya deltagare hade de båda studieförbund som även rapporterar den största andelen öppen/programförd verksamhet.²⁵

Studieförbundens nyrekrytering var proportionellt sett störst i storstäderna, städerna och förortskommunerna. Här återfanns 65 procent av de nya cirkeldeltagarna, jämfört med 59 procent av de återkommande. Andelen återkommande deltagare har minskat något i stadsregionerna, jämfört med 2013. Sammantagna har dock studieförbundens cirkeldeltagare blivit något fler i stadsområdena jämfört med 2013, och färre i områdena utanför.

De nya cirkeldeltagarna var i genomsnitt yngre än andra, andelen män och andelen utrikes födda var större, och något färre av dem hade endast förgymnasial utbildning. Jämfört med tidigare år har andelen män minskat något och andelen utrikes födda deltagare ökat bland de nya.

Fler yngre män med funktionsnedsättning inom folkhögskolan

Förändringar sker även bland folkhögskolans deltagare. Folkbildningsrådets uppföljningsbesök och statistik visar att framför allt de Allmänna kursernas deltagargrupper har förändrats under 2000-talet. Deltagarna har blivit yngre, mest har andelen yngre män

ökat, deras genomsnittliga formella utbildningstid har blivit kortare och allt fler är utrikes födda eller har en funktionsnedsättning. Detta är trender som känns igen även inom Komvux och högskolan.

Under senare år har deltagarsammansättningen inom Allmän kurs påverkats av de Studiemotiverande folkhögskolekurserna. För att möta behovet av fortsatt utbildning efter den Studiemotiverande folkhögskolekursen fördelade Folkbildningsrådet på regeringens uppdrag Extra platser i allmän kurs 2013 och 2014. Platserna är avsedda för de som gått vidare från den Studiemotiverande folkhögskolekursen. Enligt folkhögskolornas rapportering kom minst 10 procent av deltagarna i Allmän kurs från de här kurserna hösten 2014.²⁶ De här deltagarna är i allmänhet yngre än folkhögskolans deltagare i långa kurser, och andelen män är större. Gruppen utrikes födda utgör 18 procent.

Inom folkhögskolan rekryteras många deltagare från städer och städernas förorter. Av de 23 nya folkhögskolor som startats under den senaste dryga 20-årsperioden har 13 etablerats i någon av landets större städer. Denna utveckling förstärks av att åtta av de befintliga folkhögskolorna har flyttat sin verksamhet från landsbygd till stad, och jämförelsevis många folkhögskolor har etablerat nya filialer i städer eller tätorter. Under 2014 godkände Folkbildningsrådet två nya folkhögskolor som statsbidragsmottagare från om med halvårsskiftet 2015: Borås folkhögskola och Fryshuset

Minst andel nya hade Bilda (15 procent), Kulturens bildningsverksamhet (16 procent) och Sensus (18 procent).

²⁵ Öppen/programförd verksamhet är en verksamhet som erbjuds allmänheten genom kursprogram och annonser. Den genomförs i huvudsak med arvoderade cirkelledare och mot deltagaravgift.

²⁶ Folkbildningsrådet (2015f).

folkhögskola. Båda dessa finns i stadsmiljö, med inriktning mot socialt utsatta områden och deltagare.

Sedan 2010 har antalet deltagare och deltagarveckor i Allmän kurs ökat i landets städer, förortskommuner och pendlingskommuner, och minskat i mer glesbefolkade områden. Trenden är likartad i Särskild kurs. Denna utveckling har lett till att under 2014 återfanns nästan 50 procent av folkhögskolornas deltagare i långa kurser i storstäder, större städer eller förortskommuner – 54 procent av deltagarna i Allmän kurs och 47 procent i Särskild kurs. Det är andelar som dessutom ökat något jämfört med 2013.

Möten och uppdelning i grupper inom folkbildningen

Alla syften – allas lika ansvar?

Folkbildningsrådets uppföljningsbesök och övriga uppföljning av folkbildningens systematiska kvalitets-

arbete visar att statens syften ingår som underlag i studieförbundens och folkhögskolornas planering och styrning av folkbildningsarbetet.

En fråga som uppmärksammades vid 2014 års uppföljningsbesök är hur långt det enskilda studieförbundets eller folkhögskolornas ansvar sträcker sig när det gäller syftesuppfyllelsen? En vanlig uppfattning var att det varken är rimligt eller realistiskt att alla ska satsa lika mycket på statens samtliga syften, på ökad mångfald i alla bemerkelser eller på att försöka nå alla människor. Att vara öppen för olika grupper är en sak, att arbeta aktivt för att nå alla är något annat. Det handlar om profilering. Enskilda studieförbund och folkhögskolor har sinsemellan olika profiler som speglar deras idémässiga grund. Denna grund bestäms i sin tur av de medlemsorganisationer och huvudmän som är knutna till respektive studieförbund och folkhögskola, och som ger en naturlig inriktning mot olika deltagargrupper.

TABELL 15

Median, största och minsta andel (procent) av specificerade deltagargrupper vid folkhögskolor (höstterminen) och studieförbund 2014. Per verksamhetsform och kurstyp.

		KVINNOR	DELTAGARE MED FUNKTIONS- NEDSÄTTNING	UTRIKES FÖDD	ÅLDERSGRUPP		UTBILDNINGSB- BAKGRUND (1)		
					< 25	> 64	< 3GYM	> 3GYM	
Folkhögskolor									
Allmän kurs	Min	24	0	0	0	0	53	0	
	Max	99	100	97	93	94	100	32	
	Median	54	36	23	63	0	93	0	
Antal deltagare		12 615							
Särskild kurs	Min	27	0	1	0	0	0	0	
	Max	96	68	59	94	97	100	64	
	Median	63	10	9	44	1	18	17	
Antal deltagare		16 664							
Studieförbund									
Studiecirkel	Min	44	0	9	7	2	19	22	
	Max	67	18	78	46	52	63	64	
	Median	61	3	18	19	27	36	43	
Antal deltagare		697 896							
Annan folkbildningsverksamhet	Min	47	0	6	15	0	15	28	
	Max	74	9	51	82	44	56	68	
	Median	65	3	12	37	21	32	49	
Antal deltagare		401 383							

(1) Deltagare utan uppgift om utbildningsbakgrund är exkluderade ur beräkningen, och utgjorde i Studiecirkel 27 procent av samtliga deltagare och i Annan folkbildningsverksamhet 40 procent.

Olika deltagargrupper i olika studieförbund och folkhögskolor

Könsfördelningen, deltagargruppernas ålderssammansättning, andelen utrikes födda deltagare, andelen deltagare med funktionsnedsättning och deltagarnas utbildningsbakgrund varierar mellan olika studieförbund och folkhögskolor.

Kvinnor och män möts inte alltid

Vid ungefär hälften (51 procent) av folkhögskolorna var andelen kvinnor i de långa kurserna större än 60 procent under 2014. Andelen kvinnor i Allmän kurs varierade mellan olika folkhögskolor från 24 till 99 procent (en folkhögskola). I Särskild kurs utgjorde kvinnorna mellan 27 och 96 procent av deltagarna.

Vid 40 procent av folkhögskolorna (60 skolor) var männen fler än kvinnorna inom Allmän kurs, och vid 10 procent av skolorna (15 skolor) dominerade männen inom Särskild kurs.

Inom studieförbunden var kvinnorna i majoritet bland cirkeldeltagarna och deltagarna i Annan folkbildningsverksamhet i samtliga studieförbund utom ett.²⁷

Hälften av studieförbundens Studiecirklar var så gott som enkönade: I 26 procent av alla 2014 års cirklar uppgick männens andel till 90 procent eller mer, och i 21 procent var andelen kvinnor 90 procent eller högre.

Deltagare med funktionsnedsättning

Även när det gäller deltagare med funktionsnedsättning varierar bilden stort. Andelen deltagare med funktionsnedsättning i Allmän kurs varierade under 2014 mellan 0 och 100 procent, och i Särskild kurs mellan 0 och 68 procent.

Bland studieförbunden varierade andelen deltagare med funktionsnedsättning mellan 0 och 18 procent i Studiecirklar, och mellan 0 och 9 procent inom Annan folkbildning. Under 2014 rapporterade de två största studieförbunden sammantaget drygt 77 procent av alla deltagare med funktionsnedsättning. Övrigas andelar uppgick till mellan drygt 6 och 0 procent.²⁸

Den bild som ges vid Folkbildningsrådets uppföljningsbesök är att de studieförbund och folkhögskolor som i dag når få deltagare med funktionsnedsättning även har svaga strategier för att förändra situationen.

²⁷ Inom Ibn Rushd var 55 procent av cirkeldeltagarna, och 52 procent av deltagarna i Annan folkbildningsverksamhet, män. Minst andel manliga deltagare hade Folkuniversitetet, med 33 procent män i Studiecirkel och 26 procent i Annan folkbildningsverksamhet.

²⁸ De båda största studieförbunden är ABF och Studieförbundet Vuxenskolan.

Deltagargruppernas etniska bakgrund är olika

Även om andelen utrikes födda deltagare ökar generellt inom folkbildningen är variationen stor mellan enskilda folkhögskolor och studieförbund.

Andelen utrikes födda deltagare i folkhögskolans långa kurser varierade mellan olika folkhögskolor från 2 procent (två folkhögskolor) till 97 procent (en folkhögskola):

- Vid 25 folkhögskolor var mindre än 10 procent av deltagarna i Allmän kurs utrikes födda.
- Vid 80 folkhögskolor var mindre än 10 procent av deltagarna i Särskild kurs utrikes födda.
- På övriga fanns en större blandning av utrikes födda och inrikes födda deltagare:
- Vid 30 folkhögskolor var mer än 50 procent av deltagarna i Allmän kurs utrikes födda.
- Vid 5 folkhögskolor var mer än 50 procent av deltagarna i Särskild kurs utrikes födda.²⁹

Andelen utrikes födda deltagare varierade från 9 till 78 procent mellan olika studieförbund, och mellan 6 och 51 procent inom Annan folkbildningsverksamhet.³⁰ Inrikes och utrikes födda deltagare möttes i en tredjedel av 2014 års Studiecirklar. I övriga skedde en uppdelning, d.v.s. i de 48 procent av cirkelarna där alla deltagare var inrikes födda och i de 20 procent där alla var utrikes födda.

Studieförbunden arbetar med deltagarsammansättningen i sitt interna mångfaldsarbete. Det framkom vid de uppföljningsbesök vid studieförbundens förbundskanslier och lokala avdelningar som Folkbildningsrådet genomförde 2013 och 2014. Flera rapporterar att de arbetar mer aktivt än tidigare med att arrangera verksamheter där svenskfödda och invandrade deltagare möts.

Utbildningsbakgrunden skiljer deltagarna åt

Deltagarnas utbildningsnivåer varierar mellan olika anordnare. Skillnaden mellan folkhögskolorna är stor, delvis beroende på vilken inriktning verksamheten har. Hösten 2014 hade mer än 70 procent av deltagarna i Allmän kurs högst tvåårigt gymnasium i 137 skolor, jämfört med 125 skolor år 2013. Vid samtliga skolor har minst hälften av deltagarna högst tvåårigt gymnasium.

Deltagargruppernas utbildningsnivå skiljer sig åt mellan studieförbunden, framför allt beroende på profiler och medlems- och samverkansorganisationer. Andelen cirkeldeltagare med eftergymnasial utbildning

²⁹ Antalet folkhögskolor med jämförelsevis många invandrade deltagare är lägre än 2012.

³⁰ Lägst andel utrikes födda cirkeldeltagare hade Kulturens bildningsverksamhet och Studieförbundet Vuxenskolan. Högst andel återfanns inom Ibn Rushd och NBV.

TABELL 16

Andel (procent) deltagare i långa kurser inom olika kategorier vid filial/huvudskola respektive externatskola/internatskola höstterminen 2014. Uppdelat efter kursstyp.

	FILIAL	HUVUDSKOLA (1)	EXTERNATSKOLA	INTERNATSKOLA
Allmän kurs				
Kvinnor	61	55	60	53
Män	39	46	40	47
Utrikes födda	45	21	44	24
Funktionsnedsättning	16	31	25	31
Förgymnasial utbildning	87	82	88	81
Gymnasial utbildning högst 2-årig	7	6	2	7
Särskild kurs				
Kvinnor	62	66	67	64
Män	38	34	33	36
Utrikes födda	5	6	12	6
Funktionsnedsättningar	4	14	7	13
Förgymnasial utbildning	11	15	20	14
Gymnasial utbildning högst 2-årig	8	6	8	6
Långa kurser				
Kvinnor	62	61	64	60
Män	38	39	36	40
Utrikes födda	24	12	28	13
Funktionsnedsättningar	10	20	16	20
Förgymnasial utbildning	48	41	55	41
Gymnasial utbildning högst 2-årig	8	6	7	6

(1) I urvalet ingår de 51 folkhögskolor som har filialer.

varierar mellan 55 och 22 procent, och andelen med högst tvåårigt gymnasium mellan 63 och 18 procent.

Studieförbunden med de högsta andelarna deltagare med lång utbildningsbakgrund framhöll under Folkbildningsrådets uppföljningsbesök att detta inte står i motsats till statens syften att folkbildningen ska utjämna utbildningsklyftorna och höja bildningsnivån. Det finns mängder av högt utbildade människor som behöver arbeta med sina värderingar och bild av omvärlden. Deltagare med lång formell utbildningsbakgrund faller sig naturliga, givet de här studieförbundens profiler och medlemsorganisationer.³¹

Även inom enskilda Studiecirkelar sker en uppdelning av deltagarna. Cirkeldeltagare med de allra kortaste respektive allra längsta utbildningarna blandades i ungefär 30 procent av cirkelarna under 2014. I övriga skedde en indelning efter utbildningsbakgrund: I 8 pro-

cent av alla Studiecirkelar hade nästan alla deltagare tvåårigt gymnasium som högsta utbildning, i 7 procent hade nästan alla eftergymnasial utbildning, i 25 procent av cirkelarna fanns nästan ingen deltagare med kortare utbildning än tvåårigt gymnasium och i 30 procent var det väldigt få som hade eftergymnasial utbildning.

Utrikes födda och korttidsutbildade folkhögskoledeltagare vid filialer och på externatskolor

51 av landets folkhögskolor erbjuder långa kurser både vid en "huvudskola" och vid en eller flera filialer på annan ort. Det rör sig för det mesta om folkhögskolor som finns på landsbygden och som öppnar filial i en stad eller annan tätort. Vanligast är att skolorna förlägger sina Allmänna kurser till filialerna: Vid de 51 folkhögskolorna som har filial studerade 38 procent av deltagarna i Allmän kurs vid filial, jämfört med 30 procent av deltagarna i Särskild kurs.³²

³¹ Deltagarna med den längsta formella utbildningen återfinns inom Folkuniversitetet och Kulturens bildningsverksamhet, medan deltagarna med kortast utbildning finns inom Ibn Rushd och ABF.

³² Ungefär 14 procent av alla deltagare i Allmän kurs studerade vid en filial 2014, och 11 procent av deltagarna i Särskild kurs.

Kontakten mellan deltagarna i de utlokaliserade filialkurserna och deltagarna vid huvudskolans kurser varierar. Folkbildningsrådets uppföljningsbesök visar att de ofta inte har särskilt mycket med varandra att göra.

106 av folkhögskolorna erbjuder internat för deltagare i långa kurser. De flesta av dessa skolor finns på landsbygden. Drygt 20 procent av deltagarna vid internatskolorna bor på internat och vanligast är det inom Särskild kurs. Ungefär 25 procent av alla deltagare i Särskild kurs bor på internat, jämfört med 14 procent inom Allmän kurs.

Deltagarna ser inte likadana ut vid huvudskola och filial, respektive vid externat- och internatskolor. Här sker en viss uppdelning mellan olika grupper.

De tydligaste skiljelinjerna går vid de utrikes födda deltagarna, deltagarna med funktionsnedsättning och de kortutbildade deltagarna. Detta beror delvis på att förhållandevis många deltagare i Allmän kurs studerar vid filialer och på externatskolor, och förhållandevis många inom Särskild kurs vid huvudskolor och internat. Särskild kurs och Allmän kurs har inte samma deltagargrupper.

Men det tycks också ha med stad och landsbygd att göra. Inom Allmän kurs är det en påtagligt större andel av deltagarna vid filialerna och externaten som är utrikes födda och har jämförelsevis kort utbildningsbakgrund, och en mindre andel deltagare som har en funktionsnedsättning, jämfört med huvudskolorna och internaten. Inom Allmän kurs är också andelen kvinnor tydligt större vid filialerna och externaten.

Folkbildningen och jämställdheten

Folkbildningsrådets bedömning

Det finns en samstämmighet mellan de jämställdhetspolitiska målen, det folkbildningspolitiska målet och statens syften med stödet till folkbildningen. Här finns en gemensam inriktning mot jämnare fördelning av makt, inflytande och ekonomiska och övriga resurser. Att arbeta i enlighet med statens syften kan uppfattas som att samtidigt arbeta efter de jämställdhetspolitiska målen.

Men likheten är delvis skenbar. De maktförhållanden och skillnader i förutsättningar och resurser som finns i relationen mellan kvinnor och män, är inte per definition desamma som i befolkningen i stort, mellan unga och gamla eller

mellan utrikes och inrikes födda deltagare. Vid de studieförbund och folkhögskolor där kunskap om kvinnors och mäns olika villkor saknas finns en risk att det sker en sammanblandning och att jämställdhetsfrågan osynliggörs.

Det är viktigt att det bedrivs ett aktivt jämställdhetsarbete inom folkbildningens organisationer på de nivåer där beslut fattas, resurser fördelas och normer skapas. Studieförbund och folkhögskolor behöver därför arbeta brett och långsiktigt med jämställdhetsintegrering i folkbildningsverksamheten. Ansvar för att driva jämställdhetsprocesserna vilar i första hand på ledningarna.

Redan idag finns många goda exempel på hur jämställdhetsfrågor integreras på ett systematiskt sätt i studieförbundens och folkhögskolornas verksamheter. Folkbildningsrådet bedömer att folkbildningen har goda förutsättningar att fortsätta och fördjupa detta arbete.

Folkbildningsrådet konstaterar att kvinnorna är i majoritet inom folkbildningen, som inom andra former av vuxenutbildning, och att det är en utmaning att hitta vägar för att i större utsträckning attrahera manliga deltagare.

Det finns obalans i könsfördelningen på kurs- och ämnesnivå som behöver motverkas. Framför allt inom musikområdet, som är det enskilt största ämnesområdet i studieförbundens verksamheter och omfattande även inom folkhögskolan, behöver fortsatta insatser göras för att öka andelen kvinnor som deltagare. Samtidigt får inte den sneda könsfördelningen inom musikområdet överskugga behovet av insatser för att öka andelen män inom kvinnodominerande ämnen.

Folkbildningsrådets jämställdhetsstudie har visat hur folkbildningens deltagare fördelas efter kön inom olika verksamheter. Folkbildningsrådet bedömer det angeläget att en utvärdering genomförs av hur folkbildningens resurser följer dessa kvinnor och män. Hur fördelas folkbildningens anslag och övriga resurser i ett jämställdhetsperspektiv?

En sådan utvärdering behövs som grund för fortsatta jämställdhetsinsatser inom folkbildningen, där andra könsidentiteter än enbart kvinnor och män kan beaktas.

Att söka sig till likasinnade kan vara ett sätt att stärka sin identitet och ibland det första steg som krävs för att individen ska samla mod och styrka att gå vidare i sin bildningsresa. I ett samhälle som präglas av ojämlika maktrelationer mellan könen kan aktiviteter riktade särskilt till män, kvinnor och andra könsidentiteter, därför vara motiverade.

Jämställdhetsuppdrag från regeringen

Regeringen har gett Folkbildningsrådet i uppdrag att genomföra en studie om jämställdhet i folkbildningen. Syftet med studien är att undersöka hur jämställdhetsperspektivet är integrerat inom ramen för folkbildningen samt hur folkbildningen förhåller sig till de jämställdhetspolitiska målen. Studien ska även kunna tjäna som underlag för en bedömning av om det finns behov av ytterligare jämställdhetsinsatser.

Den fortsatta texten baseras i huvudsak på resultat från Folkbildningsrådets jämställdhetsstudie.³³

Könsfördelning och könsuppdelning inom folkbildningen

Jämnare könsfördelning bland anställda och förtroendevalda

I SOU 2004:30 *Folkbildning i brytningstid – en utvärdering av studieförbund och folkhögskolor* redovisas resultaten från en enkät som 2003 ställdes till samtliga folkhögskolor och studieförbund, centralt och lokalt, och som handlade om sammansättningen av styrelser och ledande tjänstemannagrupper.³⁴

I jämförelse med den tidigare mätningen visar Folkbildningsrådets jämställdhetsstudie på en utveckling i en mer jämställd riktning. Under den senaste tioårsperioden har fördelningen av kvinnor och män på beslutsfattande och policyskapande positioner inom folkbildningen blivit jämnare, framför allt bland de förtroendevalda i studieförbundens och folkhögskolornas styrelser. Det har lett till att fler förebilder skapats som stöd för en fortsatt positiv utveckling.

Könsfördelningen bland folkbildningens styrelseledamöter är numera jämn. Andelen kvinnor är

störst i studieförbundens lokala styrelser, 50 procent. Andelarna är något lägre inom folkhögskolorna och studieförbunden centralt. I ungefär 11 procent av studieförbundens och folkhögskolornas styrelser utgör kvinnorna mer än 60 procent av ledamöterna, medan männen är fler än 60 procent i 27 procent av folkhögskolornas styrelser, och i 21 procent av studieförbundens. I övriga styrelser ligger könsfördelningen inom 60/40-intervallet.

På ordförandeposterna dominerar fortfarande männen. I studieförbundens styrelser är de flesta ordföranden män – ca 30 procent är kvinnor, med en något större andel kvinnor lokalt än centralt. I folkhögskolornas styrelser är 36 procent av ordföranden, och 47 procent av vice ordföranden, kvinnor.

TABELL 17

Andel kvinnor (procent) bland pedagogisk personal på folkhögskolor 2012–2014.

BEFATTNING	ANDEL KVINNOR		
	2014	2013	2012
Rektorer	35	37	36
Biträdande skolledare	50	47	47
Lärare	56	56	56
Studie- och yrkesvägledare	82	82	79

Könsfördelningen bland folkhögskolornas rektorer och biträdande rektorer är nästan identisk med fördelningen bland ordförande/vice ordförande: Kvinnorna utgör 35 procent av rektorerna och 50 procent av de biträdande rektorerna. Bland övriga anställda inom folkhögskolan är könsfördelningen jämn, med ett tydligt undantag – studie- och yrkesvägledarna.

Könsfördelning bland deltagarna – i relation till ålder, utbildning och etnisk bakgrund

Sammantagen har könsfördelningen bland folkbildningens deltagare sett ungefär likadan ut de senaste tio åren. Kvinnorna är fler än männen.

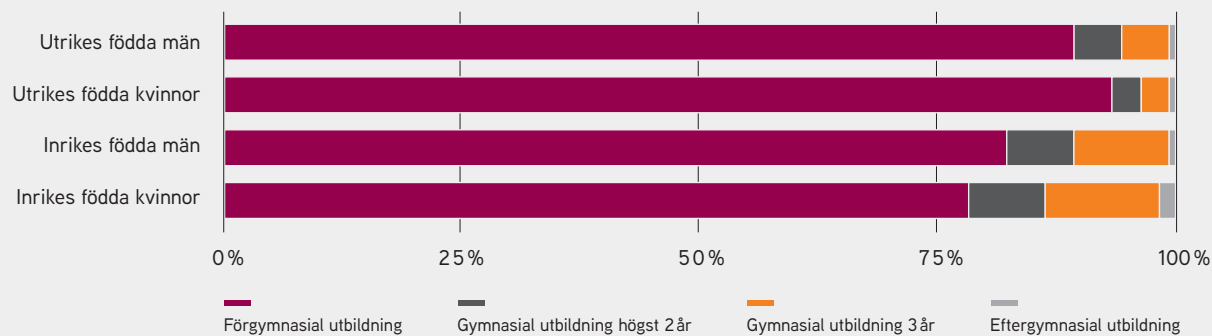
Folkhögskolans deltagare

Under 2014 var 61 procent av folkhögskolornas deltagare i långa kurser kvinnor – 56 procent inom Allmän kurs och 65 procent inom den Särskilda kursen.

Inom Allmän kurs är könsfördelningen jämn inom hälften av kursinriktningarna. I Särskild kurs är däremot kvinnorna i majoritet i 70 procent av alla kursinriktningar och jämn könsfördelning återfinns endast inom 11 inriktningar (drygt 20 procent av samtliga).

33 Folkbildningsrådet (2015c).

34 Enkäten visade att vid den tidpunkten var 37 procent av alla ledamöter i folkhögskolornas styrelser kvinnor, och 28 procent av alla ordföranden. Andelen kvinnor var mindre inom de rörelseägda folkhögskolorna än inom landstingsfolkhögskolorna. Inom studieförbundens styrelser var könsfördelningen jämnare: 47 procent av alla styrelseledamöter var kvinnor, med en större andel i de lokala styrelserna än i de centrala och med betydande variationer mellan studieförbunden. Liksom på folkhögskolorna var det oftast män som ledde styrelsearbetet i egenskap av ordförande. I förbundsstyrelserna var en av tio ordförande kvinna, och i de lokala styrelserna var cirka 30 procent kvinnor. Av folkhögskolornas samtliga rektorer var 80 procent män. Även inom studieförbundens riksorganisationer var åtta av tio förbundsrektorer eller motsvarande män, och i lokalavdelningarna utgjorde männen 40 procent av de lokala cheferna.

DIAGRAM 4 Deltagare i folkhögskolans Allmänna kurs höstterminen 2014. Kön, utbildningsbakgrund och etnisk bakgrund.**TABELL 18**

Antal inriktningar på Allmän och Särskild kurs höstterminen 2014 med ojämn respektive jämn könsfördelning.

	MER ÄN 60 % KVINNOR	MER ÄN 60 % MÄN	JÄMN KÖNS- FÖRDELNING
Allmän kurs	9	5	12
Särskild kurs	34	3	11

Andelen kvinnor i folkhögskolans långa kurser är särskilt hög – 75–80 procent – i kursinriktningar som Svenska, Samhällsvetenskap, Slöjd och konsthantverk, Bild, form och målarkonst, Internationella frågor och Övriga språk. Inom Allmän kurs utgör männen mer än 60 procent i inriktningar mot Matematik, Idrott, Teknik och ledarutbildning, och i Särskild kurs inom Transport/trafik, Teknik och fackliga inriktningar.

Sedan 2010 pågår inom folkhögskolan en satsning på s.k. Studiemotiverande folkhögskolekurser. I den här gruppen var männen i majoritet, 59 procent, under 2014.

Deltagarnas utbildningsbakgrund varierar mellan kvinnor och män i Allmän kurs och mellan inrikes och utrikes födda deltagare. De inrikes födda kvinnorna har den jämförelsevis längsta utbildningsbakgrunden, och de utrikes födda kvinnorna den kortaste. Andelen deltagare med kort formell utbildning är större bland de utrikes födda deltagarna än bland dem som är födda i Sverige.

Ett liknande mönster återkommer i Särskild kurs. En skillnad mot Allmän kurs är att i Särskild kurs är det också bland de utrikes födda kvinnorna som den högsta andelen deltagare med eftergymnasial utbildning finns. Näst längsta utbildningsbakgrund har de inrikes födda kvinnorna. Inom Särskild kurs är det de utrikes födda männen som sammantagna har den kortaste utbildningen.

Inom Allmän kurs är de inrikes födda deltagarna i tydlig majoritet bland de yngre deltagarna. Männen är

flest i den stora gruppen deltagare i åldern 20–24 år och kvinnorna i den mindre gruppen 18–19-åringar. Kvinnorna är flest bland deltagarna från 25 år och uppåt. De utrikes födda kvinnorna är flest i de yrkesaktiva åldrarna 25–64 år, och de inrikes födda kvinnorna är i stor majoritet inom den lilla grupp deltagare som är 65 år eller äldre.

Inom Särskild kurs är de inrikes födda deltagarna flest i samtliga åldersgrupper, och andelen inrikes födda kvinnor är större än andelen män.

Studieförbundens deltagare

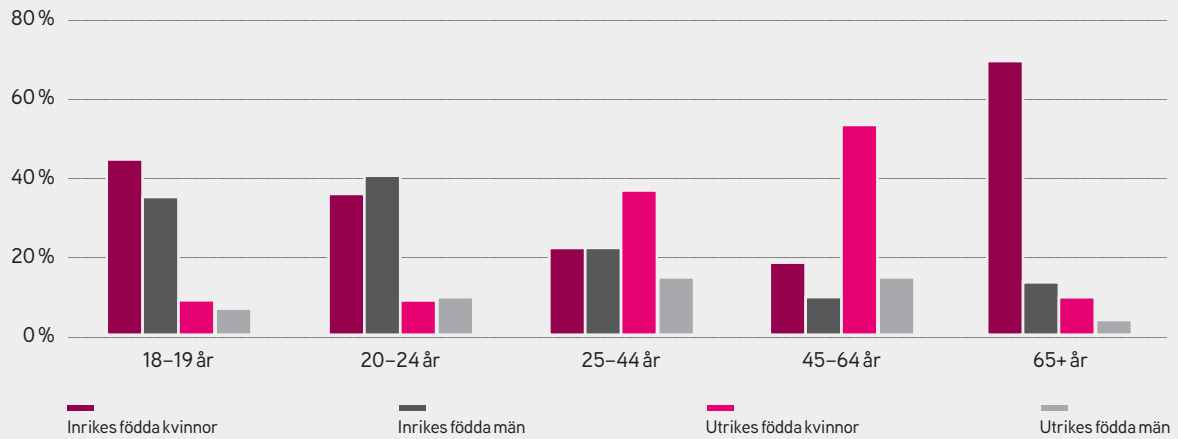
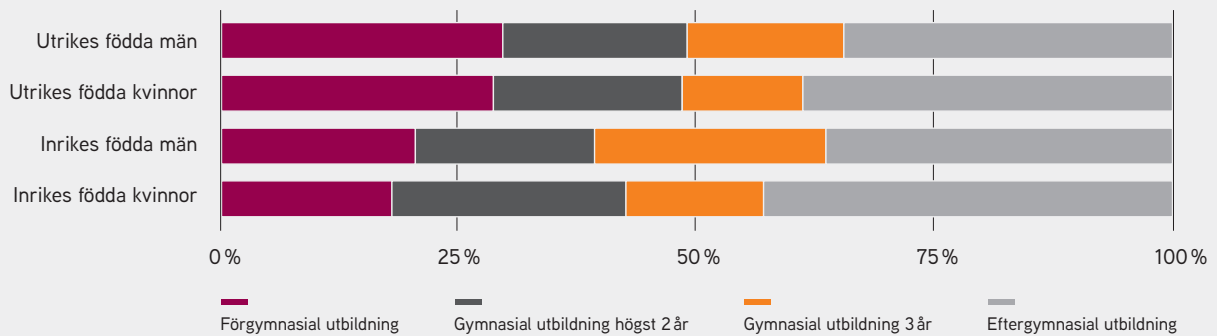
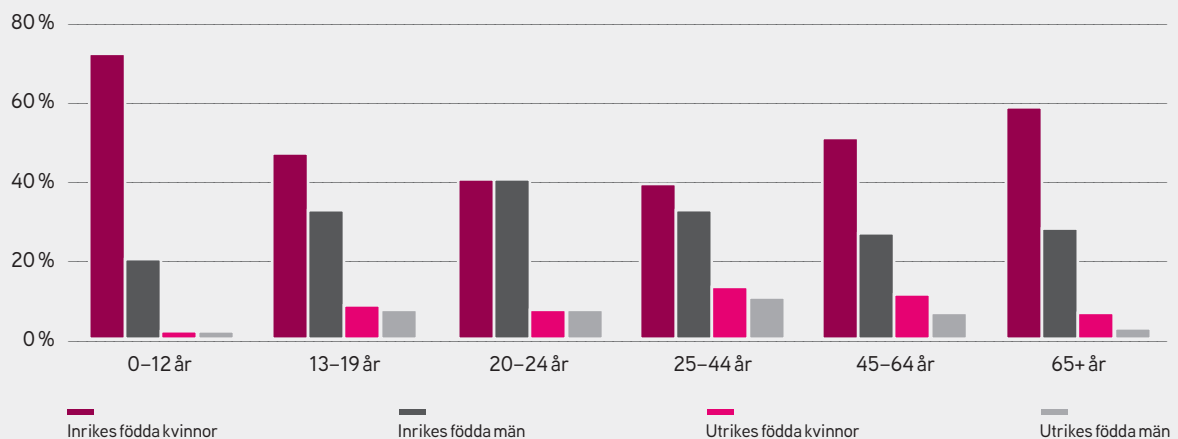
2014 var 64 procent av studieförbundens deltagare kvinnor – med en något större andel kvinnor i Annan folkbildningsverksamhet än i Studiecirklar.

Kvinnor och män söker sig till delvis olika ämnesområden. I nästan 90 procent av alla Studiecirklar utgör antingen kvinnorna eller männen mer än 60 procent av deltagarna. Endast i 13 procent av cirkelarna är könsfördelningen jämn. Kvinnorna är i majoritet inom de flesta ämnesområdena, medan männen dominerar inom det verksamhetsmässigt största området Konst, musik, media. Det här ämnesområdet står för drygt 60 procent av studieförbundens cirkelverksamhet och är påtagligt mansdominerat. Deltagarna i musikcirkelarna utgör ungefär 25 procent av samtliga deltagare och 69 procent av dem är män. Inom ämnet improvisatorisk musik – pop- och rockcirklar – är 84 procent av deltagarna män.

TABELL 19

Andel Studiecirklar med ojämn respektive jämn könsfördelning 2014.

	MER ÄN 60 % KVINNOR	MER ÄN 60 % MÄN	JÄMN KÖNS- FÖRDELNING	TOTALT
Andel av arrangemang	43%	44%	13%	100%

DIAGRAM 5 Deltagare i folkhögskolans Allmänna kurs höstterminen 2014. Kön, ålder och etnisk bakgrund.**DIAGRAM 6** Deltagare i Studiecirkel 2014. Kön, utbildningsbakgrund och etnisk bakgrund.**DIAGRAM 7** Deltagare i Studiecirkel 2014. Kön, ålder och etnisk bakgrund.

Utbildningsnivån är högre bland cirkeldeltagarna än i befolkningen och längst utbildning har i allmänhet de inrikes födda deltagarna. Av dessa har ca 60 procent minst treårigt gymnasium, jämfört med inte fullt 50 procent bland de utrikes födda. I gruppen inrikes födda kvinnor finns både den största andelen deltagare med eftergymnasial utbildning och den minsta andelen med förgymnasial utbildning.

De svenskfödda cirkeldeltagarna är flest inom alla ålderskategorier. Kvinnorna dominerar bland de deltagare som är yngre än 20 år och bland dem som är 45 år eller äldre. I åldrarna 20–24 år är könsfördelningen jämn. I det här åldersspannet återfinns de jämförelsevis många män som deltar i studieförbundens pop- och rockcirklar. Även i gruppen 25–44 år är kvinnorna och männen ungefär lika många.

Oklara definitioner och kunskapsbrister osynliggör jämställdheten

De jämställdhetspolitiska målen tangerar statens syften med folkbildningen

I den webbenkät till studieförbund och folkhögskolor som ingick i Folkbildningsrådets jämställdhetsstudie ställdes en fråga om de jämställdhetspolitiska målen – om dessa inbegrips i studieförbundens och folkhögskolornas planering, genomförande och uppföljning av folkbildningsverksamheten, och i så fall på vilket sätt?³⁵

Studieförbund och folkhögskolor bedömer att deras arbete svarar upp mot de jämställdhetspolitiska målen, om än på olika sätt och i olika utsträckning. En majoritet kan se hur arbetet bidrar till att kvinnor och män ska få samma makt att utforma samhället och sina egna liv, till en jämnare fördelning av makt och inflytande och till ekonomisk jämställdhet. Flera menar att de här målsättningarna genomsyrar det dagliga arbetet bland både anställda och förtroendevalda. Betydligt färre kan se hur det egna arbetet anknyter till de båda delmål inom jämställdhetspolitiken som handlar om fördelningen av det obetalda hem- och omsorgsarbetet, respektive mäns våld mot kvinnor.

Folkbildningsrådets slutsats är att studieförbundens och folkhögskolornas svar i första hand illustrerar samstämmigheten mellan de jämställdhetspolitiska målen och statens syften med stödet till folkbildningen. Här finns inga tydliga motsättningar. Inriktningen inom båda politikområdena är mot jämnare fördelning av makt, inflytande och ekonomiska och övriga resurser.

Mer mångfald och jämlikhet än jämställdhet

I och med statens fyra definierade syften med stöd till folkbildningen finns det en bred tradition och erfarenhet av att arbeta med frågor som har med demokrati, mänskliga rättigheter, jämlikhet och mångfald att göra.

Intrycket från Folkbildningsrådets jämställdhetsstudie, och övriga uppföljningar, är att folkbildningen i första hand uppmärksammar jämställdheten mellan kvinnor och män som en del i ett bredare likabehandlings- eller mångfaldsarbete, som förutom kön även innefattar etnicitet, klass och ålder. Dessa parametrar går hand i hand. Mångfaldsfrågan är central och Folkbildningsrådets uppföljningar tyder på att det är den etniska mångfalden som i allmänhet prioriteras högst:

På senare år har demokratifrågan och antirasismfrågan varit det vi varit upptagna av och vi menar att jämställdhetsfrågan mer följer arbetet som sådant inte som särskild insats.

(Kvinnlig rektor, folkhögskola)

I praktiken innebär detta att jämställdhetsfrågan riskerar att osynliggöras, att den i allmänhet inte lyfts fram och hanteras på ett metodiskt eller kvalificerat sätt. I rapporten ges goda exempel på engagemang och spännande jämställdhetsinsatser vid enskilda studieförbund och folkhögskolor. Samtidigt talar både folkbildningens anställda och deltagare om betydande kunskapsbrister och begreppsförvirring. Sammantagna tyder resultaten på att vid många av studieförbunden och folkhögskolorna är inte jämställdhetsperspektivet integrerat i organisationens arbete.

Bred inriktning på insatserna

Det vida samhällsfrågorna präglar studieförbundens och folkhögskolornas arbete och engagemang. Jämställdhetsstudien visar att stora insatser görs inom områden som mångfald, jämlikhet och mänskliga rättigheter. I den kontexten blir jämställdhetsperspektivet ett av flera mångfaldsperspektiv. Det skiljs inte ut från jämlikhetsarbetet och mänskliga rättigheter för kvinnor och män innefattas i arbetet med mänskliga rättigheter för alla.

De här åtgärderna är mer eller mindre relevanta för jämställdhetsarbetet men definieras inte i första hand definieras som jämställdhetsarbete.

Studien visar att studieförbundens och folkhögskolornas explicita jämställdhetsinsatser i första hand genomförs internt, bland anställda och förtroendevalda inom den egna organisationen. Det handlar om lönekartläggningar, arbete för att jämna ut könsfördelningen på olika nivåer och positioner inom organisationen,

³⁵ Prop. 2005/06:155. *Makt att forma samhället och sitt eget liv – nya mål i jämställdhetspolitiken.*

samt fortbildning med jämställdhetstema. Ledningsstrukturen uppmärksammas: Många studieförbund har under senare år genomfört stora förändringar av framför allt den lokala organisationen. Flera av dem pekar på att andelen kvinnor har ökat i de lokala styrelserna som ett resultat av medvetet jämställdhetsarbete.

Särskilda jämställdhetsinsatser riktade mot verksamheterna, och deltagarna, är mindre vanliga. Undantaget är musikområdet. Inom det stora musikområdet, framför allt inom studieförbundens Studiecirklar och Kulturprogram, finns en påtaglig jämställdhetsproblematik. Kön fördelningen är sned, med stor manlig dominans, och studieförbunden gör jämförelsevis stora ansträngningar för att påverka detta och samtidigt stärka förutsättningarna för kvinnor. Jämställdhetsinsatserna inom musikområdet skapar, enligt studieförbunden, ”en rörelse åt rätt håll”.

Behov av kunskap och arbetsmetoder

I studien är det många av folkbildningens deltagare som lägger ansvaret på sina folkhögskollärare och cirkelledare för att ett jämställdhetsperspektiv ska integreras i lärandesituationen. Flera är kritiska och efterlyser mer kunskap om jämställdhetsfrågor. Med mer kunskap, menar man, följer också en mer positiv attityd och större engagemang i de här frågorna. Samtalen med lärare och cirkelledare bekräftar i viss utsträckning att det förekommer både kunskapsluckor och begreppsförvirring. Att överhuvudtaget definiera vad jämställdhet är kan vara en utmaning.

Lärare och övriga anställda efterlyser långsiktig planering av jämställdhetsarbetet och dess spridning och förankring inom organisationen, kompetensutveckling, kunskaps- och erfarenhetsutbyte och styrning av ekonomiska och personella resurser. Man beskriver det som ett ledningsansvar att fånga upp och bejaka det engagemang för jämställdhetsfrågor som finns bland anställda och deltagare.

Kulturens och kulturprogrammets betydelse

Folkbildningsrådets bedömning

Folkbildningen är Sveriges största kulturarena, både när det gäller att erbjuda kulturupplevelser och möjligheter till eget skapande. Detta fastslogs i Folkbildningsrådets utvärdering av studieförbundens Kulturprogram.

I enlighet med syftena med statens stöd till folkbildningen bidrar folkbildningens kulturverk-

samhet till att göra det möjligt för en större mångfald människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen. Centrala kvaliteter är att den kulturverksamhet som studieförbund och folkhögskolor arrangerar finns närvarande i hela landet och har en inriktning mot amatörcultur och aktivt deltagande.

Studieförbunden är en av de största arbetsgivarna för svenska konstnärer, konstateras i en av Folkbildningsrådets utvärderingar. Studieförbundens och folkhögskolornas geografiska spridning säkrar tillgången till kulturkompetens i hela landet.

Folkbildningspolitik är något annat än kulturpolitik, men Folkbildningsrådets utvärderingar visar att folkbildningen även bidrar starkt till att förverkliga statens kulturpolitik. Enligt de nationella målen för statens kulturpolitik ska kulturen vara ... *en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling.*³⁶

Kultur och kulturutövande är integrerade delar i folkhögskolornas verksamhet. Kulturen spelar på så sätt en avgörande roll för folkhögskolornas möjligheter att nå sina folkbildningsmål.

Studieförbundens Kulturprogram, den kulturverksamhet som studieförbund och folkhögskolor arrangerar, innebär att det lokala kulturutbudet breddas och vitaliseras runtom i landet. Framför allt Kulturprogrammen involverar nya deltagargrupper, alternativa kulturinriktningar och nya föreningar.

Kommunernas generella bidrag till studieförbunden har mer än halverats sedan 1992. Det betyder att det i många kommuner inte längre finns ekonomiskt stabila villkor för studieförbundens verksamhet, och att viktiga delar av den kultur som kommunernas invånare erbjuds därmed vilar på osäker grund.

För att bryta den negativa utvecklingen behöver dels studieförbunden arbeta aktivt för att synliggöra verksamheten och den betydelse som Kulturprogram och övrig kulturverksamhet har i kommunerna, dels lokala kulturpolitiker uppmärksamma den betydelse som studieförbund och folkhögskolor spelar lokalt. Samlade insatser på regional nivå behöver uppmärksammas på motsvarande sätt.

Studieförbunden ska ha ett tydligt anordnarskap i all sin verksamhet, oavsett samverkanspart. Studieförbundets ansvar och del i arbetet med Kulturprogrammen ska vara väl synligt.

36 Regeringens proposition 2009/10:3 *Tid för kultur*.

Kulturen – framträdande i alla folkbildningens verksamheter

Folkhögskolor som lokala kulturcentra

Folkhögskolorna har på många håll en central roll som lokala kulturcentra. Kulturutbudet är omfattande. Under 2014 arrangerades

- ca 2 270 kulturprogram för allmänheten, med nästan 194 000 deltagare
- 874 korta kurser inom det estetiska området, med ungefär 14 600 deltagare
- estetiskt inriktade yrkesutbildningar på eftergymnasial nivå, med drygt 550 deltagare
- långa, särskilda kurser i musik, bild, form och målarkonst, scenisk konst, slöjd och konsthantverk och övriga estetiska ämnen, med ungefär 5 800 deltagare under höstterminen 2014
- korta kurser för cirkelledare inom kulturområdet

Kultur och kulturutövande är dessutom integrerade delar av folkbildningens pedagogik, folkhögskolans långa kurser har ofta inslag av estetiska ämnen. Det betyder att de allra flesta av folkhögskolornas deltagare kommer att delta i kulturella aktiviteter som en del av sin utbildning, oavsett vilken inriktning de har på sina studier.

Många av folkhögskolans lärare är professionella och semiprofessionella kulturarbetare.

Kulturen dominerar och växer inom studieförbunden

Inom de allra flesta studieförbunden var kulturen den enskilt största verksamheten under 2014. Sett till omfånget innebär detta att kultur skulle kunna beskrivas som studieförbundens gemensamma verksamhetsinriktning.³⁷

Under 2014 stod det estetiska ämnesområdet Konst, musik, media för 60 procent av studieförbundens cirkelverksamhet, räknat i studietimmar. Nästan 350 000 cirkeldeltagare gavs möjligheter att genom eget skapande och tillsammans med andra utveckla sina intressen och förmågor. Antalet studietimmar inom området har ökat med 17 procent på fem år, medan antalet deltagare minskat med 9 procent under samma period.

Flest deltagare hade musikcirkelarna. Inom det estetiska området, och i relation till antalet Studiecirkel totalt, har andelen musikcirkel vuxit i omfång under den senaste tioårsperioden. Mest har pop- och rockcirkelarna (improvisatorisk musik) ökat. Andelen studie-

timmar i musikcirkelarna har ökat från 30 till 39 procent av den totala volymen cirkeltimmar sedan 2005. Andelen studietimmar i pop- och rockcirkelarnas har på tre år ökat från 22 till 24 procent av den totala verksamheten.

Studieförbundens antal deltagare i musikcirkel har minskat totalt, medan deltagarna i pop- och rockcirkel har blivit betydligt fler. De allra flesta av dessa är män. Sammanfattningsvis innebär den här utvecklingen att 5 procent av studieförbundens unika cirkeldeltagare – personer som går en pop- eller rockcirkel – deltar i en verksamhet som motsvarar 24 procent av samtliga cirkeltimmar. 84 procent av dessa deltagare är män. Pop- och rock (improvisatorisk musik) är det cirkelämne som genererar i särklass flest studietimmar per deltagare.³⁸

Under 2014 erbjöd studieförbunden ca 368 000 Kulturprogram. Det betyder att mer än hälften av studieförbundens alla arrangemang var Kulturprogram 2014.^{39 40} Kulturprogrammen samlade nästan 20 miljoner deltagare. Fördelningen mellan olika typer av program har varit i princip oförändrad de senaste tio åren.

I särklass vanligast är Föreläsningar och Sång-/musikprogram. Under 2014 anordnade studieförbunden nästan 150 000 föreläsningar, och 128 000 sång- och musikprogram. Sång- och musikprogrammen lockade flest deltagare, ca 8 700 000. Andra inriktningar är t.ex. Dramatisk framställning, Film/foto/bild, Utställningar, Dans, Konst/konsthantverk och Litteratur.

Kulturprogrammen är en verksamhetsform som genom sin flexibilitet och öppenhet ger goda förutsättningar för enskilda människor och olika grupper att mötas. Efterfrågan har ökat kraftigt under senare år. Principerna för fördelning av statsbidraget har anpassats och har gett studieförbunden förutsättningar

38 Näst mest cirkeltimmar per person genererar ämnet *Musik (för scenframställning)* (1 procent av alla deltagare, 5 procent av alla cirkeltimmar) och på tredje plats kommer *Sång och musik i grupp* (3 procent av alla deltagare, 5 procent av alla cirkeltimmar).

39 Studiecirkelarna stod för 39 procent av arrangemangen och Annan folkbildningsverksamhet för nästan 9 procent.

40 Folkbildningsförordningen anger att studiecirkelverksamhet med gemensamma, planmässigt bedrivna studier är basen för statsbidraget till studieförbunden. I den modell för statsbidrag till studieförbunden som gäller från och med 2012 sägs: *Ett grundvillkor för att ett studieförbund ska erhålla statsbidrag är att minst hälften av ett studieförbunds verksamhet i studietimmar ska genomföras inom verksamhetsformen studiecirkel.* Räknat i antal studietimmar utgjorde cirkelverksamheten 72 procent 2014 – med en variation från 57 procent inom det studieförbund med lägst andel cirkeltimmar, till 83 procent i det studieförbund med högst andel.

37 Inom Ibn Rushd har inte musikområdet samma dominerade ställning som vid andra studieförbund. Här är Humaniora det största huvudämnet. Det största underämnet heter Annan utbildning i religion och svarar för 41 procent av förbundets cirkeltimmar.

TABELL 20
Studieförbundens musikcirklar 2012–2014

	2014	2013	2012
Antal studietimmar, musikcirklar	4 968 217	4 742 411	4 450 525
varav antal studietimmar improvisatorisk musik	2 994 714	2 764 528	2 578 894
Studietimmar	12 717 397	11 989 970	11 596 534
Andel studietimmar, musikcirklar	39 %	40 %	38 %
varav andel studietimmar, improvisatorisk musik	24 %	23 %	22 %
Antal deltagare, musikcirklar (1)	419 873	417 166	426 445
varav antal deltagare, improvisatorisk musik	194 623	187 283	183 191
Deltagare	1 706 974	1 697 249	1 747 094
Andel deltagare, musikcirklar	25 %	25 %	24 %
varav andel deltagare, improvisatorisk musik	11 %	11 %	10 %

(1) Deltagarstatistiken i denna tabell avser grupprapporterade deltagare, alltså inte unika personer.

TABELL 21
Studieförbundens Kulturprogram 2012–2014 samt 2000.

	2014	2013	2012	2000
Antal Kulturprogram	368 100	359 000	340 900	210 676
Andel Kulturprogram av samtliga arrangemang	52 %	52 %	50 %	36 %
Antal deltagare	19 907 581	19 059 800	17 985 100	16 785 400
Antal deltagare per Kulturprogram	54	53	53	80

att möta denna efterfrågan.⁴¹ Detta har inneburit att från ett medeltal på ca 154 000 program under 1990-talet, rapporterades i genomsnitt drygt 230 000 program per år under 2000-talets inledande 7–8 år. Från och med 2009 har studieförbunden genomfört mer än 300 000 program varje år. Samtidigt har antalet deltagare minskat något, vilket lett till att det genomsnittliga deltagarantalet per program har sjunkit från 80 i början på 2000-talet till 54 under 2014.⁴²

⁴¹ Från och med 2007 skapades större utrymme för studieförbunden att möta allmänhetens efterfrågan på Kulturprogram. Då öronmärktes 10 procent av statsbidraget till Kulturprogram. För att undvika en urholkning av statsbidraget per program begränsades beräkningsunderlagets ökning per studieförbund till 10 procent per år fr.o.m. 2010. År 2012 infördes en ny fördelningsmodell som innebär att ett Kulturprogram värdesätts motsvarande 9 studietimmar (värdet i den tidigare modellen beräknades till 7,3 studietimmar). Bidraget baseras på antal arrangemang.

⁴² Kulturprogrammets deltagare registreras inte formellt. Alla uppgifter om deltagarantal är därför studieförbundens skattningar. ABF är det studieförbund som rapporterar flest Kulturprogram

De statsbidragsvillkor som gäller för Kulturprogrammen som verksamhetsform ger stort tolkningsutrymme, vilket ställer höga krav på studieförbundens arbete med etik och gränsdragning samt kontroll. Folkbildningsrådets uppföljning visar att kulturprogrammen är ett område som år efter år ställs i centrum i studieförbundens systematiska kvalitetsarbete och i deras internkontroll. I det sammanhanget uppmärksammas särskilt frågan om anordnarskap, d.v.s. studieförbundens ansvar för och delaktighet i arbetet med Kulturprogrammen.

Kulturprogrammets betydelse

Kulturprogrammets betydelse för lokalsamhället

Flest Kulturprogram och deltagare samlar studieförbunden i städerna och förorterna, ungefär 57 procent av både arrangemangen och deltagarna finns här. Det är också här som verksamheten har ökat mest under den senaste tioårsperioden, även om trenden inte är entydig. I genomsnitt deltog storstadsborna i drygt ett Kulturprogram under 2014.

2014, flest medverkande och flest deltagare. Studieförbundet rapporterar den näst största kulturprogramsverksamheten.

Störst andel Kulturprogram i relation till kommunernas invånare erbjuder studieförbunden däremot i glesbygden. I Åsele, Sotenäs, Munkfors och Gullspång deltog invånarna i genomsnitt i 10–16 Kulturprogram per person under 2014. I genomsnitt i glesbygdskommunerna deltog invånarna i ungefär fyra Kulturprogram under 2014.⁴³

Kulturprogrammets inriktning varierar mellan olika delar av landet. I de stora städerna är ungefär hälften av Kulturprogrammen i form av föreläsningar. I glesbygden ägnas hälften av programmen åt sång och musik.

I rapporten *Kulturprogrammets betydelse för lokalsamhället* visar utvärderarna att folkbildningens kultur ökar tillgången till kulturarrangemang i landets kommuner, och breddar deltagandet. En av studieförbundens viktigaste kulturuppgifter är att nå ut till andra grupper än dit kommunernas verksamhet når. Studieförbundens kulturverksamhet inriktas på amatörkultur och på grupper som inte i första hand nås av kommunernas kulturverksamhet: ungdomar, äldre, personer med invandrarbakgrund och boende i glesbygd.

Kulturprogrammen genomförs ofta i samverkan med föreningslivet eller kommunala verksamheter som äldreboenden och ungdomsgårdar. Utvärderarna konstaterar att ”studieförbunden rör sig bland folk och gör verksamhet i andras lokaler”, och att det därför finns en närhet mellan Kulturprogrammen och kommunens invånare. Åtminstone i de båda mindre kommuner som ingår i utvärderingen arbetar studieförbunden för att nå ut inte bara till nya sociala grupper, utan även geografiskt – till befolkningen utanför centralorten. Utan studieförbundens Kulturprogram skulle det inte finnas mycket kultur på många mindre orter.

Enligt utvärderingen är studieförbundens utbud bredare än den kommunala kulturverksamheten. Dels inkluderar Kulturprogrammen (och Studiecirkeln) i högre grad amatörer, alternativa kulturinriktningar och alternativa scener, dels är ämnesinriktningen bred. Kulturprogrammen används jämförelsevis ofta för nya typer av evenemang, från musikfestivaler och lajv till sociala forum. Via Kulturprogrammen etableras också samarbete med organisationer som är nya inom folkbildningssfären, som på det här sättet kan etablera sig i det civila samhället och nå ut med sin verksamhet.

Utvärderingen visar att studieförbundens lokala verksamheter på samma gång är både livskraftiga och sårbara. Antalet Kulturprogram har ökat, de ges i nya former och

engagerar allt fler människor. Samtidigt är många av studieförbundens lokalkontor små, med enstaka medarbetare. På mindre orter kan denna verksamhet stå och falla med en enda persons intresse, kompetens och kontaktnät.

Kulturprogrammets betydelse för deltagarna

I rapporten *Kulturprogrammets betydelse för deltagarna* visas att Kulturprogrammen ger mer än kulturupplevelser, att deras betydelse är större än så. De ger kunskap och nya perspektiv, skapar engagemang och påverkansmöjligheter, stärker människors självkänsla och inbjuder till kreativitet och eget skapande.

Relativt många av de deltagare i Kulturprogram som omfattas av utvärderingen har t.ex. kortare utbildningsbakgrund än befolkningsgenomsnittet, och andelen ålderspensionärer är större. En stor andel hör m.a.o. till grupper som i allmänhet ägnar sig jämförelsevis lite åt kultur. Det mönstret stämmer dock inte här. Deltagarna som undersökts är oftare än övriga befolkningen aktiva i kulturlivet, föreningslivet och den politiska diskussionen, och de litar mer på sin omgivning.

Många av deltagarna är aktiva föreningsmedlemmar och aktiva cirkeldeltagare. Då Kulturprogrammen för det mesta anordnas i samverkan med föreningar eller i anslutning till cirkelverksamhet ges deltagarna möjligheter att arrangera och delta aktivt i kulturhändelser på ett sätt som inte är vanligt då kulturinstitutioner arrangerar framträdanden av professionella kulturarbetare.⁴⁴

Utvärderarna framhåller att Kulturprogrammen stämmer väl överens med de nya former för människors levnadsvanor och föreningsaktivitet som vi ser i dag, och som innebär att mer långsiktigt och regelbundet engagemang allt oftare ersätts av mer kortsiktiga insatser. Kulturprogrammen beskrivs som en lättillgänglig väg till både folkbildningen och kultursfären. Deltagandet är dessutom ofta gratis, eller i alla fall billigt. För det mesta behövs ingen anmälan och programmen äger rum i miljöer där deltagarna vanligtvis rör sig och känner sig hemma.

Kulturprogrammets betydelse för de medverkande

Den tredje utvärderingen av studieförbundens Kulturprogram som Folkbildningsrådet låtit genomföra presenteras i rapporten *Kulturprogrammets betydelse*

⁴³ Folkhögskolorna genomförde nästan vart tredje Kulturprogram i glesbygdskommuner eller glest befolkade regioner under 2014. Flest program arrangerades i Piteå (243 program), Haparanda (167 program) och Älvsbyn (142 program).

⁴⁴ Teatergrupper som träffas i en Studiecirkel kan t.ex. sedan framträda i ett Kulturprogram, musikgrupper som repeterar i cirkelform kan uppträda i ett senare Kulturprogram, och Studiecirkeln kan behöva kompletteras med föreläsningar. Verksamheterna kompletterar varandra.

för kulturutövarna. Den handlar om de medverkande, d.v.s. om de som framträder i Kulturprogrammen. Av rapporten framgår att totalt engagerades 1 270 500 medverkande i studieförbundens Kulturprogram under 2012. Av dessa var ungefär 526 900 yrkesutövande kulturarbetare. Den enskilt största yrkesgruppen var musiker/sångare.⁴⁵ Ca 743 600 var semiprofessionella eller amatörer. De flesta var alltså amatörer och deras kulturutövande skedde i huvudsak ideellt.⁴⁶

Oavsett om de är amatörer eller professionella var de flesta medverkande som ingick i utvärderingen unga – betydligt yngre än deltagarna och även än befolkningen i genomsnitt.

En majoritet var män – till skillnad mot deltagargruppen där kvinnorna var i majoritet. Utvärderarna tolkar denna könsfördelning som exempel på ett fenomen som är vanligt vid kulturevenemang – att kvinnorna är överrepresenterade i publiken och männen på scenen. Med tanke på Kulturprogrammets inriktning är det rimligt att anta att resultaten också återspeglar männens dominans inom musikområdet, både inom folkbildningen och generellt inom kulturen.

Utvärderarna drar slutsatsen att i stora delar av studieförbundens kulturverksamhet tycks de kvaliteter som söks handla mer om de medverkandes personliga bildningsprocess än om själva slutprodukten – uppträdandet. För de medverkande handlar Kulturprogrammen inte bara om att stå på scen, utan lika mycket om processen fram till framträdandet. Det är en process som innehåller både konstnärligt arbete och praktiskt arbete tillsammans med andra för att bygga upp färdigheter som är användbara i föreningsliv och kulturliv.

Framträdandet utgör samtidigt en bildningsprocess i och med att de medverkande får möjlighet att uppträda inför publik och bli sedda. Detta är viktiga

erfarenheter för medborgare i en demokrati, för individens vilja och förmåga att kunna ta förtroendeuppdrag eller på andra sätt verka i offentligheten.

De medverkande är mer föreningsaktiva och aktiva kulturutövare än både Kulturprogrammets deltagare och befolkningen i stort, och mer politiskt aktiva än ett genomsnitt av befolkningen i befolkningen.

Kulturprogrammets betydelse för konstnärer och konstnärligt arbete

Utvärderarna poängterar att 527 000 uppdrag per år är ett stort bidrag till de professionella kulturarbetarnas arbetsmarknad, och att detta sannolikt gör studieförbunden till den största uppdragsgivaren för landets konstnärer.

I rapporten beskrivs konstnärernas arbetsmarknad, med visstidsanställningar, korta uppdrag, perioder av arbetslöshet eller verksamhetsuppehåll, obekväma arbetstider och krav på omfattande tidsinvesteringar. Konstnärerna är en heterogen grupp när det gäller arbetsvillkor och arbetsmarknadspositioner. Många är egenföretagare.

På denna arbetsmarknad är studieförbunden en av flera uppdragsgivare. Drygt 40 procent av Kulturprogrammets medverkande rapporteras som yrkesutövande konstnärer. Andelen yrkesverksamma är störst inom ämnesområdet sång/musik (i 32 procent av arrangemangen) och lägst bland föreläsningarna (i 16 procent). De flesta konstnärerna inom musikområdet är män och av det totala antalet engagemang under 2012 beräknar utvärderarna att ungefär 60 procent gick till män och 40 procent till kvinnor.

Unga är överrepresenterade även bland Kulturprogrammets medverkande konstnärer. Hälften av dem som ingick i utvärderingen var 17–29 år. Ingen var äldre än 65 år.

För de yrkesverksamma konstnärerna spelar Kulturprogrammen roll, men inte i första hand som inkomstkälla. De ersättningar som ges är i allmänhet för små. Istället innebär de att andra resurser och möjligheter ställs till förfogande, som t.ex. kan handla om tillgång till scen, lokaler eller utrustning.

Konstnärliga uppdrag annonseras sällan. De fördelas oftare via nätverk och personliga kontakter. De nätverk som konstnärer får tillgång till via studieförbunden ser annorlunda ut än de som etableras kring kulturinstitutionerna. De innehåller andra aktörer i och med studieförbundens anknytning till det civila samhällets organisationer. Troligen är de också mer lättillgängliga, menar utvärderarna. Folkbildningen styrs av andra syften än kulturinstitutionerna och den konstnärliga verksamheten bedöms efter andra kriterier.

⁴⁵ Antalet kulturarbetare som engagerades i studieförbundens Kulturprogram kan t.ex. relateras till de drygt 146 000 personer som var anställda inom Sveriges kulturella och kreativa näringar 2012, enligt rapporten *Kulturella och kreativa näringar 2012*. Volante (2012).

⁴⁶ 2014 rapporterade studieförbunden 1 365 000 medverkande i Kulturprogram, varav ca 560 000 yrkesverksamma kulturarbetare och 805 000 amatörer eller semiprofessionella. I studieförbundens klassificering varierar gränserna för vem som inkluderas i konstnärsbegreppet. Om t.ex. en grupp av personer medverkar ska studieförbunden använda en kod för yrkesverksamma konstnärer, oavsett om samtliga i gruppen är yrkesverksamma eller inte. Detta bör beaktas i tolkningen av siffrorna.

Folkbildning och befolkningens ideella engagemang

Folkbildningsrådets bedömning

I människors strävan att engagera sig socialt och i politik och kultur fungerar folkbildningen som en kanal till det civila samhällets organisationer. Studieförbunden och folkhögskolorna har en idé- mässig förankring som de i princip är ensamma om inom det svenska utbildningssystemet.⁴⁷Folkbildningen kan på så sätt bidra till att både skapa och upprätthålla ideellt engagemang.

Mer än en miljon människor ägnar varje år sin fritid åt att i Studiecirkel, Annan folkbildningsverksamhet eller Kulturprogram lära och utvecklas tillsammans med andra, inom ramen för den verksamhet som studieförbunden erbjuder tillsammans med idéburna organisationer och föreningar. Studieförbunden har därmed en avgörande betydelse för medborgarnas möjligheter till samhällsengagemang och samhällspåverkan, och för deltagande i kulturlivet.

Att mer än 90 000 av dessa kvinnor och män dessutom tar på sig det extra ansvaret att som cirkelledare leda andra – lyssna, dela med sig, engagera sig och entusiasmera – innebär ytterligare en resurs för det demokratiska samhället.

Forskning visar att människor med större socioekonomiska resurser engagerar sig ideellt i något högre grad än andra. Ett sådant samband finns även bland studieförbundens deltagare. Studieförbunden behöver därför arbeta mer aktivt för att nå nya deltagare som inte tidigare deltagit i folkbildning och som inte redan är engagerade i det civila samhället, samt arbeta aktivt för att nå deltagare med kort utbildningsbakgrund, utrikes födda deltagare och deltagare med funktionsnedsättning.

En jämförelsevis stor andel av folkhögskolans deltagare är socialt och ekonomiskt sköra. Samtidigt visar den studie som genomförts vid Ersta Sköndal högskola att det ideella engagemanget är lika högt i denna grupp som i befolkningen i stort, även om det tar sig delvis olika uttryck. Resultaten indikerar att folkhögskolan kan bidra till handlingskraft, som kompenserar för deltagarnas svagare socioekonomiska förutsättningar.

Folkbildningen som kanal för samhällsengagemang

Huvudmän, medlems- och samverkansorganisationer

Folkbildningen utgör en del av det civila samhället och hör dessutom ihop organisatoriskt med hundratals av det civila samhällets övriga organisationer. Samtidigt bedriver man verksamhet tillsammans med många fler. I januari 2015 redovisade studieförbunden centrala avtal med 225 medlemsorganisationer och 154 samverkansorganisationer. Till dessa tillkommer en stor mängd organisationer, föreningar eller nätverk som man samarbetar med lokalt. 106 av landets 149 folkhögskolor hade folkrörelser eller andra organisationer som huvudmän. Samtliga folkhögskolor, även de offentligägda, samverkar med lokala och regionala organisationer.

Engagerade medborgare inom folkbildningen

I flera av Folkbildningsrådets utvärderingar under senare år framträder ett samband mellan å ena sidan deltagande i studieförbundens verksamheter, och å andra sidan samhällsengagemang, politiskt engagemang och deltagande i kultur.

Två av utvärderingarna handlar om deltagare och kulturutövare i studieförbundens Kulturprogram. I utvärderingen *Kulturprogrammets betydelse för deltagarna* har relativt många av de deltagare som ingår i utvärderingen kortare utbildningsbakgrund än befolkningsgenomsnittet, och andelen ålderspensionärer är större. Detta är grupper som i allmänhet ägnar sig jämförelsevis lite åt kultur. Det mönstret stämmer dock inte med resultaten från denna utvärdering. De deltagare som ingick här är oftare än övriga i befolkningen aktiva i kulturlivet, föreningslivet och den politiska diskussionen, och de litar mer på sin omgivning. Jämförelsevis många av dem är aktiva föreningsmedlemmar och aktiva cirkeldeltagare.

De medverkande – som framträder i Kulturprogrammen – är även de mer föreningsaktiva och aktiva kulturutövare än i befolkningen i stort, och mer politiskt aktiva än genomsnittet. De är också relativt unga. Det visas i rapporten *Kulturprogrammets betydelse för kulturutövarna*. Utvärderarna framhåller att i tider när forskning visar att föreningsaktiviteten minskar generellt, i synnerhet bland de unga, ser alltså Kulturprogrammen ut att vara en verksamhetsform som både ger utrymme för och attraherar unga människor att engagera sig ideellt och kulturellt.

Att vara cirkeldeltagare hör också samman med samhällsengagemang. Bland deltagarna i rapporten *Cirkeldeltagare efter 65* var valdeltagandet vid riksdagsvalet 2010 mer än 90 procent, jämfört med genomsnittet för personer som var 65 år eller äldre i den svenska

⁴⁷ Friskolor har annan ägare än kommun eller landsting, och kan alltså drivas av en idéburen förening.

befolkningen – 83,7 procent. Nästan 90 procent uppgav sig vara medlemmar i någon förening, nätverk, organisation, aktionsgrupp eller liknande och cirka 75 procent sa att de var aktiva i möten och aktiviteter i dessa föreningar. Mer än 80 procent uppgav att de hade utfört någon form av frivilligt arbete. Detta kan relateras till tidigare studier av omfattningen på ideellt arbete i Sverige. Enligt utvärderingen är det generellt över alla åldersgrupper inte fullt 75 procent som arbetat ideellt. Bland de allra äldsta (75+) är siffran något lägre.

Även cirkelledarskap innebär samhällsengagemang. Under 2013 fanns i Sverige drygt 112 000 cirkelledare. Det betyder att mer än 1 procent av befolkningen över 13 år var aktiva som cirkelledare i något av de tio studieförbunden. I rapporten *Cirkelledare – folkbildningens folk och drivkraft* uppgav nästan 94 procent av de undersökta cirkelledarna att de var medlemmar i minst en förening, och 73 procent att de var medlemmar i fler än en. Det här visar på ett föreningsengagemang som är större än bland befolkningen i stort, menar utvärderarna, och hänvisar till en mätning från 2010/2011 som dåvarande Ungdomsstyrelsen redovisade i rapporten *Ung i dag* 2013. Denna visar att antalet 16–25-åringar som var medlem i en förening uppgick till 49,5 procent, och andelen 35–74 åringar till 81,4 procent.

Befolkningens ideella och informella insatser – fokus på folkbildningen

Sedan 1992 har forskare vid Ersta Sköndal högskola, ESH, genomfört fyra befolkningsstudier om ideellt arbete och informella insatser i det svenska samhället. Under 2014 genomfördes för femte gången en sådan studie.

Inom ramen denna genomfördes en särskild undersökning av cirkeldeltagare, cirkelledare och folkhög-

skolans deltagare. Syftet med att bredda befolkningsstudien med ett folkbildningsperspektiv var dels att beskriva och karaktärisera befolkningens engagemang i folkbildningen, dels att sätta in de personer som gör insatser och aktiviteter i folkbildningen i ett större civilsamhällessammanhang.

Studien bygger på ett bruttourval av drygt 3 000 personer och genomfördes med hjälp av telefonintervjuer. För att få en svarspopulation av folkhögskoledeltagare adderades ett urval på 500 extra intervjupersoner från folkhögskolan.

I den fortsatta texten presenteras resultat från befolkningsstudien.

Folkhögskolans deltagare är mer engagerade än förväntat

De folkhögskoledeltagare som ingick i studien var betydligt yngre än svarspersonerna i den större befolkningsgruppen. En större andel av dem var också ensamstående utan barn, hade mycket kort utbildningsbakgrund och ägde inte sin bostad. Inom folkhögskolegruppen i sin helhet är även andelen utrikes födda deltagare och deltagare med funktionsnedsättning hög. Forskning om det civila samhället visar att med sådana sociala och demografiska förutsättningar följer i allmänhet ett jämförelsevis svagt ideellt engagemang. Vanligtvis engagerar sig medelålders högt utbildade svenskar som bor i villa och har kärnfamilj i betydligt högre utsträckning.

Befolkningsstudien visar dock att folkhögskolans deltagare är medborgerligt aktiva, till och med något mer aktiva än befolkningen i genomsnitt.

Folkhögskolans deltagare är aktiva inom delvis andra områden i samhället än den genomsnittliga

TABELL 22

Folkhögskoledeltagarnas och befolkningens frivilliga och informella arbete de senaste tolv månaderna.

	AKTIVA FOLKHÖGSKOLEDELTAĞARE	AKTIVA I BEFOLKNINGEN
Utfört frivilligt arbete. (1) Procent.	58 (2)	53
Antal timmar frivilligt arbete. Genomsnitt/månad	20	15
Utfört informellt arbete. (3) Procent.	37 (4)	41
Antal timmar informellt arbete. Genomsnitt/månad	32	14
Varken frivilligt eller informellt arbete. Procent.	27	26

(1) Med frivilligt arbete avses sådant arbete och sådana insatser som utförts på frivillig grund, oavlönat (eller mot ett symboliskt arvode) och på fritiden. I vissa sammanhang kallas det för ideellt arbete eller volontärinsatser. Det kan vara fråga om många olika slags insatser, till exempel hjälpinsatser, utbildning, styrelseuppdrag, kaffekokning, ledaruppdrag, funktionär, kampanjaktivitet, insamling, m.m.

(2) Av deltagarna i Allmän kurs har 41 procent utfört frivilligt arbete, jämfört med 72 procent av deltagarna i Särskild kurs.

(3) Med informellt arbete avses regelbunden hjälp – med t.ex. skjutsning, matinköp, trädgårdsarbete, städning, tillsyn, passning, omvårdnad eller annan hjälp – till släktingar som man inte sammanbor med, eller till grannar, vänner eller arbetskamrater.

(4) Av deltagarna i Allmän kurs har 42 procent gjort informella insatser, jämfört med 35 procent av deltagarna i Särskild kurs.

medborgaren: En mer än dubbelt så stor andel av deltagarna gör insatser i föreningar och lokala grupper med social inriktning, religiösa organisationer och kulturorganisationer. De engagerar sig t.ex. mycket mer än befolkningen, relativt sett, i nykterhets- eller antidrogföreningar. De är också mer aktiva inom olika intresseorganisationer, särskilt handikapporganisationer och patientföreningar.

Deras politiska engagemang och intresse att påverka tar sig andra uttryck än traditionellt partiarbete. Insatser i politiska partier ägnar de sig lika sällan åt som resten av befolkningen, 3 procent jobbar partipolitiskt. Istället är de i högre utsträckning än befolkningen i sin helhet involverade i politiskt arbete och kampanjaktiviteter över nätet. Dessutom är det betydligt vanligare att de deltagit i demonstrationer (cirka 22 procent), namninsamlingar och upprop (cirka 46 procent) samt i bojkotter eller köpstrejck (16 procent) under de senaste tolv månaderna.

Folkhögskolegruppen är mindre engagerade än befolkningen inom tre stora aktivitetsområden, idrott, boende och fritidsorganisationer.

De ideella arbetsuppgifter som folkhögskoledeltagarna tar på sig är inte alltid desamma som i befolkningen.

TABELL 23
Utförda insatser i befolkning och av folkhögskoledeltagare. Procent.

UPPGIFT	BEFOLKNING	FOLKHÖGSKOLE- DELTAGARE
Administration	72	58
Ledarskap	34	45
Direkta hjälpinsatser	26	36
Kommunikation, information & opinionsbildning	28	37
Styrelseuppdrag	43	30
Insamling	21	20
Utbildning	17	21
Annat	23	20

Folkhögskolans deltagare ägnar sig i större utsträckning åt ledarskap, direkta hjälpinsatser och information och opinionsbildning, och sitter mer sällan i styrelser eller arbetar administrativt. Skillnaderna mellan deltagare i Allmän kurs och Särskild kurs är försumbara, utom i ett avseende: Deltagarna i Särskild kurs har betydligt oftare styrelseuppdrag.

Cirkeldeltagarnas ideella engagemang är omfattande
Cirkeldeltagare engagerar sig ideellt även på andra sätt än inom folkbildningen. Studien från ESH visar

på ett samband mellan att vara cirkelaktiv, d.v.s. ha deltagit i en Studiecirkel under de senaste tolv månaderna, och benägenheten att arbeta ideellt. Detta samband kvarstår även om man tar hänsyn till andra sociala faktorer som utbildning, inkomst, ålder, kön, etc. Det betyder att det finns ett direkt positivt samband mellan att vara cirkelaktiv och att arbeta ideellt. Nästan 77 procent av alla cirkelaktiva arbetar ideellt, jämfört med drygt 53 procent i befolkningen.⁴⁸ Många av dem har dessutom arbetat ideellt i mer än fem år och de lägger ner fler timmar i månaden än genomsnittet. Männerna är överrepresenterade. 84 procent av alla cirkelaktiva män engagerar sig ideellt även på andra sätt. Motsvarande andel bland de cirkelaktiva kvinnorna är 71 procent.

Att det finns ett samband mellan att vara cirkelaktiv och att arbeta ideellt säger dock inget om orsak och verkan. Det kan både vara så att deltagandet i en cirkel bidrar till att man börjar arbeta ideellt, och att ideellt arbete leder till att man börjar i en cirkel.

Även andra faktorer påverkar det ideella engagemanget. Av tidigare studier framgår t.ex. att människor med större socioekonomiska resurser arbetar ideellt i högre grad än andra. Studien från ESH visar på liknande samband bland cirkeldeltagarna: Undersöker man sambanden mellan att vara cirkelaktiv och olika bakgrundsfaktorer, var för sig, finner man att det finns ett svagt samband mellan att vara cirkelaktiv och utbildningsnivå, i bemärkelsen att de som är cirkelaktiva i högre grad än andra har en universitets- eller högskoleutbildning. För dem som någonsin deltagit i en cirkel är detta positiva samband starkare. De som någonsin deltagit i en cirkel är också något överrepresenterade bland dem som har en årsinkomst som är högre än 250 000 kronor. De cirkelaktiva är överrepresenterade bland dem som har en årsinkomst mellan 120 och 250 000 kr, men sambandet är inte statistiskt säkerställt. Det finns också ett svagt samband mellan att växa upp i ett hem där föräldrarna varit föreningsaktiva och att själv vara cirkelaktiv.

Vidare har de som någonsin deltagit i en cirkel något oftare vuxit upp på landsbygden eller i ett mindre samhälle. Sambanden mellan boendeort

⁴⁸ De svars personer i studier som uppger att de någonsin deltagit i en cirkel, alltså längre tillbaka i tiden än tolv månader, förefaller inte arbeta ideellt i större omfattning än befolkningen som helhet.

TABELL 24

Cirkeldeltagares motiv till ideellt arbete. Angivet i medelvärden för alla samt för cirkeldeltagare respektive icke-deltagare.

	CIRKEL- AKTIVA	EJ CIRKEL- AKTIVA	ALLA IDEELLA
... att du deltar i ett gott sammanhang eller gemenskap när du arbetar frivilligt?	6,0	5,4	5,7
... att du som frivillig kan göra något konkret på det område som du är engagerad i?	5,6	5,2	5,5
... att du känner dig behövd när du arbetar frivilligt?	5,4	5,2	5,4
... att du kan lära dig mer om det du arbetar frivilligt med?	5,5	5,1	5,2
... att du lär dig något genom de praktiska erfarenheter som du får av att arbeta frivilligt?	5,2	5,1	5,1
... att du som frivillig blir mer tillfreds med dig själv?	5,4	4,9	5,2
... att du som frivillig får visa medkänsla med dem som har det sämre än vad du har?	5,4	4,9	4,9
... att du har vänner som du arbetar frivilligt tillsammans med?	5,2	4,5	4,8
... att du kan få kontakter som kan hjälpa dig i arbetslivet?	3,3	3,5	3,5
... att kunna skriva i ditt CV eller ha ett intyg på att du har arbetat frivilligt?	2,4	2,8	2,7
... att du upplever ett tvång eller förväntan från andra att arbeta frivilligt?	2,1	2,0	2,2

Not. För att ta reda på vad de som arbetar ideellt värdesätter i sitt ideella arbete fick alla intervjuade ta ställning till ett antal alternativ som de fick värdesätta på en skala från 1 till 7. 1 betyder att alternativet inte betyder något för den som svarar och 7 betyder att alternativet betyder mycket för den som svarar. Påståendena grupperas under fem motividimensioner: värderingar; karriär och egennyttiga, gemenskap och socialt sammanhang; kunskap och lärande; självbild och tillfredsställelse.

TABELL 25

Cirkelaktivitas uppfattningar om det frivilliga arbetets samhälleliga ställning. 2014.

	ANDEL AV CIRKELAKTIVA (%)	ANDEL AV BEFOLKNINGEN (%)
Frivilliga aktiva ger något annat än det som avlönad, professionell personal erbjuder	81	65
Om regeringen tog sitt fulla ansvar skulle det inte finnas något behov av frivilligt arbete	34	31
Alla har en moralisk skyldighet att göra frivilliga insatser någon gång i sitt liv	48	41
Frivilligt arbete är ett hot mot avlönat arbete och används för att göra nedskärningar i samhällets utgifter	18	18
Engagemang i frivilligt arbete hjälper människor att ha en aktiv roll i ett demokratiskt samhälle	91	81

och cirkelaktivitet är däremot inte statistiskt säkerställda.

Cirkeldeltagarna uppger delvis andra skäl än andra i befolkningen till varför de engagerar sig ideellt.

Forskarnas slutsats är att de cirkelaktiva mer än andra betonar altruistiska motiv och kollektivet. De håller fram de alternativ som handlar om värderingar, kunskap, gemenskap, självbild och tillfredsställelse. Därmed bekräftar de inte den forskning om det civila samhället som menar att människor alltmer engagerar sig i ideellt arbete av egennyttiga motiv, och att det ideella arbetet blir alltmer individualiserat och instrumentellt. De cirkelaktiva framstår

som personer med mer osjälviska, hjälpsamma och kollektivistiska motiv.

Studiens cirkelaktiva intervjupersoner har även en mer positiv syn än andra på det frivilliga arbetets ställning och betydelse i samhället. Framförallt är det en större andel av de cirkelaktiva än i befolkningen i stort som menar att frivilligt arbete ger något annat än det avlönad personal erbjuder, att det har ett mervärde. De cirkelaktiva visar även större tilltro till vad frivilligt arbete kan bidra med i ett demokratiskt samhälle.

Folkbildning och digital delaktighet

Folkbildningsrådets bedömning

Digitaliseringen genomsyrar i dag alla samhällssektorer och utvecklingen går i snabb takt. Digital delaktighet blir alltmer en förutsättning för människor att kunna utöva sitt medborgarskap. Digitalt utanförskap innebär därmed också ett samhällseligt utanförskap.

För studieförbund och folkhögskolor är det en central uppgift att ta sig an det digitala utanförskap som finns i stora grupper av befolkningen, inte minst bland de äldre.

Folkbildningsrådets bedömning är att digitaliseringen av samhället är så omfattande och av så djupgående betydelse att studieförbundens och folkhögskolornas folkbildningsarbete för digital delaktighet bör genomsyra hela verksamheten. Digitaliseringen bör därför hanteras som en strategisk folkbildningsfråga på alla nivåer inom folkbildningen.

En annan aspekt av digitaliseringen är att den digitala tekniken erbjuder nya pedagogiska och metodiska möjligheter för folkbildningsarbetet.

Mot bakgrund av de betydande resurser som de senaste decennierna satsats på utveckling av flexibelt lärande, borde den digitala utvecklingen inom folkbildningen generellt ha nått längre än den gjort i dag. Ansvar för att driva utvecklingen framåt vilar i första hand på studieförbundens och folkhögskolornas ledningar.

Det rådslag för digital utveckling i folkbildningen som genomfördes under 2014 identifierade viktiga förutsättningar för att studieförbund och folkhögskolor ska förmå möta och ta tillvara digitaliseringens möjligheter och utmaningar.

Folkbildningsrådet delar slutsatsen från rådslagen att statsbidragssystemen för studieförbund och folkhögskolor ska främja en digitalisering av folkbildningsverksamheten.

Folkbildningsrådet avser att utveckla metoderna för uppföljning av digitaliseringen inom folkbildningen.

Digitaliseringen av samhället får konsekvenser för folkbildningsarbetet

I det folkbildningspolitiska dokumentet *Folkbildningens Vägval & Vilja* beskrivs hur digitaliseringen genomsyrar alla samhällssektorer. Att demokratisera digitaliseringen presenteras som en uppgift i paritet med den när befolkningen skulle lära sig att läsa och skriva.

I oktober 2013 presenterades resultaten från den internationella undersökningen av vuxnas färdigheter, PIAAC.⁴⁹ De speglar det faktum att digitala färdigheter blivit allt mer nödvändiga i samhället. Undersökningen, som samordnats av OECD, visar att Sverige ligger högst av de deltagande länderna när det gäller andelen personer i befolkningen 16–65 år med goda kunskaper i att lösa problem via IT/dator. Samtidigt visar studien att ungefär 25 procent av den vuxna svenska befolkningen har låga datorkunskaper och att utrikes födda personer och personer med kort formell utbildning uppvisar sämre förmågor än andra. I rapporten *Svenskarna och internet 2014* visas att drygt en miljon svenskar aldrig eller sällan använder internet och e-tjänster, och att 35 procent av befolkningen (12 år och uppåt) bara känner sig lite eller inte alls delaktiga i det nya informationssamhället. Det är i första hand personer i åldrarna 16–45 år som känner sig mycket delaktiga. De tidigare skillnaderna mellan kvinnor och män är nästan utjämnade.

Att digitaliseringen är en strategisk faktor inom hela utbildningsområdet framgår av det meddelande som EU-kommissionen lade fram i oktober 2013, *Opening up Education: Innovative teaching and learning for all through new Technologies and Open Educational Resources*. Kommissionen efterlyser en strategisk satsning i hela EU för ökad användning av digitala resurser inom utbildning på alla nivåer. Under 2015 kommer kommissionen att etablera en elektronisk plattform, EPAL, för samarbete kring vuxnas lärande i Europa.

I Sverige har Digitaliseringskommissionen vid Näringsdepartementet i uppdrag är att verka för att det IT-politiska målet i den digitala agendan, *IT i människans tjänst – en digital agenda för Sverige*, uppnås. Uppdraget sträcker sig till december 2015. Digitaliseringskommissionen ska också följa arbetet i länen med att ta fram regionala digitala agendor.

Flexibelt lärande och distansutbildning inom folkbildningen

Volymen av flexibelt lärande är fortfarande liten inom svensk folkbildning. Generellt används inte flexibelt lärande på ett systematiskt sätt i studieförbundens cirklar och folkhögskolornas kurser, även om det finns goda exempel där verksamheten både är omfattande och bygger på ett långsiktigt förändrings- och utvecklingsarbete.

Någon riktäckande statistik som visar omfattningen av verksamhet för digital delaktighet, eller användningen av digitala hjälpmedel och flexibla lärförmer

⁴⁹ Statistiska Centralbyrån (2013).

inom folkbildningen, finns i nuläget inte. Däremot finns uppgifter om distansverksamhet, d.v.s. om en specifik form av flexibelt lärande.⁵⁰

Samtliga studieförbund erbjuder distanscirklar, men i begränsad omfattning. Andelen cirkeltimmar på distans varierar mellan 0,1 och 4,1 procent i olika studieförbund. Under 2014 studerade ungefär 0,5 procent av alla cirkeldeltagare på distans. Distansverksamheten har ökat något i omfång jämfört med 2013.⁵¹

I Folkbildningsrådets utvärdering *Cirkeldeltagare efter 65 - Livskvalitet och aktivt medborgarskap* undersöktes användningen av internet och digital teknik i Studiecirkelarna. Mer än 90 procent av de äldre deltagarna uppger att de inte har kommit i kontakt med sociala medier, lärplattformar, egen hemsida eller blogg, videokonferens, Skype, chatt eller liknande i sin Studiecirkel. E-post och olika sökmotorer som t.ex. Google har använts av ungefär 25 procent, men för det mesta i begränsad omfattning.

Distansverksamheten är mer omfattande inom folkhögskolan än i studieförbundsvärlden. Av landets 150 folkhögskolor erbjuder 120 långa kurser på distans under 2014. Det är en ökning med 21 folkhögskolor sedan 2012. De allra flesta av de distansstuderande återfinns inom Särskild kurs.

TABELL 26
Antal och andel (procent) studerande på distans inom folkhögskolans långa kurser (hösttermin) 2014.

	ANTAL STUDERANDE PÅ DISTANS	ANDEL STUDERANDE PÅ DISTANS I KURSTYPEN
Allmän kurs	609	5%
Särskild kurs	4 454	27%
Totalt	5 063	17%

50 Det finns dock begränsningar i att använda kurser respektive cirklar på distans som enda mått på digital utvecklingsnivå. Omfattningen av distansverksamhet är inte den enda variabeln som belyser digital, pedagogisk utveckling i en organisationer, och distanskurser och distanscirklar har ofta inte direkt med digital delaktighet att göra.

51 Under Folkbildningsrådets uppföljningsbesök 2014 rapporterade mer än hälften av studieförbunden insatser för att stärka det digitala stödet för intern ekonomihantering, administration, kommunikation/kunskapspridning och lokal samverkan. Det handlar om att utveckla strategier för framtida IT-satsningar, investeringar i videokonferensteknik, utveckling av intranät, elektroniska listor (webbaserad rapportering av arrangemang), digitala enkätssystem, digitalt avvikelse- och förbättringssystem och högre närvaro i digitala medier.

I Folkbildningsrådets rapport *Att vara folkhögskollärare – förutsättningar, kompetensbehov och tidsanvändning* ingick frågor om distansutbildning. Av de 19 olika lärarkompetenser som lärarna fick bedöma ansåg de sammantaget att ”kunskap för att undervisa på distans” både var den minst viktiga och det område där de själva hade minst kunskap. Äldre manliga lärare och lärare i glesbygd var mer positiva än andra. De flesta menade också att möjligheterna till kompetensutveckling inom det här området är små, och de gav tillgången till IT-utrustning och IT-support låga betyg i den egna organisationen. Relativt många antog att det i framtiden kommer att bli viktigare att kunna undervisa på distans.

I undersökningen ingick även intervjuer med rektorer. Dessa framhöll inte distansundervisning som ett viktigt kompetensområde – varken i dag eller inför framtiden.

Statens och Folkbildningsrådets stöd för folkbildningens digitalisering

I tidigare folkbildningspropositioner har förväntningar framförts på folkbildningens insatser i relation till den digitala utvecklingen. Folkbildningens roll för digital delaktighet och flexibla lärförmer behandlades i ett särskilt avsnitt i propositionen *Lära, växa, förändra* (2005/06:192). I den senaste propositionen *Allas kunskap – allas bildning* (2013/14:172) behandlas inte digitaliseringen explicit. Området återfinns emellertid i regeringens *Digitala agenda för Sverige* (2011), som Folkbildningsrådet undertecknat.

Folkbildningsrådet har sedan 1996 haft en främjanderoll i förhållande till den pedagogiska IT-användningen inom folkbildningens organisationer.⁵² Folkbildningsrådet har sedan 2002 och fram till idag genomfört tio utvärderingar som handlar om folkbild-

52 Folkbildningsrådet blev 1996 huvudman för Folkbildningsnätet efter beslut att anta erbjudandet från regeringen via den statliga Distansutbildningskommittén (DUKOM) om projektstöd till etablering och drift av ett gemensamt elektroniskt nätverk för folkhögskolor och studieförbund, Folkbildningsnätet. Folkbildningsnätet, som helt finansierades med särskilda statliga projektmedel fram till 2002, utgjorde hemvist och nav för den projektverksamhet med distansmetoder i folkhögskolor och studieförbund som inleddes 1995 och därefter obrutet pågått i olika former och i olika omfattning till dags dato. Folkbildningsrådets styrelse tillsatte 1999 en it-strategisk beredningsgrupp för att ta ett samlat grepp om folkbildningens förutsättningar att använda ny informationsteknik och för att påverka arbetet inom området på nationell nivå. Gruppen arbetade fram till 2004. Folkbildningsrådets styrelse antog ett IT-strategiskt dokument.

ning och IT, särskilt flexibla studier. Den senaste heter *Folkbildningens arbete med flexibelt lärande och digital delaktighet* (2013).

Folkbildningsrådet har i statsbidragsvillkoren för folkhögskolor och studieförbund ända sedan 1990-talet jämställt redovisning av kurs eller Studiecirkel som genomförs helt eller delvis genomförs på distans med motsvarande verksamhet utan distansinslag. Valet att genomföra distansverksamhet eller inte har också varit ekonomiskt neutralt i relation till statsbidraget. Det har dock inte funnits krav i bidragsvillkoren att folkhögskolor och studieförbund ska erbjuda flexibelt lärande/distansstudier. För folkhögskolorna finns emellertid från och med 2013 ett statsbidragsvillkor som stipulerar att varje folkhögskola ska erbjuda olika lärformer. För studieförbunden finns inget motsvarande krav i nuvarande statsbidragsvillkor.

Statliga projekt- och övriga utvecklingsbidrag till lärande med IT-stöd i studieförbund och folkhögskolor uppgår under perioden 1995–2014 till sammanlagt ca 270 mnkr. Sådana medel har under senare år fördelats av Folkbildningsrådet. Åren 2009 till 2013 har Folkbildningsrådet avsatt ungefär 8 mnkr per år för utveckling av flexibelt lärande. Ungefär hälften av anslaget har används till fortbildning, kunskapsbildning och stöd till utveckling av Folkbildningsnätet. Den andra halvan har satsats på utvecklingsprojekt, sammanlagt 165 stycken under perioden.

Under 2014 genomfördes istället för utvecklingsprojekt ett rådslag för digital utveckling i folkbildningen.

Rådslag 2014 – syfte, genomförande och resultat

Folkbildningsrådets styrelse beslutade i december 2013 att under 2014 initiera rådslag i folkbildningen för att stärka den långsiktiga digitala utvecklingen i folkhögskolor och studieförbund.⁵³

53 Rådslaget finansierades med medel ur folkbildningsanslaget som avsatts för utveckling av arbetet med digital delaktighet och flexibelt lärande i folkbildningen. Medlen har framför allt använts till insatser av 20 resurspersoner i folkhögskolor och studieförbund. Resurspersoner i varje studieförbund och i tio folkhögskoleregioner har utsetts i samråd med medlemmarna med uppdrag att samordna arbetet. Fysiska och digitala rådslagsaktiviteter har genomförts utifrån swot-analyser (styrkor, svagheter, möjligheter, hot). Resurspersonerna har rapporterat de viktigaste resultaten från rådslagen fokuserat på följande tre områden: arbetet för digital delaktighet; pedagogisk utveckling med stöd av ny teknik; statsbidragsvillkor och digital utveckling inklusive behov av stöd.

Rådslag 2014 har syftat till att:

- identifiera och undanröja hinder för folkbildningens arbete med digital delaktighet och flexibelt lärande
- stimulera strategisk planering för digital utveckling i folkbildningsorganisationerna
- ge underlag för kommande beslut i Folkbildningsrådet ifråga om översyn av statsbidragsvillkor samt stödformer för digital utveckling i folkbildningen

De centrala synpunkterna från rådslagen var:

- *Digitalt kompetenslyft.* Ett digitalt kompetenslyft för verksamma i studieförbund och folkhögskolor är det mest genomgående önskemål som förs fram i rapporterna. Kompetensbehov som anges är: generell digital kompetens hos all personal, generell och specifik nätpedagogisk kompetens, implementering av digitala verktyg i nätkurser/cirklar, samt förmåga att möta särskilda behov hos vissa målgrupper, t.ex. deltagare med olika funktionsnedsättningar.⁵⁴
- *Behovsanpassat tekniklyft.* Den tekniska infrastrukturen både ifråga om utrustning och nätkapacitet varierar bland folkhögskolor och studieförbund. Bristerna utgör ibland ett hinder för den pedagogiska utvecklingen.
- *Långsiktig planering och eget ansvar.* Både studieförbund och folkhögskolor framhåller behovet av långsiktiga och hållbara planer och satsningar för digital verksamhetsutveckling kopplat till folkbildningsuppdraget. Ledningarnas roll, att genom prioriteringar skapa förutsättningar för både planering och genomförande, betonas. Flera organisationer är självkritiska på den här punkten.
- *Kunskaps- och erfarenhetsutbyte.* Det finns en insikt bland folkhögskolor och studieförbund att det nätpedagogiska kunskaps- och erfarenhetsutbytet behöver öka. Efter många år av pedagogiskt utvecklingsarbete finns personer med både generell och specifik kompetens som kan vara värdefulla också utanför den egna folkhögskolan eller studieförbundsensheten.
- *Gemensamma mänskliga och materiella resurser – olika syn på Folkbildningsnätet.* Beho-

54 Digitaliseringskommissionen har 2014 i ett delbetänkande föreslagit ett digitalt kompetenslyft för lärare och skolledare i det offentliga skolväsendet. Folkbildningsrådet har i remissvar påtalat motsvarande behov för verksamma i folkhögskolor och studieförbund.

vet av att ta tillvara gemensamma mänskliga och materiella resurser i form av t.ex. resurspersoner/mentorer och digitala pedagogiska kunskapsbanker och verktyg betonas starkast bland folkhögskolorna, och då talar man ofta om Folkbildningsnätet. Det finns en tydlig skillnad mellan folkhögskolor och studieförbund i synen på Folkbildningsnätet. Uppslutningen bakom Folkbildningsnätet som gemensam pedagogisk mötesplats förefaller stark inom folkhögskolan, medan studieförbunden inte ser Folkbildningsnätet som ett alternativ.⁵⁵

- *Statsbidragssystemen ska främja digitalisering.* Många efterlyser större ekonomiska resurser. Det finns allmänt en önskan om att statsbidragssystemen för studieförbund och folkhögskolor ska främja en digitalisering av folkbildningsverksamheten. Vissa pekar även på möjligheten att söka EU-medel.⁵⁶

Uppdrag folkbildning

Folkbildningsrådets bedömning

Folkbildningen har goda förutsättningar att möta behov och uppdrag i samhället som sammanfaller med eller ligger nära folkbildningsuppdraget, men som har annan finansiering än det statliga folkbildningsanslaget. Dessa uppdrag innebär att folkbildningen synliggörs i nya sammanhang och att folkbildningens möjligheter att bidra till utvecklingen i samhället ökar.

Medel för uppdrag och projekt vid sidan av folkbildningsanslaget innebär samtidigt en möjlighet för studieförbund och folkhögskolor att stärka sin ekonomiska situation.

Folkbildningen ska vara röstbärare och kanal för människors engagemang. Centrala värden i arbetet är den idémässiga profileringen och den ideologiska

förankringen i det civila samhällets organisationer. Den ökande omfattningen och betydelsen av uppdrag och projektverksamhet innebär samtidigt en utmaning för studieförbunden och folkhögskolorna – att som organisationer kombinera olika roller utan att tappa sin folkbildningsidentitet.

Folkbildningsverksamheten utgör ofta en kvalitetsgaranti som gör studieförbunden och folkhögskolorna attraktiva för offentliga och andra uppdragsgivare. Att studieförbund och folkhögskolor har ett tydligt anordnarskap i all sin verksamhet, oavsett samverkanspart, är därför centralt även i detta sammanhang.

De villkor som definieras i systemen för statsbidrag till studieförbund och folkhögskolor anger ramarna för den statsbidragsberättigade folkbildningen. Dessa ramar kan utvidgas i och med extern uppdragsverksamheten. Studieförbundens och folkhögskolornas samlade verksamhet kan på så sätt breddas och utvecklas.

Under senare år har staten lämnat uppdrag till folkhögskolorna med grund i att verksamheten ger behörighet till vidare studier. Studieförbundens potential har inte uppmärksamats i samma utsträckning, t.ex. deras kapacitet att arbeta med asylsökande och nyanländas etablering i samhället.

Förändrade ekonomiska förutsättningar

Bland studieförbunden ökar annan verksamhet i ekonomisk betydelse

Folkbildningsrådets rapport *Kommunernas och landstingens/regionernas bidrag till studieförbund 2013* visar hur den samlade offentliga finansieringen till studieförbundens folkbildningsverksamhet har förändrats mellan 1992 och 2014. Det statliga bidraget har ökat, medan framför allt har kommunernas bidrag minskat. Av den totala finansieringen utgjorde statens andel 55 procent 1992. Denna andel har ökat till 74 procent 2014. Under samma period har kommunernas andel minskat från 30 till 14 procent och landstingens/regionernas från 15 till 12 procent.

Under 2013 gick folkbildningsverksamheten med betydande underskott – totalt 70,8 mnkr. Detta underskott har vuxit med 42,7 mnkr sedan 2011. Den offentligt finansierade folkbildningsverksamheten står i nuläget för ungefär 71 procent av studieförbundens intäkter. Under senare år har resultatet inom den här delen av verksamheten försämrats, samtidigt som dess andel av studieförbundens totala intäkter har minskat något. Båda dessa tendenser leder till att andra verksamheter än den statsbidragsberättigade folkbild-

⁵⁵ Folkbildningsnätet har från 2002 till 1 juli 2014 varit ett gemensamt medlemsuppdrag till Folkbildningsrådet från Folkbildningsförbundet, RIO och SKL. Folkbildningsnätet har under den perioden byggt upp en pedagogisk resursbank som både består av pedagogiskt material, inklusive UR:s program och olika nätpedagogiska verktyg samt nättidningen re:flux. Folkbildningsnätet med ca 30 000 användare, främst på folkhögskolor, har FirstClass som kommunikationsplattform. Ansvaret för drift och utveckling av Folkbildningsnätet ligger sedan 1 juli 2014 hos Folkhögskolornas Serviceorganisation (fso).

⁵⁶ Folkbildningsrådet (2014f).

ningen får en allt större ekonomisk betydelse inom de flesta studieförbunden.⁵⁷

Utöver den statsbidragsberättigade verksamheten bedriver studieförbunden alltså även annan verksamhet. Det sker som uppdragsverksamhet och som huvudmän för skolor och institut inom andra utbildningsområden. 2013 förbättrades det sammantagna resultatet för denna verksamhet kraftigt jämfört med 2011 (+ 46,3 mnkr). Detta ledde i sin tur till ett överskott i den här delen av verksamheten på 80,6 mnkr, som uppvägde underskottet inom folkbildningsverksamheten.⁵⁸ Ungefär hälften av intäkterna inom området utgjordes av deltagar- och försäljningsintäkter. Resten var bidrag från stat, kommun, landsting och andra bidragsgivare.

År 2013 visade studieförbundens resultat ett samlat överskott på 10 mnkr.

Folkhögskolornas folkbildningsverksamhet går inte runt – uppdragsverksamheten ökar

Folkhögskolornas statsbidragsberättigade folkbildningsverksamhet stod 2013 för 76 procent av den totala omsättningen. Andelen var högre för landstings- än för rörelsefolkhögskolorna, 87 respektive 71 procent. Under 2013 visade den här delen av verksamheten ett underskott på 72,7 mnkr. Detta underskott var större än föregående år bland rörelsefolkhögskolorna, men mindre bland landstingsfolkhögskolorna.

Sammanlagt 98 folkhögskolor visar ett underskott i folkbildningsverksamheten (28 landstings- och 70 rörelsefolkhögskolor) medan 52 redovisade ett överskott (15 landstings- och 37 rörelsefolkhögskolor). Underskottet per skola var i genomsnitt 484 000 kr–551 000 kr för rörelsefolkhögskolorna och 319 000 kr för landstingsfolkhögskolorna.

Även på många av folkhögskolorna har verksamhet annan än den statsbidragsberättigade stor ekonomisk betydelse. Under 2013 stod arbetsmarknadsprojekt (Studiemotiverande folkhögskolekurs) för 3 procent av folkhögskolornas totala omsättning, annan uppdrags- och projektverksamhet för 11 procent, och konferens- och övrig verksamhet för 10 procent. Mellan 2011 och 2013 har de sammanlagda intäkterna från arbetsmark-

nadsprojekten och uppdragsverksamheten ökat med mer än 124 mnkr, medan intäkterna från konferensverksamheten vuxit mer marginellt, med drygt 23 mnkr.⁵⁹

Folkhögskolorna uppvisade ett samlat överskott 2013 – 35,9 mnkr för alla 150 folkhögskolorna. I genomsnitt ger detta ett överskott på 240 000 kr per folkhögskola – 68 000 kr i genomsnitt för en landstingsfolkhögskola och 308 000 kr för en rörelsefolkhögskola.

Stor variation mellan enskilda studieförbund och folkhögskolor

Folkbildningen tar på sig allt fler projekt och uppdrag vid sidan av den bidragsberättigade folkbildningen. Samtidigt är variationen stor mellan enskilda studieförbund och folkhögskolor:

- Under 2013 genomförde 118 av de 150 folkhögskolorna arbetsmarknadsprojekt, 120 ägnade sig åt annan projekt- och uppdragsverksamhet, och 130 hade konferensverksamhet.
- Arbetsmarknadsprojekten utgjorde mellan 0 och nästan 6 procent av enskilda folkhögskolors omsättning, projekten och uppdragen mellan 0 och 52 procent och konferensverksamheten mellan 0 och nästan 48 procent.
- Inom sju av studieförbunden stod annan verksamhet än folkbildningsverksamheten för mindre än 20 procent av omsättningen, och i två studieförbund svarade den här verksamheten för 53 procent respektive 70 procent av omsättningen. Ett studieförbund rapporterade enbart folkbildningsverksamhet under 2013.

Uppdrag och projekt av ekonomiska och andra skäl

För att stärka ekonomin

Att uppdragen och projekten ökar har på många håll med de ekonomiska förutsättningarna att göra. Flera av studieförbunden och folkhögskolorna anser sig inte ha något annat val än att komplettera det statliga folkbildningsanslaget med andra medel. Detta framgår både vid årets uppföljningsbesök och i samtal med studieförbundens ekonomiansvariga. Intäkter från projekt- och uppdragsverksamheten, och konferensverksamheten för folkhögskolornas del, beskrivs som nödvändiga för att skolorna och studieförbunden ska klara sig ekonomiskt.

I samtalen framkommer även att medel från annan verksamhet kan användas för att stödja folkbildning-

⁵⁷ Folkbildningsrådet (2015e).

⁵⁸ Annan verksamhet på lokal nivå hade 2013 en omsättning på 1 421 mnkr vilket är en ökning med 190 mnkr jämfört med föregående år och 255 mnkr i ökning jämfört med 2011. Annan verksamhet utgör 32 procent av lokalavdelningarnas totala omsättning mot 29 procent 2012 och 28 procent 2011. (Folkbildningsrådet 2015e)

⁵⁹ Folkbildningsrådet (2015b).

en. Dessa medel ger ett ekonomiskt tillskott som till viss del behövs för att finansiera den statsbidragsberättigade verksamheten. Utan tillskott från annan verksamhet skulle troligen underskottet i folkbildningsdelen vara ännu större, menar man.

Inom studieförbund och folkhögskolor finns en medvetenhet om att de olika verksamheterna är kommunicerande kärn och att konsekvenserna av den pågående utvecklingen inte alla gånger blir den avsedda. Detta har fått flera av dem att ställa sig frågan om ett alltför stort fokus på annan verksamhet kan inverka negativt på folkbildningsverksamheten?

Fler projekt och uppdrag kan paradoxalt nog även innebära att studieförbundens och folkhögskolornas ekonomiska förutsättningar blir mer instabila. Den ryckighet i de ekonomiska förutsättningarna som följer av uppdrags- och projektverksamhet har negativa effekter för vissa folkhögskolor och lokalavdelningar inom studieförbunden. Medel från uppdrag och projekt är tidsbegränsade och tillgången varierar i olika delar av landet och mellan åren. Den skiftande tillgången på medel förutsätter en ständig beredskap för organisatoriska och pedagogiska förändringar. Detta försvårar för långsiktig planering och tär på de anställdas krafter.

För att utveckla verksamheten

Skälen till att uppdragen och projekten ökar är inte enbart ekonomiska. Andra förklaringar handlar om behovet av att finansiera verksamheter som passar de lokala behoven men som inte alltid ryms inom folkbildningsanslaget. Även detta framgick vid Folkbildningsrådets uppföljningsbesök 2014.

Att statsbidragets fördelningsvillkor inte alltid uppmuntrar till satsningar på prioriterade grupper inom studieförbunden var en vanlig uppfattning vid årets lokala besök. Dessutom räcker statsanslaget inte alltid till, menade man. Många verksamheter med prioriterade och särskilt utsatta deltagare är särskilt resurskrävande.⁶⁰ Erfarenheten är, menar man, att det

behövs andra medel än folkbildningsanslaget för att finansiera dessa.

Även folkhögskolorna framhåller uppdragens och projektens betydelse i utvecklingen av folkbildningsverksamheten. Personal som anställs inom ramen för olika uppdrag bidrar med nya kompetenser och nya arbetssätt. Lokala samarbeten underlättas, samtidigt som uppdragen kan tjäna som rekryteringsbaser för den ordinarie folkbildningsverksamheten.

Projektet och uppdragen får olika konsekvenser för styrningen av verksamheten. Olika finansieringskällor gör att organisationen inte blir beroende av en enda bidragsgivare – staten – och de villkor som denne ställer upp. Externa uppdrag och projekt kan på det viset stärka studieförbundens och folkhögskolornas oberoende.

Samtidigt är statens syften vida, de ger studieförbund och folkhögskolor stort eget tolkningsutrymme. Med uppdrag eller projekt ändras villkoren. Då formuleras uppdraget av en uppdragsgivare, former och villkor för arbetet bestäms av denne. När uppdraget definieras av någon annan har organisationerna tappat initiativet.

Folkbildningens uppdrag och uppdragsgivare

Staten ger uppdrag till folkhögskolorna

Vid sidan av folkbildningsanslaget ger staten särskilda uppdrag till folkbildningen. Under senare år har dessa enbart riktats till folkhögskolorna.

Studiemotiverande folkhögskolekurs är en arbetsmarknadspolitisk insats som genomförs av folkhögskolorna i nära samverkan med Arbetsförmedlingen. Folkhögskolorna anordnar tre månader långa utbildningar med syfte att motivera deltagarna till fortsatta studier. Målgruppen är arbetslösa som saknar slutbetyg från grund- eller gymnasieskolan.

Insatsen har pågått sedan 2010 och under 2014 har studiemotiverande kurser bedrivits på 117 folkhögskolor. Totalt har drygt 18 000 personer deltagit, varav nästan 4 200 personer år 2014.⁶¹ Verksamheten har vuxit sedan starten. Mellan 2012 och 2014 har folkhögskolornas intäkter för studiemotiverande kurser ökat från ca 80 mnkr till 98 mnkr.

Riksdagen har tillfört 1 000 Extra platser i allmän kurs vid folkhögskola under 2013 och 2014, för personer som deltagit i Studiemotiverande folkhögskolekurs. De extra platserna kan folkhögskolor som bedriver denna kurs ansöka om. Det innebär att uppdragsverksamheten Studiemotiverande folkhögskolekurs dubbele-

⁶⁰ Folkbildningsrådet fördelar folkbildningsanslaget mellan studieförbunden efter bestämda fördelningsprinciper samt anger ramar för de verksamhetsformer som statsbidraget kan användas till. Studieförbunden utformar därefter sina egna interna fördelningsprinciper vid fördelning av anslaget till de lokala avdelningarna. Rapporten *Att styra eller icke styra?* visar hur hälften av studieförbunden internt fördelar statsbidraget antingen helt i enlighet med Folkbildningsrådets principer eller med mindre avvikelser. Övriga väljer interna fördelningsprinciper som tydligt skiljer sig från Folkbildningsrådets.

⁶¹ Folkbildningsrådet (2015f).

TABELL 27

**Kommunernas generella och riktade bidrag till studieförbunden 2006–2014. Mnkr.
Procentandel riktade bidrag.**

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014 (BU)
Generella bidrag	406,4	393,9	372,3	356,5	335,2	335,8	321,8	320,5	317,1
Riktade bidrag	6,3	10,1	9,7	17,1	17,5	12,6	22,5	18,6	18,4
Totalsumma	413	404	382	374	353	348	344	339	336
Andel riktat bidrag	1,5 %	2,5 %	2,5 %	4,6 %	5,0 %	3,6 %	6,5 %	5,5 %	5,5 %

Not. I tabellen redovisas den uppskattade fördelningen mellan generella och riktade bidrag som studieförbunden rapporterar till Folkbildningsrådet.

rar möjligheterna att tillföra folkhögskolan resurser vid sidan av det ordinarie folkbildningsanslaget.

Etableringskurser på folkhögskola är ett uppdrag från staten som de har sedan 2014. Även Etableringskurserna genomförs av folkhögskolorna i samverkan med Arbetsförmedlingen. Målgruppen är personer som omfattas av lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. Folkhögskolorna anordnar utbildningar på sex månader som innehåller studier i svenska, arbetsförberedande samt orienterande insatser.

Under 2014 deltog nästan 1 100 personer i etableringskurserna vid totalt 66 folkhögskolor. Folkhögskolornas intäkter för verksamheten uppgick till drygt 55 mnkr.⁶²

Kommunernas uppdrag till studieförbund och folkhögskolor

Under Folkbildningsrådets uppföljningsbesök återkom de flesta studieförbunden till behovet av att stärka finansieringen vid sidan av statsbidraget. Det handlade då i första hand om att försöka vända de senaste decenniernas trend med sjunkande kommunala bidrag. Intrycket är att relationerna till landets kommuner och landsting/regioner uppmärksammas mer än tidigare, och på ett mer strategiskt sätt.

På samma gång som kommunernas anslag till studieförbunden totalt sett har minskat, har andelen riktade kommunala bidrag vuxit något.

De riktade kommunala bidragen avser i första hand kulturverksamhet, och verksamheter för invånare som är unga, utrikes födda eller har en funktionsnedsättning. Även studieförbundens arbete tillsammans med lokala föreningar stöds på det här sättet.⁶³

När studieförbunden talar om riktade kommunala bidrag handlar det för det mesta om upphandlad verksamhet, projektmedel och extern projektverksamhet. Ett par studieförbund beskriver dock hur man söker sig bort från upphandlingsförfarande och utlysningar av projektmedel och istället satsar på dialoger och mer långvariga relationer med kommuner och landsting/regioner. Ett begrepp som återkommer är idéburet offentligt partnerskap. Denna typ av partnerskap, menar man, innebär mindre grad av styrning än upphandlingar och utlysningar av projektmedel och gör det därför möjligt att samarbeta utan att ge avkall på studieförbundets och folkbildningens särart.⁶⁴

Svenska för invandrare, sfi, är ett kommunalt uppdrag som ges till folkhögskolorna. Under 2014 genomfördes 49 076 deltagarveckor sfi vid tolv folkhögskolor. Tre av skolorna genomförde verksamheten i form av uppdragsutbildning åt kommunerna, övriga gav den i egen regi, d.v.s. de har ansökt och fått betygskort i sfi. Inom etableringsuppdraget genomförs ytterligare 1040 deltagarveckor sfi vid tolv folkhögskolor.

Det förekommer också att folkhögskolorna på uppdrag från kommunerna erbjuder ungdomar utbildningsinsatser motsvarande gymnasieskolans individuella program. Under hösten 2014 deltog 120 studerande i folkhögskolans långa kurser i form av Individuellt gymnasieprogram. Deras hemkommuner betalade interkommunala ersättningar för skolornas undervisningskostnader.

Landstingen/regionerna ger mycket få uppdrag till studieförbund och folkhögskolor.

⁶² Folkbildningsrådet (2015a).

⁶³ Enligt kommunernas rapportering till Folkbildningsrådet av ändamålet med de riktade anslagen.

⁶⁴ *Idéburet offentligt partnerskap* är en modell för samverkan mellan offentliga aktörer och idéburna aktörer. Den vilar på dialog och långsiktiga relationer och syftar till mer en jämbördig relation mellan uppdragsgivare och uppdragstagare än vid ett vanligt upphandlingsförfarande.

Europeiska socialfonden

Europeiska socialfonden, ESF, erbjuder cirka 10 miljarder euro per år för sysselsättningsrelaterade projekt. Under programperioden 2007–2013 tilldelades Sverige 6,2 miljarder kronor. För denna period definierades två programområden:

- Programområde 1: Kompetensförsörjning, med inriktning mot kompetensutvecklande insatser
- Programområde 2: Ökat arbetskraftsutbud, med särskilt fokus på deltagare som står långt från arbetsmarknaden.⁶⁵

ESF-projekt kan sökas och drivas av bland annat offentliga förvaltningar, arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer, icke-statliga organisationer, välgörenhetsorganisationer och företag.

Under perioden 2007–2013 lämnade studieförbund och folkhögskolor in totalt 512 projektansökningar till ESF: 226 ansökningar från folkhögskolorna och 286 från studieförbunden. Det motsvarar 7,5 procent av alla ansökningar till ESF-fonden i Sverige. De flesta av folkbildningens ansökningar var inriktade mot programområde 2 – 65 procent av folkhögskolornas och 77 procent av studieförbundens. Många projekt handlade om att möta personer som står långt från arbetsmarknaden, med en kombination av utbildning, arbetssträning och motivationsstärkande åtgärder. Målgrupperna skiftar, men är ofta ungdomar/unga vuxna och personer med funktionsnedsättning. Fler-talet projekt inbegriper samverkan med andra aktörer.

172 av projekten beviljades medel. Projektsumman uppgick totalt till drygt 505 mnkr, varav 209 mnkr till folkhögskolorna och 296 mnkr till studieförbunden. I genomsnitt tilldelades alltså folkbildningen drygt 70 mnkr per år ur fonden.

Studieförbundens och folkhögskolornas engagemang i ESF är mycket skiftande. Av landets 150 folkhögskolor ansökte 62 om medel ur ESF under den senaste programperioden. Fyra av dessa erhöll 46 procent av det beviljade stödet till folkhögskolorna. Samtidigt skickade också åtta av studieförbunden in ansökningar. Fyra av dem delade på 95 procent av de beviljade bidragen.⁶⁶

⁶⁵ Varje medlemsstat driver, i samarbete med Europeiska kommissionen, ett eller flera lokala operativa verksamhetsprogram som utformas med utgångspunkt i de övergripande programområdena.

⁶⁶ Folkbildningsrådet genomför under vintern 2015 en kartläggning av förutsättningarna för folkbildningens medverkan i Europeiska socialfonden. Kartläggningen avrapporteras våren 2015.

Arvsfonden

Arvsfonden finansierar projekt för barn, ungdomar och personer med funktionsnedsättning. År 2014 delades nästan 615 mnkr ut i projektmedel.

Sedan 2010 har studieförbund och folkhögskolor beviljats sammanlagt nästan 200 mnkr kronor för 158 arvsfondsprojekt. Den i särklass största andelen har gått till studieförbunden: drygt 175 mnkr för 140 projekt. Nio av studieförbunden har beviljats medel under perioden. Tre av dem har delat nästan jämnt på 110 mnkr, d.v.s. på drygt 60 procent av pengarna. Folkhögskolorna har erhållit 24 mnkr för 18 projekt. Tio folkhögskolor har fått projektmedel. Den som fick mest tilldelades nästan 10 mnkr.

Referenser

Eriksson, L. (2011). *Vuxenutbildning för personer med funktionsnedsättning*. Linköpings universitet.

EU-kommissionen (2013). *Opening up Education: Innovative teaching and learning for all through new Technologies and Open Educational Resources*.

Findahl, O. (2014). *Svenskarna och internet 2014*. [.se/internetstatistik](http://www.scb.se/internetstatistik).

Folkbildningsrådet (2009). *Folkrorelseanknytningar och marknadsrelationer. Studieförbunden och deras grundarorganisationer, medlemsorganisationer och samverkansorganisationer*. Folkbildningsrådet utvärderar No 3 2009.

Folkbildningsrådet (2011). *Folkhögskoledeltagarundersökning 2010. Folkbildning för alla? Folkbildningsrådet utvärderar No 1 2011*.

Folkbildningsrådet (2013a). *Att vara folkhögskollärare – förutsättningar, kompetensbehov och tidsanvändning*. Folkbildningsrådet utvärderar No 1 2013.

Folkbildningsrådet (2013b). *Folkbildningens arbete med flexibelt lärande och digital delaktighet*.

Folkbildningsrådet (2013c). *Kulturprogrammets betydelse för lokalsamhället*. Folkbildningsrådet utvärderar No 2 2013.

Folkbildningsrådet (2013d). *Statsbidrag till folkhögskolor 2014. Kriterier och fördelningsprinciper*. Fastställda av Folkbildningsrådets styrelse 11 december 2013, dnr 270, 2013, 091

Folkbildningsrådet (2013e). *Statsbidrag till studieförbund 2014. Villkor, kriterier och fördelning Fastställda av Folkbildningsrådets styrelse 2013-12-11, dnr 268, 2013, 092*

Folkbildningsrådet (2014a). *Att styra eller icke styra? Slutrapport i utvärderingen av bidragsmodeller till studieförbund och folkhögskolor. Folkbildningsrådet utvärderar No 5 2014.*

Folkbildningsrådet (2014b). *Cirkeldeltagare efter 65 – livskvalitet och aktivt medborgarskap. Folkbildningsrådet utvärderar No 3 2014.*

Folkbildningsrådet (2014c). *Cirkelledare – folkbildningens fotfolk och drivkraft. Folkbildningsrådet utvärderar No 1 2014. Publiceras i april 2014.*

Folkbildningsrådet (2014d). *Kulturprogrammets betydelse för deltagarna. Folkbildningsrådet utvärderar No 2 2014. Publiceras i april 2014.*

Folkbildningsrådet (2014e). *Kulturprogrammets betydelse för kulturutövarna. Utvärdering 3 av studieförbundens kulturprogram. Folkbildningsrådet utvärderar No 4 2014.*

Folkbildningsrådet (2014f). *Rådslag 2014 om digital utveckling i folkbildningen - resultat och konsekvenser.*

Folkbildningsrådet (2014g). *Studiemotiverande folkhögskolekurs 2013.*

Folkbildningsrådet (2015a). *Etableringskurs på folkhögskola 2014.*

Folkbildningsrådet (2015b). *Folkhögskolornas ekonomi.*

Folkbildningsrådet (2015c). *Jämställdhet i folkbildningen. Rapport till regeringen 2015.*

Folkbildningsrådet (2015d). *Kommunernas och landstingens/regionernas bidrag till studieförbund 2013.*

Folkbildningsrådet (2015e). *Studieförbundens ekonomi 2013.*

Folkbildningsrådet (2015f). *Studiemotiverande folkhögskolekurs 2014.*

Nylander, E. et al (2014). *Olika tillsammans. En kartläggning av folkhögskolors lärmiljö för deltagare med funktionsnedsättning. Linköpings universitet, institutet för beteendevetenskap och lärande.*

Prop. 2005/06:155. *Makt att forma samhället och sitt eget liv – nya mål i jämställdhetspolitiken.*

Prop. 2005/06:192. *Lära, växa, förändra.*

Prop. 2009/10:3. *Tid för kultur.*

Prop. 2013/14:172. *Allas kunskap – allas bildning.*

Regeringskansliet (2011). *IT i människans tjänst – en digital agenda för Sverige. Näringsdepartementet.*

SOU 2004:30. *Folkbildning i brytningstid – en utvärdering av studieförbund och folkhögskolor. Slutbetänkande av Utredningen för statens utvärdering av folkbildningen 2004*

SOU 2014:13. *En digital agenda i människans tjänst – en ljusnande framtid kan bli vår. Betänkande av Digitaliseringskommissionen.*

Specialpedagogiska skolmyndigheten. *Årsredovisning 2011.*

Statistiska Centralbyrån (2013). *Den internationella undersökningen av vuxnas färdigheter. Tema utbildning. Rapport 2013:2.*

Svensk författningssamling 1991:977. *Förordning (1991:977) om statsbidrag till folkbildningen.*

Ungdomsstyrelsen (2013). *Ung i dag 2013.*

Universitetskanslersämbetet (2014). *Universitet & högskolor. Årsrapport 2014. Rapportnummer 2014:7.*

Volante (2012). *Kulturella och kreativa näringar 2012.*

Folkbildnings- rådets års- redovisning för 2014

Organisationsnummer 802015-8690

Förvaltningsberättelse

Information om verksamheten

Folkbildningsrådets syfte och ändamål

Folkbildningsrådet är en ideell förening med Folkbildningsförbundet, FBF, Sveriges Kommuner och Lands-ting, SKL, och Rörsefolkhögskolornas intresseorga-nisation, RIO, som medlemmar. Folkbildningsrådet har enligt stadgarna till uppgift att för medlemmarnas räkning fullgöra det som regering och riksdag kräver för att statsbidrag ska utgå till den verksamhet som bedrivs av folkhögskolor och studieförbund.

Folkbildningsrådets verksamhet

Folkbildningsrådet svarar för de uppgifter som medlem-marna uppdragit åt Folkbildningsrådet att handlägga. Uppdragen regleras via stadgar samt av styrelsen fast-ställda styr- och policydokument såsom arbetsformer, arbetsordning, villkor och kriterier, anvisningar, rikt-linjer och måldokument.

Av RIO och SKL har Folkbildningsrådet fått i uppdrag att under första halvåret svara för centrala informations-insatser om folkhögskolornas kursutbud via Folkhög-skolornas informationstjänst, FIN, samt lämna stöd till mentorprojektet för folkhögskolornas ledningsfunk-tioner (rektorer och styrelse). Den 1 juli överfördes verksamheterna till RIO.

Staten har anförtrott Folkbildningsrådet myndig-hetsuppgifter i Förordning (1991:977) om statsbidrag till folkbildning. Därutöver styrs verksamheten av folkbildningspropositionen 2005/06:192, förordning om myndigheters årsredovisning samt regeringens riktlinjer och regleringsbrev för anslaget 14:1 Bidrag till folkbildningen. Myndighetsuppdragen omfattar att Folkbildningsrådet har att

- företräda staten i förhållande till folkbildningen
- besluta om vilka studieförbund och folkhögsko-lor som ska få statsbidrag
- fördela statsbidraget mellan dessa
- lämna årsredovisning och budgetunderlag till regeringen enligt gällande föreskrifter
- kontinuerligt följa upp och utvärdera verksam-heten i förhållande till de syften och villkor som föreskrivits för statsbidraget
- redovisa hur statsbidraget bidragit till att folk-bildningens syften har uppnåtts
- i enlighet med regeringens riktlinjer lämna rapporter och resultatredovisning av folkbild-ningens verksamhet till regeringen
- återkalla statsbidrag som betalats ut till ett studieför-bund eller en folkhögskola i det fall verksamheten inte är förenlig med statens syften med statsbidraget

Genom sitt myndighetsuppdrag svarar Folkbildningsrådet för folkbildningspolitisk bevakning i ett svenskt, nordiskt och internationellt perspektiv.

Vidare har Folkbildningsrådet i uppgift att informera riksdagen, regeringen, myndigheter, andra organisationer, folkbildningens anordnare samt allmänheten om folkbildningens verksamhet och utveckling. Dessutom ska Folkbildningsrådet upprätthålla kontinuerliga kontakter med andra samhällssektorer av betydelse för folkbildningen.

Enligt regeringens riktlinjer till Folkbildningsrådet ska styrelsen varje år lämna årsredovisning med samlad bedömning och budgetunderlag till regeringen. Dessa samt följande rapporter är inlämnade 2014 till regeringen:

- Flexibelt lärande inom folkbildningen 2013
- Studiemotiverande folkhögskolekurs 2013
- Jämställdhetsinsatser med särskild inriktning på romska kvinnor

Folkbildningsrådet har därutöver genomfört egna uppföljningar vilka också är rapporterade. Dessa är:

- Kommunernas och landstingens/regionernas bidrag till studieförbund 2013
- Studieförbundens ekonomi 2013
- Folkhögskolornas ekonomi 2013
- Studieomdömen i folkhögskolor 2013–2014
- Söktryck till folkhögskolan hösten 2014
- Folkhögskolans pedagogiska personal 2013
- Lärartjänster i folkhögskolan 2013

Folkbildningsrådet har lämnat 9 remissyttranden samt varit representerat i 16 olika organ (föreningar, styrelser, myndighetsgrupper etc.).

Resultat och ställning

Kommentarer till resultatutvecklingen

Folkbildningsrådet ska inom budgetramen på ett effektivt sätt genomföra verksamheten enligt plan.

Verksamheten är till största delen finansierad genom medel ur folkbildningsanslaget. Folkbildningsrådets medlemmar fastställde 2014 års uttag vid representantskapets höstsammanträde i november 2013.

Utöver anslagsuttag, ersättning för uppdragen och reserverade medel har verksamheten i likhet med tidigare år finansierats via försäljning av tjänster och uthyrning av lokaler till RIO. Denna verksamhet har ökat i och med att verksamheten i de tidigare medlemssuppdragen FIN och Folkbildningsnätet överförts till RIO. Inom RIO hanteras verksamheten i en egen enhet, Folkhögskolornas serviceorganisation, FSO.

I samband med transfereringar har i huvudsak folk-

högskolornas bidragsbelopp genererat totalt 0,6 mnkr i ränteintäkter. Av dessa har 0,5 mnkr reserverats för folkhögskolor. Kvarstående 0,1 mnkr utgörs av Folkbildningsrådets ränteintäkter baserat på reserveringar och eget kapital.

Utfallet för Folkbildningsrådets myndighetsuppdrag är lägre än budget (2,6 mnkr), vilket beror på att styrelsens medel till förfogande inte behövts tas i anspråk, anslag från regeringen för utvärdering av jämställdhetsinsatser inom folkbildningen, ökade intäkter av lokaluthyrning samt att kostnader för verksamhet och kansli generellt är lägre än budget. Vidare är kostnaderna för administration av arbetsmarknadsuppdragen något lägre då den samordnas med ordinarie bidragsrutiner.

Inom det särskilda myndighetsuppdraget Digital delaktighet, har 4,2 mnkr fördelats till rådslag inom studieförbund och folkhögskolor. I övrigt har resurserna för fortbildning, utveckling av Folkbildningsnätet samt kansliets administration och uppföljning följt budget. Verksamheten redovisar ett överskott med 146 tkr.

Från Arbetsförmedlingen har Folkbildningsrådet fått uppdraget att fördela bidrag till folkhögskolor som genomfört utbildningsinsatser för arbetslösa inom ramen för Studiemotiverande folkhögskolekurser och Etableringskurser vid folkhögskolor. Totalt har 152 187 tkr fördelats i bidrag till folkhögskolorna. Arbetsförmedlingen har enligt avtal ersatt Folkbildningsrådet för administration och uppföljning av verksamheten med 3,5 mnkr. Verksamheten slutredovisas under april 2015. Det innebär att medel finns reserverade för slutreglering av bidrag för resekostnader.

Medlemsuppdragen Folkbildningsnätet och Folkhögskolornas informationstjänst har avslutats den 30 juni 2014, varefter de överförts till RIO. Uppdragen finansieras genom uttag från folkbildningsanslaget och reserverade medel. Verksamheterna redovisar ett underskott som motsvarar de medel som representantskapet avsatt för ändamålet.

Myndighetsuppdraget Folkhögskolornas studeranderättsliga råd har genomförts inom ramen för disponerade och reserverade medel.

Uppdraget Mentorprojekt inom folkhögskolan har genomförts med de medel som reserverades ur folkhögskolornas del av folkbildningsanslaget 2010. Resterande medel har reglerats med RIO som ett led i genomförd organisationsförändring.

Kostnader för kansli och administrativ personal har belastat såväl medlems- som övriga uppdrag i relation till verksamhetens omfattning.

Flerårsöversikt: Kostnaderna för Folkbildningsrådets myndighets- och medlemsuppdrag samt resultatet av verksamheten och tillkommande ränteintäkter under de fem senaste åren:

BELOPP (MNKR)	2014	2013	2012	2011	2010
Folkbildningsrådets myndighetsuppdrag (1)	27,7	31,7	27,5	25,3	24,5
Regeringsuppdrag					1,1
Digital delaktighet	7,7	8,5	8,1	8,5	8,2
Folkbildningsnätet (drift) (2)	3,2	5,5	5,7	5,3	5,5
Folkbildningsnätet (utveckling) (2)	1,2	0,9	1,0	2,3	1,0
Folkhögskolornas informationstjänst (2)	4,5	7,2	7,4	7,7	6,9
Skolforms- och studerandefrågor inom folkhögskolan (1)	1,1	1,2	1,1	1,1	0,6
Folkbildning – Learning for Active Citizenship				1,5	1,8
Mentorprojekt inom folkhögskolan	0,1	0,2	0,4	0,5	0,1
Arbetsmarknadsinsatser (uppföljning o adm.)	2,8	2,5	1,4	1,1	1,0
Resultat verksamhet	2,2	-3,8	0,4	0,8	1,0
Resultat ränteintäkter	0,1	0,2	0,3	0,3	0,1

(1) Skolforms- och studerandefrågor inom folkhögskolan ingår i myndighetsuppdraget från och med 2014. För jämförelse har verksamheten fortsatt redovisats separat, vilket innebär att Folkbildningsrådets myndighetsuppdrag 2014 har reducerats med 1,1 mnkr.

(2) 2014 omfattar verksamheten perioden 1 januari–30 juni.

Eget kapital

Det egna kapitalet är indelat i balanserat kapital, resultatutjämningsreserv, ändamålsbestämda medel och årets resultat. Då möjlighet finns avsätter Folkbildningsrådet medel för resultatutjämningsreserv som används för att kapa budgettoppar.

2013 års verksamhet redovisade ett underskott med 3 603 tkr. Representantskapets vårsammanträde 2014 disponerade på styrelsens förslag ändamålsbestämda medel 3 433 tkr, reserverade medel utan åtaganden 2 884 tkr samt resultatutjämningsreserven 4 900 tkr, det vill säga totalt 11 217 tkr.

Representantskapet upplöste 512 tkr ur resultatutjämningsreserven, som därmed uppgår till 4 288 tkr. Vidare avsattes för budgeterad men inte slutförd verksamhet 509 tkr till Etik och gränsdragning inom folkhögskolan, 1 542 tkr till Flexibelt lärande, 503 tkr till FIN, 259 tkr till Folkbildningsnätets drift och 513 tkr till utveckling, d.v.s. totalt 3 326 tkr. Därmed har totalt 7 614 tkr avsatts och mellanskillnaden till disponibla medel (11 217 tkr) motsvaras av 2013 års underskott.

Väsentliga händelser under räkenskapsåret

Folkbildningsrådets huvuduppgift är att fördela de statliga bidragen till studieförbund och folkhögskolor samt till studerandeorganisationer inom folkhögskolan. Pris- och löneomräkningen för folkbildningsanslaget 2014 var 79,4 mnkr eller 2,35 procent. Föregående år var motsvarande omräkning 0,6 procent (20 mnkr).

Folkbildningsanslaget har sedan 2013 förstärkts med 60 mnkr för att möta ett ökat utbildningsbehov från

deltagare som genomgått Studiemotiverande folkhögskolekurs. Folkhögskolans Allmänna kurs kunde därmed utökas med 1 000 årsplatser. Därutöver fick Folkbildningsrådet använda kvarvarande medel från 2013 (ca 13,7 mnkr), vilket motsvarade ca 200 platser.

Folkbildningsrådet rekviderar kvartalsvis det statliga folkbildningsanslaget via Kammarkollegiet och överför bidragen till studieförbunden samma dag de disponeras. Utbetalningen till folkhögskolorna sker någon eller några dagar senare, vilket ger ränteintäkter som tillförs folkhögskolorna i form av bidrag eller för användning inom folkhögskolerelaterad verksamhet efterföljande verksamhetsår.

100,2 mnkr (108,8 mnkr 2013) har redovisats för utbildningsinsatser vid folkhögskolor för arbetslösa. Arbetsförmedlingen har anvisat ca 4 700 deltagare av de tillgängliga 8 000 platserna, vilket är förklaringen till att avtalade 168 mnkr inte använts. 2014 fick Folkbildningsrådet från Arbetsförmedlingen i uppdrag att genomföra etableringskurser för nyanlända invandrare. Totalt disponerade 60 mnkr för kurser vid folkhögskolor, varav bidrag utbetalas med 55,5 mnkr avseende verksamhet för 1 089 deltagare.

I genomsnitt innebär de totala bidragsutbetalningarna 896 mnkr per kvartal (858 mnkr år 2013).

Under 2014 har små folkhögskolor (ram under 4 000 deltagarveckor) fått en utökning om behov har kunnat påvisas. Ökningen har möjliggjorts genom en överföring av veckor från de större folkhögskolorna (totalt 999 veckor) och med 3 953 veckor finansierade via i huvudsak pris- och löneomräkningsmedel.

Åtta ansökningar om statsbidrag till nya folkhög-

skoleverksamhet har prövats under året. Styrelsen beslöt att bevilja statsbidrag till två nya folkhögskolor och försöksverksamhet vid en folkhögskola fr.o.m. 2015.

För femte året har Folkbildningsrådet i enlighet med förordningen lämnat bidrag till studerandeorganisationer inom folkhögskolan. Sveriges Förenade Studentkårer har erhållit 250 tkr för insatser riktade till lokala elevorganisationer och deltagare vid folkhögskolor.

En bidragsmottagare har varit föremål för särskild granskning under 2014. Resultatet av granskningen innebär att MKFC Stockholms folkhögskola inte kommer att beviljas statsbidrag efter 31 december 2014.

Verksamheten vid Folkbildningsrådets kansli förändrades från 1 juli 2014 då medlemsuppdragen FIN och Folkbildningsnätet överfördes till RIO. Verksamheten har inom Folkbildningsrådet årligen omsatt cirka 15 mnkr och omfattat 6 heltidsanställda.

Förvaltning och organisation

Folkbildningsrådets beslutande organ utgörs av representantskapet och styrelsen. Representantskapet, som är Folkbildningsrådets högsta beslutande organ, består av tio ombud för FBF, fem ombud för SKL och fem ombud för RIO. Representantskapet behandlar styrelsens och revisorernas berättelser och beslutar om ansvarsfrihet samt fastställer Folkbildningsrådets uttag ur folkbildningsanslaget för finansieringen av Folkbildningsrådets verksamhet. Representantskapet väljer vartannat år ordförande samt utser styrelse och revisorer.

Styrelsen består av ordförande jämte åtta ordinarie ledamöter samt en personalrepresentant. Åtta styrelsesammanträden har genomförts under året.

Medlemmarna nominerar vardera en revisor. En av dessa ska vara auktoriserad revisor.

Medlemmarnas inflytande och styrning av Folkbildningsrådet sker genom beslut och uppdrag fattade av representantskapet. Överläggningar med ordföranden i Folkbildningsrådets medlemsorganisationer genomförs kring frågor som är av mer övergripande och principiell karaktär. För den nationella utvärderingen finns en expertgrupp.

För verkställande av styrelsens beslut finns ett kansli som är organiserat och kompetensinriktat utifrån de krav som verksamhetsplanen, regeringens riktlinjer och övriga beslut ställer. Kansliets arbete leds av en generalsekreterare. Under 2014 hade kansliet 20 årsanställda (17 anställda 2013) inom myndighetsuppdraget. Fyra av dessa tjänster svarar för service och administration. Från 2014 inkluderas Etik- och gränsdragningsfrågor samt Utbildningsformer och studeranderätt i myndighetsuppdraget (tre årsanställda). Det förklarar ökningen jämfört med 2013.

Det särskilda myndighetsuppdraget Digital del-

aktighet har haft 0,6 årsanställd och uppdragen från Arbetsförmedlingen omfattar två årsanställda (projektledare och assistent).

Med beaktande av att medlemsuppdragen 1 juli överfördes till RIO motsvarar denna verksamhet tre årsanställda fördelade på Folkbildningsnätet (en) och Folkhögskolornas informationstjänst (två).

Totalt innebär det 25 årsanställda omräknat till heltid.

Dispositionsförslag

Resultatet av 2014 års verksamhet innebär ett överskott efter ränteintäkter med 2 185 tkr (budgeterat underskott 1 565 tkr).

Styrelsen föreslår att till representantskapets förfogande ställa:

Årets resultat	2 185 tkr
Resultatutjämningsreserv	4 288 tkr
Ändamålsbestämda medel*	3 326 tkr

Summa	9 799 tkr

* FIN 503 tkr, Folkbildningsnätet drift 259 tkr, Folkbildningsnätet utveckling 513 tkr, Etik och gränsdragnings inom folkhögskolan 509 tkr och Digital delaktighet 1 542 tkr.

Styrelsen föreslår att 9 799 tkr disponeras enligt följande:

- FIN:s underskott balanseras med upplösning av ändamålsavsatta 503 tkr.
- Folkbildningsnätets underskott för drift och utveckling balanseras genom upplösning av ändamålsavsatta 259 tkr respektive 513 tkr.
- Ändamålsavsatta 509 tkr för Etik och gränsdragnings inom folkhögskolan återförs till folkhögskolorna.
- Digital delaktighet ökas med 145 tkr till tidigare ändamålsavsatta 1 542 tkr. De medel som tillförs motsvarar överskott av verksamhet 2014.
- 500 tkr avsätts för ändamålet uppföljning av SMF- och etableringsinsatser. Tillförda medel finansieras inom avtalad ersättning från Arbetsförmedlingen.
- 300 tkr avsätts för ändamålet utvärdering av jämställdheten inom folkbildningen. Medlen har utbetalats 2014 och avser finansiering av kostnader 2015.
- Resultatutjämningsreserven förstärks med 712 tkr mot bakgrund av att den sänktes vid resultatdisposition 2013.
- Fördelning med 1 138 tkr till folkhögskolor och 1 174 tkr till studieförbund.

Sammanfattning av styrelsens förslag (tkr)

TILL REPRESENTANTSKAPETS FÖRFOGANDE UTÖVER BALANSERAT EGET KAPITAL:

Årets resultat	2 185
Ändamålsbestämda medel under eget kapital	3 326
Resultatutjämningsreserv	4 288
Summa	9 799

STYRELSENS FÖRSLAG TILL DISPOSITION:	IB	DISP	UB
Ändamålsavsättning			
Folkhögskolornas informationstjänst	503	-503	0
Folkbildningsnätet, drift	259	-259	0
Folkbildningsnätet, utveckling	513	-513	0
Etik och gränsdragning inom folkhögskolan	509	-509	0
Digital delaktighet	1 542	145	1 687
Utvärdering av jämställdhetsinsatser	0	300	300
Uppföljning av SMF- och etableringsinsatser	0	500	500
Resultatutjämningsreserv	4 288	712	5 000
Fördelning till			
Folkhögskolor		1 138	1 138
Studieförbund		1 174	1 174
Summa			9 799

Bokslut för räkenskapsåret 2014-01-01–2014-12-31

Organisationsnummer 802015-8690

Resultaträkning (tkr)

	NOT	2014	2013
Transfereringar			
Statens anslag 14:1 Bidrag till folkbildningen		3 460 055	3 385 752
Överförda medel Extra platser allmän kurs		13 684	-13 684
Övriga statliga anslag	1	156 987	109 766
Summa anslag		3 630 726	3 481 834
Statsbidrag till folkhögskolor och studieförbund	2	-3 430 889	-3 323 368
Övriga bidrag	1	-153 137	-107 266
Summa bidrag		-3 584 026	-3 430 634
Saldo före egen verksamhet	3	46 700	51 200
Kostnader för egen verksamhet			
Folkbildningsrådet – myndighetsuppdrag	4	-26 498	-30 154
Folkbildningsrådet – särskilda uppdrag	5	-10 416	-10 991
Folkbildningsnätet	6	-3 572	-4 957
Folkhögskolornas informationstjänst	7	-4 151	-7 187
Etik och gränsdragning inom folkhögskolan*			-691
Folkhögskolornas studeranderättsliga råd*			-1 000
Saldo före ränteintäkter		2 063	-3 780
Ränteintäkter		611	862
Fördelade räntemedel	8	-489	-685
Årets resultat		2 185	-3 603

* Ingår från 2014 i Folkbildningsrådets myndighetsuppdrag.

Balansräkning (tkr)

	NOT	2014-12-31	2013-12-31
Tillgångar			
Anläggningstillgångar			
Maskiner och inventarier	9	486	351
Omsättningstillgångar			
Kortfristiga fordringar	10	4 498	371
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	11	1 486	1 969
Kassa och bank		63 405	103 087
Summa tillgångar		69 875	105 778
Eget kapital och skulder			
Eget kapital			
Balanserat kapital	12	5 000	5 000
Resultatutjämningsreserv		4 288	4 900
Ändamålsbestämda medel		3 326	3 433
Årets resultat		2 185	-3 603
		14 799	9 730
Avsättningar	13	416	416
Kortfristiga skulder			
Skulder avseende statsanslag	14	46 526	84 056
Skulder avseende IT-anslag	15	698	3 634
Räntemedel	16	489	984
Leverantörsskulder		3 496	3 840
Övriga kortfristiga skulder		1 605	412
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	17	1 846	2 706
Summa eget kapital och skulder		69 875	105 778
Ställda pantar		Inga	Inga
Ansvarsförbindelser		Inga	Inga

Noter

Redovisnings- och värderingsprinciper

Årsredovisningen har upprättats enligt årsredovisningslagen. Det innebär bl.a. att reserveringar och avsättningar för verksamhet som är budgeterad men ej slutförd sker i samband med disposition av överskottsmedel. Sådan avsättning sker till ändamålsbestämda medel under det egna kapitalet genom representantskapets beslut.

NOT 1 Övriga statliga anslag

	2014	2013
Intäkter		
Medel för jämställdhetsinsats inom folkbildningen	1 000	1 000
Medel för studie om jämställdhet i folkbildningen	300	
Arbetsmarknadsmedel, utbildningsinsatser vid folkhögskolor för arbetslösa	100 237	108 766
Arbetsmarknadsmedel, etableringskurs vid folkhögskolor	55 450	
	156 987	109 766
Kostnader		
Bidrag för jämställdhetsinsatser	950	1 000
Bidrag till utbildningsinsatser vid folkhögskolor för arbetslösa	97 737	106 266
Bidrag till etableringskurs vid folkhögskolor	54 450	
	153 137	107 266

NOT 2 Statsbidrag till folkhögskolor och studieförbund

	2014	2013
Allmänt bidrag, folkhögskolor (1)	1 648 893	1 606 558
Medel för utökning av folkhögskolans Allmänna kurs med 1 000 årsplatser	60 000	60 000
Medel för påbörjad men ej avslutad verksamhet Extra platser allmän kurs 2013	13 684	-13 684
Allmänt bidrag, studerandeorganisationer inom folkhögskolor	250	200
Allmänt bidrag, studieförbund	1 708 062	1 670 294
	3 430 889	3 323 368

(1) Inklusive folkhögskolornas specifika medlems/myndighetsuppdrag till Folkbildningsrådet är bidraget 1 654 024 tkr (2014) respektive 1 617 003 tkr (2013).

NOT 3 Saldo före egen verksamhet

	2014	2013
Uttag ur folkbildningsbidraget för finansiering av:		
Folkbildningsrådets myndighetsuppdrag	27 600	25 200
Digital delaktighet (1)	7 800	8 500
Folkbildningsnätet (1)	2 319	4 555
Uttag ur övriga anslag för finansiering av:		
Folkbildningsrådets kostnader för utbildningsinsatser för arbetslösa och etableringskurser	3 500	2 500
Folkbildningsrådets administration av jämställdhetsinsatser	50	
Medel för studie om jämställdhet i folkbildningen	300	
Uttag ur folkhögskolornas andel av folkbildningsbidraget för finansiering av:		
Folkhögskolornas informationstjänst (1)	3 650	7 300
Folkbildningsnätet (1)	481	945
Etik och gränsdragning inom folkhögskolan		1 200
Studeranderättsliga frågor	1 000	1 000
	46 700	51 200

(1) Verksamheter överförda till r10 1 juli, d.v.s. budgeten omfattar enbart första halvåret. Folkhögskolor och studieförbund har fått en motsvarande bidragsökning för andra halvåret, varefter man erlagt en avgift till r10 för finansiering av dessa verksamheter under andra halvåret. För Digital delaktighet avses 700 tkr för utveckling av Folkbildningsnätet.

NOT 4 Folkbildningsrådet – myndighetsuppdrag

	2014 UTFALL	2014 BUDGET	2013 UTFALL
Intäkter			
Sålda tjänster	2 134	1 020	1 082
Upplösning reserverade medel	144	1 420	417
	2 278	2 440	1 499
Kostnader			
Beslutande och beredande organ och till styrelsen förfogande	4 490	5 550	4 570
Folkbildningspolitik och omvärldsbevakning	2 477	2 800	2 865
Kommunikation	2 985	3 000	2 715
Bidragsfördelning	3 515	3 500	2 460
Etik- och gränsdragningsfrågor	2 103	2 400	
Skolform och studeranderätt	1 073	1 300	
Verksamhetsuppföljning och kvalitetsarbete	5 441	6 000	4 360
Nationell utvärdering	5 802	6 100	10 535
Kostnad för sålda tjänster och lokaler	890	750	0
Kansli (ledning och administration)			4 148
	28 776	31 400	31 653
Kostnader – intäkter	26 498	28 960	30 154
För konferensverksamhet vidarefakturerade kostnader ingår	362		308
Cirka 70 procent av kostnaderna avser kansliresurser (personal och kontor)			

NOT 5 Folkbildningsrådet – särskilda uppdrag, kostnader

	2014 UTFALL	2014 BUDGET	2013 UTFALL
Digital delaktighet inom folkbildningen			
Bidrag lokal och regional utveckling samt utvärdering	4 189	4 500	4 169
Fortbildning, nätverk och kunskapsbildning	2 062	2 195	2 259
Stöd till utveckling av Folkbildningsnätet	700	700	1 400
Utvärdering av Flexibelt lärande			867
Kansli (beredning och uppföljning)	703	815	663
	7 654	8 210	9 358
Balansering av budget via reserverade medel		-410	-867
	7 654	7 800	8 491
För konferensverksamhet vidarefakturerade kostnader ingår	5		21
Studiemotiverande folkhögskolekurser och etableringskurser, kostnader för administration och uppföljning	2 762	3 500	2 500
Summa särskilda uppdrag	10 416	11 300	10 991

NOT 6 Folkbildningsnätet, kostnader

	2014 UTFALL	2014 BUDGET	2013 UTFALL
Drift	2 127	1 680	3 385
Kansli, kontor och personal	1 107	1 120	2 085
Utveckling	1 249	805	887
	4 483	3 605	6 357
Medel för utveckling från Digital delaktighet	-700	-700	-1 400
Använda reserverade medel vid överföring till fso 1 juli	-211	-105	
	3 572	2 800	4 957

NOT 7 Folkhögskolornas informationstjänst, kostnader

	2014 UTFALL	2014 BUDGET	2013 UTFALL
Information	2 724	1 638	3 499
Kansli, kontor och personal	1 790	2 013	3 688
	4 514	3 650	7 187
Använda reserverade medel vid överföring till fso 1 juli	-363		
	4 151	3 650	7 187
För konferensverksamhet vidarefakturerade kostnader ingår			157

NOT 8 Fördelade räntemedel

	2014	2013
Folkhögskolans verksamhet	489	685
Studieförbundens verksamhet	0	0
	489	685

Räntemedlen har beräknats utifrån respektive verksamhets genomsnittliga innestående anslag varje månad.

NOT 9 Maskiner och inventarier

	2014	2013
Ingående anskaffningsvärde	2 393	2 241
Utrangerat under året	-949	
Inköp under året	601	152
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	2 045	2 393
Ingående avskrivningar	-2 042	-1 636
Utrangerat under året	935	
Årets avskrivningar	-452	-406
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	-1 559	-2 042
Utgående värde	486	351

Maskiner och inventarier avskrivs på tre år. Fordon avskrivs på fem år.

NOT 10 Kortfristiga fordringar

(upptagna till det belopp som efter individuell prövning förväntas bli betalt)

	2014	2013
Kundfordringar samt övriga mindre fordringar	1 611	371
Folkhögskolor, SMF-medel	595	
Folkhögskolor, återtag statsbidrag 2012–2013	2 292	
	4 498	371

NOT 11 Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter

	2014	2013
Hyror lokaler och maskiner	775	776
Telefonabonnemang, datalicenser och serverutrymme	313	645
Premie- och årsavgifter	243	354
Övriga förutbetalda kostnader	155	194
	1 486	1 969

NOT 12 Eget kapital

Representantskapet vid vårens sammanträde 2014 beslöt på styrelsens förslag att utöver ändamålsavsatta medel och resultatutjämningsreserv använda reserverade, ej villkorade, medel (2 884 tkr) för disposition av ett negativt resultat med 3 603 tkr. Tabellen är en sammanfattning av beslutet.

	ÄNDAMÅLS- BESTÄMDA MEDEL	RESULTAT- UTJÄMNINGSMEDEL	BALANSERAT KAPITAL	ÅRETS RESULTAT	SUMMA BALANSERAT KAPITAL
Ingående balans 1 jan	3 433	4 900	5 000	-3 603	9 730
Beslut av representantskapet	-107	-612		3 603	2 884
Årets resultat				2 185	2 185
Utgående balans 31 dec	3 326	4 288	5 000	2 185	14 799

Ändamålsbestämda medlen är avsatta för Folkbildningsnätets drift 259 tkr och utveckling 513 tkr, FIN 503 tkr, Digital delaktighet 1 542 tkr samt Etik och gränsdragning inom folkhögskolan 509 tkr.

NOT 13 Avsättningar av SPP-allokerade medel

	2014	2013
Ingående värde	416	626
Använda medel		-210
Utgående värde	416	416

Reserverade medel för kompetensutveckling och pensionslösningar för kanslipersonal.

NOT 14 Skulder avseende statsanslag

	2014	2013
Ej fördelat, folkhögskolor och studieförbund	1 199	9 442
Arbetsmarknadsmedel	40 722	69 602
Fortbildning lärare/rektorer folkhögskolor		486
Studeranderätt och folkhögskoleverksamhet	3 276	1 835
Jämställdhets- och EU-insatser	190	380
Digital delaktighet	1 140	2 311
	46 527	84 056

Fortbildningsmedel för folkhögskolornas mentors- och styrelseprojekt har fördelats med 99 tkr, resterande 387 tkr har överförts till folkhögskolorna (R10) för fortsatta insatser. Vidare har 800 tkr överförts till R10 i samband med att medlemsuppdragen övergår till R10.

NOT 15 Skulder avseende IT-anslag

	2014	2013
Ingående värde	3 634	3 634
Använda medel	-2 936	
Utgående värde	698	3 634

Använda medel består av 2 334 tkr för disposition av 2013 år underskott (se not 12) och 602 tkr i samband med överföring av medlemsuppdragen till R10.

NOT 16 Räntemedel

	2014	2013
Ingående saldo 1 jan	984	1 463
Under verksamhetsåret reserverade ränteintäkter	489	863
Under verksamhetsåret fördelade räntor	-984	-1 342
Utgående saldo 31 dec	489	984

NOT 17 Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter

	2014	2013
Löner, sociala avgifter och löneskatter	952	1 120
Avtalade statistikbearbetningar, utvärderings- och IT-uppdrag	635	1 160
Bidrag Regional fortbildning, EU-insatser och Flexibelt lärande	94	8
Beräknat upparbetat revisionsarvode	100	100
Övriga diverse upplupna kostnader	65	318
	1 846	2 706

Personaluppgifter

	2014	2013
Medeltal antal anställda inom myndighets-, medlems- och övriga uppdrag		
Kvinnor	16	18
Män	9	9
	25	27
Löner och arvoden		
Arvoden till ordinarie och adjungerade styrelseledamöter	275	288
Arvoden till ledamöter i berednings- och referensgrupper	199	237
Lön/arvode till uppdragstagare	351	1 066
Lön anställda	12 411	13 274
	13 236	14 865
Sociala avgifter enligt lag	4 189	4 535
Pensionskostnader för anställda	1 868	2 027
Löneskatt	521	524

Pensionspremier betalas inte för förtroendevalda.

Arbetstid och sjukfrånvaro

Sammanlagd ordinarie arbetstid är 48 663 timmar. Föregående år var ordinarie arbetstid 53 391 timmar. Den sammanlagda sjukfrånvaron under året är 1 042 timmar. Föregående år var sjukfrånvaron 1 299 timmar. Sjukfrånvaron i relation till totalt antal arbetade timmar är 2,1 procent. Motsvarande värden föregående år var 2,4 procent. Arbetstidsuppgifterna för 2014 är inte helt jämförbara med 2013 då medlemsuppdragen FIN och Folkbildningsnätet överfördes till RIO den 1 juli 2014, d.v.s. en reduktion på helåret 2014 med cirka tre heltidstjänster.

Anställningsvillkor

Generalsekreterarens anställningsvillkor följer avtal om allmänna bestämmelser för tjänstemän upprättat mellan Unionen och Arbetsgivaralliansen med undantag av arbetsgivarens uppsägningstid, som är 24 månader.

Stockholm den 18 februari 2015

Catharina Håkansson Boman
ordförande

Carola Gunnarsson

Kristina Båth Sågänger

Lena Hallengren

Hanna Hallin

Ulf Melin

Lars Nordström

Andreas Norlén

Johan Söderman

Tomas Östlund
personalrepresentant

Britten Månsson-Wallin
generalsekreterare

Vår revisionsberättelse har avgivits den 19 februari 2015

Anders Larsson

Kristina Mårtensson

Mats Blomgren
auktoriserad revisor

Revisions- berättelse

Till representantskapet i Folkbildningsrådet,
org.nr 802015-8690

Rapport om årsredovisningen

VI HAR UTFÖRT en revision av årsredovisningen för Folkbildningsrådet för år 2014.

Styrelsens ansvar för årsredovisningen

Det är styrelsen som har ansvaret för att upprätta en årsredovisning som ger en rättvisande bild enligt årsredovisningslagen och för den interna kontroll som styrelsen bedömer är nödvändig för att upprätta en årsredovisning som inte innehåller väsentliga felaktigheter, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel.

Revisorernas ansvar

Vårt ansvar är att uttala oss om årsredovisningen på grundval av vår revision. Granskningen har utförts enligt god revisionssed. För den auktoriserade revisorn innebär detta att denna utfört revisionen enligt International Standards on Auditing och god revisionssed i Sverige. Dessa standarder kräver att den auktoriserade revisorn följer yrkesetiska krav samt planerar och utför revisionen för att uppnå rimlig säkerhet att årsredovisningen inte innehåller väsentliga felaktigheter.

En revision innefattar att genom olika åtgärder inhämta revisionsbevis om belopp och annan information i årsredovisningen. Revisorn väljer vilka åtgärder som ska utföras, bland annat genom att bedöma riskerna för väsentliga felaktigheter i årsredovisningen, vare sig dessa beror på oegentligheter eller på fel. Vid denna riskbedömning beaktar revisorn de delar av den interna kontrollen som är relevanta för hur föreningen upprättar årsredovisningen för att ge en rättvisande bild i syfte att utforma granskningsåtgärder som är ändamålsenliga med hänsyn till omständigheterna, men inte i syfte att göra ett uttalande om effektiviteten i föreningens interna kontroll. En revision innefattar också en utvärdering av ändamålsenligheten i de redovisningsprinciper som har använts och av rimligheten i styrelsens uppskattningar i redovisningen, liksom en utvärdering av den övergripande presentationen i årsredovisningen.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för våra uttalanden.

Uttalanden

Enligt vår uppfattning har årsredovisningen upprättats i enlighet med årsredovisningslagen och ger en i alla väsentliga avseenden rättvisande bild av föreningens finansiella ställning per den 31 december 2014 och av dess finansiella resultat för året enligt årsredovisningslagen. Förvaltningsberättelsen är förenlig med årsredovisningens övriga delar.

Vi tillstyrker därför att representantskapet fastställer resultaträkningen och balansräkningen.

Rapport om andra krav enligt lagar och andra författningar

UTÖVER VÅR REVISION av årsredovisningen har vi även utfört en revision av styrelsens förvaltning för Folkbildningsrådet för år 2014.

Styrelsens ansvar

Det är styrelsen som har ansvaret för förvaltningen.

Revisorernas ansvar

Vårt ansvar är att med rimlig säkerhet uttala oss om förvaltningen på grundval av vår revision. Vi har utfört revisionen enligt god revisionssed i Sverige.

Som underlag för vårt uttalande om ansvarsfrihet har vi utöver vår revision av årsredovisningen granskat väsentliga beslut, åtgärder och förhållanden i föreningen för att kunna bedöma om någon styrelseledamot har företagit någon åtgärd eller gjort sig skyldig till försummelse som kan föranleda ersättningskyldighet.

Vi anser att de revisionsbevis vi har inhämtat är tillräckliga och ändamålsenliga som grund för vårt uttalande.

Uttalande

Vi tillstyrker att representantskapet beviljar styrelsens ledamöter ansvarsfrihet för räkenskapsåret.

Stockholm den 19 februari 2015

Kristina Mårtensson

Anders Larsson

Mats Blomgren
Auktoriserad revisor

Bilagor:

Fördelning av statsbidrag till de 150 folkhögskolorna (kr)

FOLKHÖG- SKOLA	BAS	UTVECKL O PROFILERING	LÄSFRÄM- JANDE	INT VERK- SAMHET	VOLYM	EXTRA PLATS ALLM KURS	SPRÅK- SCHABLON	FÖRSTÄRK- NING	SUMMA (1)
Agnesberg	607 620	300 000	100 000	6 800	5 009 600	0	582 300	370 800	6 977 120
Albin	607 620	300 000	100 000	6 800	6 031 400	1 639 400	122 500	0	8 807 720
Alma	607 620	300 000	100 000	6 800	6 286 100	2 520 800	196 500	738 700	10 756 520
Arbetarrör i Göteborg	607 620	300 000	100 000	6 800	7 271 200	1 720 200	134 500	1 004 600	11 144 920
Arbetarrör i Viskadalen	607 620	300 000	100 000	6 800	11 053 200	0	98 800	688 900	12 855 320
Axevalla	607 620	300 000	100 000	6 800	7 519 800	0	200 800	578 900	9 313 920
Bergslagen	607 620	300 000	100 000	6 800	6 405 000	960 800	76 800	387 200	8 844 220
Billströmska	607 620	300 000	100 000	6 800	7 528 900	106 800	67 500	699 100	9 416 720
Birka	607 620	300 000	100 000	6 800	10 737 500	0	32 000	293 300	12 077 220
Birkagården	607 620	300 000	100 000	6 800	13 227 900	0	41 500	805 700	15 089 520
Biskops- Arnö Norden	607 620	300 000	100 000	6 800	9 110 400	0	0	248 400	10 373 220
Blekinge län	607 620	300 000	100 000	6 800	7 902 600	39 700	98 300	469 400	9 524 420
Bollnäs	607 620	300 000	100 000	6 800	11 452 800	0	60 000	351 700	12 878 920
Bona	607 620	300 000	100 000	6 800	7 454 200	0	211 300	690 300	9 370 220
Bosön	607 620	300 000	100 000	6 800	10 970 900	0	7 800	169 900	12 163 020
Botkyrka	607 620	300 000	100 000	6 800	6 031 400	1 255 100	632 500	390 500	9 323 920
Braheskolan	607 620	300 000	100 000	6 800	12 329 600	0	194 300	673 300	14 211 620
Bromma (2)	607 620	300 000	100 000	6 800	10 264 800	0	79 300	744 000	12 102 520
Brunnsvik	607 620	300 000	100 000	6 800	12 276 300	459 000	149 300	112 800	14 011 820
Bäckedal	607 620	300 000	100 000	6 800	5 268 900	0	12 000	0	6 295 320
Dalkarlså	607 620	300 000	100 000	6 800	6 100 000	0	192 500	434 700	7 741 620
Dalsland	607 620	300 000	100 000	6 800	7 873 600	930 300	298 500	732 900	10 849 720
Edelvik	607 620	300 000	100 000	6 800	6 130 500	0	9 800	1 025 800	8 180 520
Eskilstuna	607 620	300 000	100 000	6 800	10 432 500	526 100	572 000	723 700	13 268 720
Eslöv	607 620	300 000	100 000	6 800	9 926 200	2 246 300	169 800	1 391 400	14 748 120
Fellingsbro	607 620	300 000	100 000	6 800	11 179 800	0	318 300	3 074 600	15 587 120
Fhsk i Angered	607 620	300 000	100 000	6 800	6 031 400	721 300	613 300	860 600	9 241 020
Finska i Gbg	607 620	300 000	100 000	6 800	6 100 000	134 200	866 000	770 000	8 884 620
Fornby	607 620	300 000	100 000	6 800	9 194 200	610 000	252 300	1 548 500	12 619 420
Forsa	607 620	300 000	100 000	6 800	8 062 700	0	60 300	722 900	9 860 320
Framnäs	607 620	300 000	100 000	6 800	10 585 000	158 600	0	2 729 500	14 487 520
Fridhem	607 620	300 000	100 000	6 800	13 148 600	123 500	138 500	566 300	14 991 320
Fristad	607 620	300 000	100 000	6 800	8 974 600	883 000	294 000	3 041 000	14 207 020
Furuboda	607 620	300 000	100 000	6 800	6 031 400	1 241 400	6 800	5 048 100	13 342 120
Färnebo	607 620	300 000	100 000	6 800	6 100 000	82 400	144 500	240 400	7 581 720
Gamleby	607 620	300 000	100 000	6 800	8 863 300	657 300	72 000	1 148 100	11 755 120
Geijerskolan	607 620	300 000	100 000	6 800	9 386 400	0	87 300	149 600	10 637 720
Glimåkra	607 620	300 000	100 000	6 800	10 126 000	549 000	253 000	1 602 500	13 544 920
Glokala	607 620	300 000	100 000	6 800	6 031 400	1 630 200	382 800	546 800	9 605 620
Gotland	607 620	300 000	100 000	6 800	9 273 500	228 800	15 800	425 800	10 958 320
Grebbestad	607 620	300 000	100 000	6 800	6 100 000	135 700	2 800	438 600	7 691 520

FOLKHÖG- SKOLA	BAS	UTVECKL O PROFILERING	LÄSFRÄM- JANDE	INT VERK- SAMHET	VOLYM	EXTRA PLATS ALLM KURS	SPRÅK- SCHABLON	FÖRSTÄRK- NING	SUMMA (1)
Grimslöv	607 620	300 000	100 000	6 800	7 323 100	119 000	28 300	97 200	8 582 020
Göteborg	607 620	300 000	100 000	6 800	13 801 300	2 328 700	659 000	2 917 300	20 720 720
Hagaberg	607 620	300 000	100 000	6 800	10 062 000	887 600	101 000	2 040 800	14 105 820
Helliden	607 620	300 000	100 000	6 800	7 167 500	0	9 000	354 800	8 545 720
Helsjön	607 620	300 000	100 000	6 800	7 182 800	27 500	8 800	293 700	8 527 220
Hjo	607 620	300 000	100 000	6 800	8 578 100	180 000	106 500	1 504 200	11 383 220
Hjälmared	607 620	300 000	100 000	6 800	8 982 300	581 000	130 000	894 700	11 602 420
Hola	607 620	300 000	100 000	6 800	7 826 300	0	14 300	1 260 200	10 115 220
Hvilan	607 620	300 000	100 000	6 800	10 627 700	864 700	221 300	119 800	12 847 920
Hyllie Park	607 620	300 000	100 000	6 800	6 031 400	631 400	117 300	157 800	7 952 320
Hällefors	607 620	300 000	100 000	6 800	6 031 400	709 100	247 800	740 100	8 742 820
Härnösand	607 620	300 000	100 000	6 800	12 483 700	369 100	20 300	2 866 200	16 753 720
Hästsporten	607 620	300 000	100 000	6 800	6 368 400	0	12 300	99 400	7 494 520
Högalid	607 620	300 000	100 000	6 800	7 844 600	366 000	205 300	2 126 900	11 557 220
Ingesund	607 620	300 000	100 000	6 800	8 936 500	0	407 800	1 196 100	11 554 820
Jakobsberg	607 620	300 000	100 000	6 800	12 152 700	0	134 500	384 800	13 686 420
June	607 620	300 000	100 000	6 800	10 604 900	137 300	292 300	349 100	12 398 020
Jämshög	607 620	300 000	100 000	6 800	8 756 600	314 200	44 500	1 638 500	11 768 220
Kaggeholm	607 620	300 000	100 000	6 800	12 064 300	0	42 300	909 200	14 030 220
Kalix	607 620	300 000	100 000	6 800	9 394 400	0	0	109 700	10 518 520
Karlskoga	607 620	300 000	100 000	6 800	12 046 000	1 435 000	376 800	732 800	15 605 020
Katrineberg	607 620	300 000	100 000	6 800	11 277 400	0	48 000	1 699 200	14 039 020
Kista	607 620	300 000	100 000	6 800	5 314 600	675 600	591 300	1 096 200	8 692 120
Klarälvdalen	607 620	300 000	100 000	6 800	7 898 000	0	180 300	1 342 200	10 434 920
Kristine- hamn	607 620	300 000	100 000	6 800	9 845 400	344 700	155 800	3 001 400	14 361 720
Kvarnby	607 620	300 000	100 000	6 800	8 006 300	1 633 300	266 500	1 141 000	12 061 520
Kvinnofsk	607 620	300 000	100 000	6 800	9 070 700	25 900	481 500	1 652 400	12 244 920
Kyrkerud	607 620	300 000	100 000	6 800	5 947 500	0	0	522 900	7 484 820
Kävesta	607 620	300 000	100 000	6 800	8 169 400	564 300	153 800	356 700	10 258 620
Leksand	607 620	300 000	100 000	6 800	8 732 200	916 500	32 800	0	10 695 920
Liljeholmen	607 620	300 000	100 000	6 800	12 851 200	231 800	21 300	285 700	14 404 420
Lillsved	607 620	300 000	100 000	6 800	9 714 300	0	0	525 700	11 254 420
Litorina	607 620	300 000	100 000	6 800	6 031 400	0	217 300	148 200	7 411 320
Ljungskile	607 620	300 000	100 000	6 800	14 603 400	495 600	120 300	1 043 400	17 277 120
Lunnevad	607 620	300 000	100 000	6 800	8 581 200	263 800	0	941 300	10 800 720
Långholmen	607 620	300 000	100 000	6 800	8 518 700	0	668 300	629 200	10 830 620
Löftadalen	607 620	300 000	100 000	6 800	7 481 700	0	9 800	2 514 500	11 020 420
Malmfälten	607 620	300 000	100 000	6 800	8 277 700	0	150 500	256 900	9 699 520
Malmö	607 620	300 000	100 000	6 800	7 198 000	1 345 100	129 500	716 300	10 403 320
Malung	607 620	300 000	100 000	6 800	6 577 300	0	39 300	624 300	8 255 320
Marianne- lund	607 620	300 000	100 000	6 800	7 817 200	0	349 500	532 800	9 713 920
Marieborg	607 620	300 000	100 000	6 800	12 886 300	4 904 400	1 251 800	969 300	21 026 220
Markaryd	607 620	300 000	100 000	6 800	7 640 300	0	24 800	99 900	8 779 420

FOLKHÖG- SKOLA	BAS	UTVECKL O PROFILERING	LÄSFRÄM- JANDE	INT VERK- SAMHET	VOLYM	EXTRA PLATS ALLM KURS	SPRÅK- SCHABLON	FÖRSTÄRK- NING	SUMMA (1)
Medlefors	607 620	300 000	100 000	6 800	12 581 300	1 416 100	296 800	1 396 600	16 705 220
Mellansel	607 620	300 000	100 000	6 800	8 334 100	0	28 000	1 963 300	11 339 820
MKFC Stockholm	607 620	300 000	100 000	6 800	7 629 600	33 600	766 500	0	9 444 120
Mo Gård	607 620	300 000	100 000	6 800	6 031 400	0	319 800	4 234 200	11 599 820
Molkom	607 620	300 000	100 000	6 800	10 025 400	823 500	393 000	960 900	13 217 220
Mora	607 620	300 000	100 000	6 800	9 778 300	413 300	257 000	145 300	11 608 320
Mullsjö	607 620	300 000	100 000	6 800	10 801 600	0	221 800	979 200	13 017 020
Munka	607 620	300 000	100 000	6 800	11 355 200	405 700	214 800	793 100	13 783 220
Nordiska	607 620	300 000	100 000	6 800	11 588 500	0	23 000	1 055 900	13 681 820
Nyköping	607 620	300 000	100 000	6 800	7 149 200	678 600	308 300	372 500	9 523 020
Oskarshamn	607 620	300 000	100 000	6 800	8 698 600	115 900	32 500	940 800	10 802 220
PRO	607 620	300 000	100 000	6 800	6 315 000	0	0	118 500	7 447 920
Runö	607 620	300 000	100 000	6 800	11 841 600	0	756 500	0	13 612 520
Röda Korset	607 620	300 000	100 000	6 800	7 167 500	0	681 300	0	8 863 220
S:t Sigfrid	607 620	300 000	100 000	6 800	10 232 800	0	376 800	404 800	12 028 820
S:ta Birgitta	607 620	300 000	100 000	6 800	6 031 400	0	318 800	0	7 364 620
S:ta Maria	607 620	300 000	100 000	6 800	6 031 400	0	820 000	0	7 865 820
Scouterna	607 620	300 000	100 000	6 800	6 350 100	0	22 000	0	7 386 520
Sigtuna	607 620	300 000	100 000	6 800	10 437 100	0	197 500	1 269 700	12 918 720
Sjövik	607 620	300 000	100 000	6 800	11 280 400	346 200	50 300	2 883 500	15 574 820
Skarnnäck	607 620	300 000	100 000	6 800	6 572 800	152 500	216 800	1 250 400	9 206 920
Skeppshol- men	607 620	300 000	100 000	6 800	6 251 000	1 212 400	39 300	108 400	8 625 520
Skurup	607 620	300 000	100 000	6 800	12 634 600	173 900	189 800	442 600	14 455 320
Solvik	607 620	300 000	100 000	6 800	7 809 500	0	25 500	3 150 700	12 000 120
Sommen- bygden	607 620	300 000	100 000	6 800	6 031 400	0	18 500	713 700	7 778 020
Stads- missionen	607 620	300 000	100 000	6 800	7 268 200	1 053 800	418 300	1 501 800	11 256 520
Stensund	607 620	300 000	100 000	6 800	8 758 100	0	42 800	393 600	10 208 920
Storuman	607 620	300 000	100 000	6 800	7 559 400	0	41 500	229 700	8 845 020
Strömbäck	607 620	300 000	100 000	6 800	9 593 800	95 100	20 300	1 448 800	12 172 420
Sundbyberg	607 620	300 000	100 000	6 800	10 502 700	1 393 900	686 500	945 500	14 543 020
Sunderby	607 620	300 000	100 000	6 800	12 491 300	805 200	192 000	1 207 100	15 710 020
Sundsgården	607 620	300 000	100 000	6 800	13 952 200	878 400	142 800	3 302 400	19 290 220
Sverige- finska	607 620	300 000	100 000	6 800	8 138 900	0	59 000	895 900	10 108 220
Södra Vätter- bygden	607 620	300 000	100 000	6 800	13 293 400	965 300	91 800	1 317 500	16 682 420
Södertörn	607 620	300 000	100 000	6 800	5 996 300	0	134 500	0	7 145 220
Södra Stockholm	607 620	300 000	100 000	6 800	6 478 200	411 800	274 000	1 150 100	9 328 520
Sörängen	607 620	300 000	100 000	6 800	8 669 600	122 000	181 500	790 800	10 778 320
Tollare	607 620	300 000	100 000	6 800	11 608 300	0	60 800	356 200	13 039 720
Tornedalen	607 620	300 000	100 000	6 800	5 962 800	65 600	99 500	1 107 400	8 249 720
Tärna	607 620	300 000	100 000	6 800	7 535 000	129 600	0	0	8 679 020
Vadstena	607 620	300 000	100 000	6 800	9 258 300	0	28 300	1 125 000	11 426 020
Valjeviken	607 620	300 000	100 000	6 800	6 031 400	82 400	39 000	2 996 100	10 163 320
Valla	607 620	300 000	100 000	6 800	11 024 200	645 100	189 500	702 800	13 576 020
Vara	607 620	300 000	100 000	6 800	7 593 000	1 116 300	67 300	705 700	10 496 720
Wendelsberg	607 620	300 000	100 000	6 800	11 808 100	27 500	32 300	1 190 700	14 073 020
Wik	607 620	300 000	100 000	6 800	9 452 000	0	0	338 800	10 805 220

FOLKHÖG- SKOLA	BAS	UTVECKL O PROFILERING	LÄSFRÄM- JANDE	INT VERK- SAMHET	VOLYM	EXTRA PLATS ALLM KURS	SPRÅK- SCHABLON	FÖRSTÄRK- NING	SUMMA (1)
Vimmerby	607 620	300 000	100 000	6 800	8 954 800	437 700	178 500	1 804 800	12 390 220
Vindeln	607 620	300 000	100 000	6 800	8 090 100	314 200	59 800	2 628 200	12 106 720
Vårdinge By	607 620	300 000	100 000	6 800	6 031 400	0	0	90 000	7 135 820
Väddö	607 620	300 000	100 000	6 800	7 304 800	407 200	131 000	94 100	8 951 520
Värnamo	607 620	300 000	100 000	6 800	8 382 900	0	8 800	1 673 000	11 079 120
Västanvik	607 620	300 000	100 000	6 800	5 032 500	0	0	2 281 800	8 328 720
Västerberg	607 620	300 000	100 000	6 800	9 778 300	869 300	70 500	424 900	12 157 420
Västerås	607 620	300 000	100 000	6 800	6 031 400	3 693 600	308 500	589 300	11 637 220
Ågesta	607 620	300 000	100 000	6 800	8 299 100	790 000	165 500	1 933 700	12 202 720
Ålsta	607 620	300 000	100 000	6 800	8 962 400	1 075 100	152 500	1 867 300	13 071 720
Åredalen (2)	607 620	300 000	100 000	6 800	8 509 500	0	0	213 900	9 737 820
Åsa	607 620	300 000	100 000	6 800	10 104 700	770 100	516 300	662 900	13 068 420
Ädelfors	607 620	300 000	100 000	6 800	15 390 300	219 600	540 000	4 112 000	21 276 320
Älvsby	607 620	300 000	100 000	6 800	7 147 700	292 800	60 300	869 500	9 384 720
Öland	607 620	300 000	100 000	6 800	9 377 200	157 100	5 800	1 193 200	11 747 720
Önnestad	607 620	300 000	100 000	6 800	13 157 700	0	126 000	137 900	14 436 020
Örebro	607 620	300 000	100 000	6 800	6 031 400	35 100	141 300	104 700	7 326 920
Örnsköldsvik	607 620	300 000	100 000	6 800	6 566 700	0	101 000	914 500	8 596 620
Österlen	607 620	300 000	100 000	6 800	11 156 900	951 600	242 000	2 282 700	15 647 620
Östra Grevie	607 620	300 000	100 000	6 800	16 598 100	709 100	1 333 500	0	19 655 120
Summa	91 143 000	45 000 000	15 000 000	1 020 000	1 329 332 700	64 197 700	29 337 700	146 300 500	1 721 331 600
Fortbildningsinsatser för rektorer och regional samordning av insatser för folkhögskolepersonal									920 111
Bidrag till studerandeorganisation (Sveriges förenade studentkårer/sfs Vux)									250 000
Folkhögskolornas informationstjänst (medlemsuppdrag t.o.m. 30 juni)									3 650 000
Folkbildningsnätet, folkhögskolespecifik verksamhet (medlemsuppdrag t.o.m. 30 juni)									481 000
Folkhögskolornas studeranderättsliga råd (myndighetsuppdrag finansierat inom folkhögskolornas anslag)									1 000 000
Totalt fördelat									1 727 632 711
Disponibla medel									
Folkhögskolornas andel av folkbildningsanslaget									1 714 274 000
Överförda medel från 2013 för användning inom Extra platser allmän kurs									13 684 200
									1 727 958 200
Differens som tillförs folkhögskolornas förstärkningsbidrag 2015									325 489

- (1) Folkbildningsrådet har på uppdrag av folkhögskolornas företrädare, R10 och Folkhögskoleföreningen inom SKL, genomfört en administrativ avgiftsoverföring med 6 663 000 kr (44 420 kr i avgift per folkhögskola) från statsbidragsutbetalningarna till R10. Det är folkhögskolans avgift till R10 för finansiering av folkhögskolornas serviceorganisation (Fso). Inom Fso bedrivs från 1 juli FIN samt Folkbildningsnätets drift och utveckling. Folkhögskolornas internationella verksamhet (FOLAC) har hanterats inom R10/Fso under helåret 2014. Folkhögskolan ska redovisa avgiften som kostnad medan R10/Fso redovisar avgifterna som intäkter från folkhögskolor.
- (2) Namnbyten från 1 juli; Broms folkhögskola tidigare Lidingö folkhögskola, Åredalens folkhögskola tidigare Hållands folkhögskola.

Fördelning av statsbidrag till de 10 studieförbunden (kr)

STUDIEFÖRBUND	GRUND	FÖRSTÄRKNING INVANDRADE	FÖRSTÄRKNING FUNKTIONSNEDSÄTTA	VERKSAMHET	LÄSFRÄMJANDE INSATSER	TOTALT (1)
Arbetarnas Bildningsförbund	357 541 700	9 146 600	17 982 600	83 953 100	3 005 000	471 629 000
Studieförbundet Bilda	81 802 900	1 728 000	3 680 600	22 415 700	1 431 000	111 058 200
Folkuniversitetet	82 196 300	1 803 000	2 948 600	20 416 200	1 130 000	108 494 100
Ibn Rushd studieförbund	11 808 800	1 895 800	19 900	3 088 700	547 000	17 360 200
Kulturens Bildnings- verksamhet (2)	12 999 900	0	0	1 699 800	586 000	15 285 700
Studieförbundet Medborgarskolan	104 339 300	5 039 700	1 452 900	30 503 300	1 326 000	142 661 200
Nykterhetsrörelsens Bildningsverksamhet	81 038 600	5 789 700	3 269 600	22 370 700	980 000	113 448 600
Sensus Studieförbund	124 257 900	1 625 500	3 471 000	29 786 900	1 852 000	160 993 300
Studiefrämjandet	169 355 500	4 169 600	3 599 100	52 871 300	1 660 000	231 655 500
Studieförbundet Vuxenskolan	246 290 400	2 652 100	31 276 500	52 774 200	2 483 000	335 476 200
Totalt	1 271 631 300	33 850 000	67 700 800	319 879 900	15 000 000	1 708 062 000

- (1) Folkbildningsrådet har på uppdrag av studieförbunden genomfört en administrativ avgiftsoverföring med 9,7 mnkr från statsbidragsutbetalningarna till intresseorganisationen FBF. Respektive studieförbund betalar en avgift i relation till sin andel av statsbidraget. Vidare har en överföring gjorts med 5,4 mnkr från de 9 studieförbund som samverkar i det gemensamma dataarbetet. Drift och utveckling av Folkbildningsnätet har 1 juli 2014 överförs till r10. Folkbildningsrådet har vid andra halvårets bidragsutbetalningar till studieförbunden överfört 1,5 mnkr av dessa till r10 i form av studieförbundens avgifter för Folkbildningsnätet. Studieförbunden ska redovisa de tre avgifterna som kostnader medan FBF respektive r10 redovisar dem som intäkter.
- (2) Bidraget till Kulturens bildningsverksamhet har för första halvåret fördelats i särskild ordning. Från 1 juli har bidraget fördelats enligt ordinarie system. Av grundbidragets 12 999 900 kr utgör 7 619 000 kr bidrag för första halvåret.

Disposition av 2013 års räntemedel (kr)

2013 ÅRS BIDRAGSTRANSFERERINGAR avseende folkhögskolor har genererat räntetäkter med 685 tkr. Dessa tillsammans med 298 tkr från 2011 (räntemedel folkhögskolor) fördelas med 6 556 kronor per folkhögskola.

Återtagna statsbidrag

UNDER 2014 HAR totalt 2 315 069 kronor i statsbidrag återtagits från folkhögskoleverksamhet verksamhetsåren 2012 och 2013. Medlen tillförs folkhögskolornas förstärkningsbidrag 2015.

Fördelning av medel för rådslag om digital utveckling inom folkbildningen (kr)

Folkhögskolor, antal folkhögskolor inom regionen		
Sunderby folkhögskola, 14 fhs	197 000	
Hola folkhögskola, 8 fhs	177 000	
Fornby folkhögskola, 14 fhs	197 000	
Fellingsbro folkhögskola, 12 fhs	190 000	
Västerås folkhögskola, 18 fhs	210 000	
Skarpnäcks folkhögskola, 18 fhs	210 000	
Kvinnofolkhögskolan, 17 fhs	207 000	
Dalslands folkhögskola, 11 fhs	187 000	
Ädelfors folkhögskola, 17 fhs	207 000	
Sundsgårdens folkhögskola, 21 fhs	220 000	2 002 000
Studieförbund		
Arbetarnas Bildningsförbund	200 000	
Studieförbundet Bilda för kyrka och samhälle	200 000	
Folkuniversitetet	200 000	
Ibn Rushd studieförbund	200 000	
Kulturens Bildningsverksamhet	200 000	
Studieförbundet Medborgarskolan	200 000	
Nykterhetsrörelsens Bildningsverksamhet	200 000	
Sensus Studieförbund	200 000	
Studieförbundet Vuxenskolan	200 000	2 000 000
Totalt		4 002 000

Fördelning av projektmedel avseende mänskliga rättigheter inom folkbildningen (kr)

Alma folkhögskola (Folkbildningens tillämpning av MR)	97 000
Bromma folkhögskola (MR som verktyg i folkbildningen)	78 000
Gamleby folkhögskola (Röda mattan)	45 000
Jakobsbergs folkhögskola (MR kräver mod, medveten och goda samtal)	120 000
Sunderby folkhögskola (12 folkhögskolor för MR-integrering)	200 000
Södra Stockholms folkhögskola (Vi vill mera – MR i förorten)	130 000
Kulturens Bildningsverksamhet (Kultur och MR)	100 000
Folkuniversitetet (Strategiarbete för MR)	105 000
Sensus Studieförbund (Ett rättighetsbaserat förhållningssätt till MR)	75 000
Folkbildningsrådet (administration)	50 000
Totalt	1 000 000

Not. Regeringen har beviljat Folkbildningsrådet 1 000 000 kr för att under 2014 genomföra en utbildningsinsats inom folkbildningen med inriktning på mänskliga rättigheter. Fördelningen avser beviljade projektbidrag. Folkbildningsrådet får använda 50 000 kr för administrativa kostnader.

Studiemotiverande folkhögskolekurser (SMF) vid 117 folkhögskolor och Etableringskurs vid 66 folkhögskolor

FOLKHÖGSKOLA	SMF		ETABLERING	
	ANTAL DELTAG	BIDRAG (KR)	ANTAL DELTAG	BIDRAG (KR)
Agnesberg	6	120 000	0	0
Albin	168	3 360 000	10	500 000
Alma	147	2 940 000	39	1 950 000
Arbetarrör i Göteborg	155	3 100 000	0	0
Arbetarrör i Viskadalen	0	0	0	0
Axevalla	0	0	34	1 700 000
Bergslagen	108	2 160 000	19	950 000
Billströmska	0	0	0	0
Birka	20	400 000	13	650 000
Birkagården	40	800 000	26	1 300 000
Biskops-Arnö Nordens	10	200 000	0	0
Blekinge län	33	660 000	10	500 000
Bollnäs	105	2 100 000	29	1 450 000
Bona	25	500 000	4	200 000
Bosön	0	0	0	0
Botkyrka	41	820 000	13	650 000
Braheskolan	0	0	0	0
Bromma	0	0	0	0
Brunnsvik	59	1 180 000	19	950 000
Bäckedal	16	320 000	19	950 000
Dalkarlså	9	180 000	29	1 450 000
Dalsland	66	1 320 000	0	0
Edelvik	1	20 000	0	0
Eskilstuna	55	1 100 000	19	950 000
Eslöv	162	3 240 000	14	700 000
Fellingsbro	18	360 000	0	0
Fhsk i Angered	25	500 000	0	0
Finska i Gbg	20	400 000	0	0
Fornby	50	1 000 000	14	700 000
Forsa	31	620 000	9	450 000
Framnäs	7	140 000	0	0
Fridhem	35	700 000	8	400 000
Fristad	48	960 000	17	850 000
Furuboda	190	3 800 000	0	0
Färnebo	36	720 000	0	0
Gamleby	25	500 000	12	600 000
Geijerskolan	0	0	0	0
Glimåkra	22	440 000	15	750 000
Glokala	56	1 120 000	25	1 250 000
Gotland	14	280 000	0	0
Grebbestad	0	0	31	1 550 000
Grimslöv	5	100 000	21	1 050 000
Göteborg	107	2 140 000	29	1 450 000
Hagaberg	42	840 000	20	1 000 000
Helliden	0	0	0	0
Helsjön	2	40 000	0	0
Hjo	10	200 000	0	0

FOLKHÖGSKOLA	SMF		ETABLERING	
	ANTAL DELTAG	BIDRAG (KR)	ANTAL DELTAG	BIDRAG (KR)
Hjälmered	39	780 000	8	400 000
Hola	0	0	0	0
Hvilan	90	1 800 000	15	750 000
Hyllie Park	22	440 000	24	1 200 000
Hällefors	32	640 000	24	1 200 000
Härnösand	9	180 000	14	700 000
Hästsporten	0	0	0	0
Högalid	17	340 000	0	0
Ingesund	30	600 000	0	0
Jakobsberg	21	420 000	12	600 000
June	7	140 000	12	600 000
Jämshög	29	580 000	16	800 000
Kaggeholm	0	0	0	0
Kalix	10	200 000	0	0
Karlskoga	89	1 780 000	19	950 000
Katrineberg	48	960 000	11	550 000
Kista	97	1 940 000	17	850 000
Klarälvdalen	8	160 000	0	0
Kristinehamn	27	540 000	0	0
Kvarnby	57	1 140 000	28	1 400 000
Kvinnofhsk	17	340 000	0	0
Kyrkerud	20	400 000	0	0
Kävesta	30	600 000	0	0
Leksand	24	480 000	17	850 000
Liljeholmen	39	780 000	0	0
Lillsved	0	0	0	0
Litorina	41	820 000	19	950 000
Ljungskile	20	400 000	0	0
Lunnevad	22	440 000	0	0
Långholmen	0	0	0	0
Löftadalen	14	280 000	0	0
Malmfälten	0	0	24	1 200 000
Malmö	80	1 600 000	0	0
Malung	4	80 000	0	0
Mariannelund	0	0	15	750 000
Marieborg	143	2 860 000	12	600 000
Markaryd	0	0	0	0
Medlefors	46	920 000	26	1 300 000
Mellansel	0	0	0	0
MKFC Stockholm	0	0	0	0
Mo Gård	7	140 000	6	300 000
Molkom	85	1 700 000	0	0
Mora	22	440 000	0	0
Mullsjö	1	20 000	5	250 000
Munka	11	220 000	0	0
Nordiska	15	300 000	0	0
Nyköping	30	600 000	15	750 000

FOLKHÖGSKOLA	SMF		ETABLERING	
	ANTAL DELTAG	BIDRAG (KR)	ANTAL DELTAG	BIDRAG (KR)
Oskarshamn	18	360 000	0	0
PRO	0	0	0	0
Runö	10	200 000	0	0
Röda Korset	3	60 000	0	0
S:t Sigfrid	0	0	0	0
S:ta Birgitta	0	0	0	0
S:ta Maria	13	260 000	0	0
Scouterna	0	0	0	0
Sigtuna	0	0	13	650 000
Sjövik	10	200 000	19	950 000
Skarpnäck	20	400 000	12	600 000
Skeppsholmen	10	200 000	0	0
Skurup	0	0	0	0
Solvik	1	20 000	0	0
Sommenbygden	0	0	0	0
Stadsmissionen	50	1 000 000	9	450 000
Stensund	12	240 000	0	0
Storuman	0	0	0	0
Strömbäck	2	40 000	0	0
Sundbyberg	51	1 020 000	0	0
Sunderby	50	1 000 000	15	750 000
Sundsgården	150	3 000 000	20	1 000 000
Sverigefinska	17	340 000	6	300 000
Södertörn	112	2 240 000	0	0
Södra Stockholm	3	60 000	0	0
Södra Vätterbygden	12	240 000	5	250 000
Sörängen	18	360 000	0	0
Tollare	0	0	0	0
Tornedalen	8	160 000	14	700 000
Tärna	65	1 300 000	0	0
Vadstena	0	0	0	0
Valjeviken	9	180 000	0	0
Valla	19	380 000	0	0
Vara	49	980 000	0	0
Wendelsberg	3	60 000	0	0
Wik	23	460 000	0	0
Vimmerby	25	500 000	11	550 000
Vindeln	32	640 000	0	0
Vårdinge By	0	0	0	0
Väddö	103	2 060 000	3	150 000
Värnamo	5	100 000	0	0
Västanvik	0	0	0	0
Västerberg	29	580 000	15	750 000
Västerås	229	4 580 000	25	1 250 000
Ågesta	12	240 000	0	0
Ålsta	32	640 000	12	600 000
Åredalen	0	0	0	0

FOLKHÖGSKOLA	SMF		ETABLERING	
	ANTAL DELTAG	BIDRAG (KR)	ANTAL DELTAG	BIDRAG (KR)
Åsa	46	920 000	0	0
Ädelfors	0	0	0	0
Älvsby	11	220 000	15	750 000
Öland	4	80 000	8	400 000
Önnestad	3	60 000	9	450 000
Örebro	16	320 000	32	1 600 000
Örnsköldsvik	16	320 000	0	0
Österlen	31	620 000	9	450 000
Östra Grevie	102	2 040 000	0	0
Summa (1)	4 706	94 120 000	1 089	54 450 000
Bidrag för reskostnader (2)		3 616 752		
Folkbildningsrådets administration o uppföljn		2 500 000		1 000 000
Totalt		100 236 752		55 450 000

- (1) SMF 4 706 delat x 20 000 kr.
Etablering 1 089 delat x 50 000 kr.
- (2) Bidrag för reskostnader per 31 januari 2014
(slutredovisas i mars 2015).

Rådgivande grupper

Prövningsgrupp

- Birgitta Lanér, ordförande
- Gösta Hassel
- Michel Włodarczyk
- Elisabet Andersson, sekreterare

Etik- och gränsdragningsfrågor, folkhögskola

- Signild Håkansson, ordförande
- Karl-Johan Adolfsson
- Lena Iselow
- Thomas Nilsson
- Hans Kristensson
- Tomas Aronsson
- Monica Widman-Lundmark
- Elina Linna
- Karin Eiderbrant
- Grith Fjeldmose
- Magnus Wetterberg
- Benton Wolgers, sekreterare

Etik- och gränsdragningsfrågor, studieförbund

- Elisabet Andersson, ordförande
- Ewa Lantz, ABF
- Ann-Mari Lindgren, Folkuniversitetet
- Dzenana Vitkovic, Ibn Rushd
- Robin Lund, Kulturens
- Jan Lundeen, Medborgarskolan
- Ann Borres-Back, NBV
- Cecilia Bergström, Sensus
- Helena Örnliiden, Studieförbundet
- Torvald Åkesson, Studieförbundet Bilda
- Eva Ekengren, Studieförbundet Vuxenskolan
- Helen Lindgren, sekreterare

Expertgrupp för Nationell utvärdering

- Anne Marie Brodén, ordförande
- Cecilia Bjursell
- Kerstin Enlund
- Mats Hallberg
- Lars Svedberg
- Henrik Nordvall
- Eva Önnesjö
- Eva Åström, sekreterare

Folkhögskolornas studeranderättsliga råd

- Teresa Edelman, ordförande
- Agnes Fockström-Haubitz, ledamot
- Susanne Grundström, ledamot
- Nils-Erik Eriksson, ledamot

- Maria Staake, ledamot
- Anna Medin, ordförandes ersättare
- Lars Bryntesson, ersättare
- Lars Gejpel, ersättare
- Beata Sjöstedt, ersättare
- Jim Sörberg, ersättare

Styrgrupper

Styrgrupp för Folkbildningsnätet, våren 2014

- Lars Forsmark, RIO och ordförande i styrgruppen
- Elisabet Strömfelt, RIO
- Annika Jansson, SKL
- Johan Sandholm, Folkbildningsförbundet
- Agneta Fleischer, Folkbildningsförbundet
- Jan Lundeen, Folkbildningsförbundet

Styrgrupp för Folkhögskolornas informationstjänst (FIN), våren 2014

- Per-Olov Magnusson, Dalslands folkhögskola – ordförande
- Roger Johansson, Fridhems folkhögskola
- Heli Nordberg, Fellingsbro folkhögskola
- Anders Andersson, Södra Vätterbygdens folkhögskola

Styrgrupp för Folkhögskolornas studeranderättsliga råd (FSR)

- Lise-Lotte Wallin, ordförande
- Åsa Kratz
- Elina Linna
- Gunilla Frykensäjo
- Linda Rosén, sekreterare

Styr- och policydokument

Från Folkbildningsrådet och medlemmarna

- Folkbildningsrådets stadgar
- Representantskapets riktlinjer till Folkbildningsrådet
- Arbetsordning för Folkbildningsrådet
- Statsbidragsvillkor för folkhögskolor och studieförbund
- Plan för redovisning av folkbildningens kvalitetsarbete 2011–2014
- Strategi för nationella utvärderingar 2010–2014
- Riktlinjer för prövning av statsbidrag till folkhögskola
- Riktlinjer för prövning av statsbidrag till studieförbund

- Statsbidrag till folkhögskola 2014 – kriterier och fördelningsprinciper
- Statsbidrag till studieförbund 2014 – villkor, kriterier och fördelning
- Riktlinjer för utredning och granskning samt återkrav och avveckling av statsbidrag
- Riktlinjer för studieomdömen inom folkhögskolan
- Måldokument för Folkbildningsnätet, Folkhögskolornas informationstjänst och folkhögskolornas studeranderättsliga råd

Från staten

- Regeringens riktlinjer år 2014 med bilagt regleringsbrev för anslaget 14:1 *Bidrag till folkbildningen*
- Kulturutskottets betänkande 2013/14: KrU1 och riksdagens beslut 2013-12-12
- *Allas kunskap Allas bildning*. Folkbildningsproposition 2013/14:172
- Förordning om statsbidrag till folkbildningen (1991:977 med ändring 1992:737, 19998:973, 2000:1451, 2006:1499 och 2011:311)
- Förordning om myndigheters årsredovisning (SFS 1986:233, § 4)
- Lag (1996:1059) om statsbudget
- Förvaltningslag (SFS 1986:233, § 4)
- Arbetsmarknadsdepartementets arbetsgrupp kring Europeiska socialfonden 2014–2020
- Föreningen för folkbildningsforskning
- Landsbygdsnätverket
- MIMER vid Linköpings universitet
- Nationellt forum för validering vid Myndigheten för yrkeshögskolan
- Partnerskap Ideell Arena
- Referensgrupp för officiell statistik inom kulturområdet vid Myndigheten för kulturanalys
- Referensgrupp samt arbetsgrupp kring EQF/NQF vid Myndigheten för yrkeshögskolan
- Rådet för folkbildningsfrågor vid Linköpings universitet
- Styrelsen för Längmanska kulturfonden
- Svenska Unescorådets samrådsgrupp för utbildning
- Utbildningsdepartementet EU-programråd
- Utbildningsdepartementets referensgrupp för EU-frågor
- Utredningen om översyn av kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå
- Utredningen Unga som varken arbetar eller studerar

Remissyttranden

- Lättläst (SOU 2013:58)
- Unga som varken studerar eller arbetar (SOU 2013:74)
- Biståndspolitikens plattform
- Svenska för invandrare (SOU 2013:76)
- UHR:s föreskrifter om grundläggande behörighet samt urval
- Aktivitetsersättning vid förlängd skolgång
- Yrkeskvalifikationsdirektivet (SOU 2014:19)
- En digital agenda i allmänhetens tjänst (SOU 2014:13)
- Nationell referensram för livslångt lärande

Representation, medlems- och partnerskap

FOLKBILDNINGSRÅDET HAR VARIT representerat i följande organ:

- Arbetsgrupp för kompetensutveckling vid Nordiskt nätverk för vuxnas lärande, NVL

